

Літаратурнае мастацтва

Выдаецца з 1932 г.
№ 41 (2620)
ПЯТНІЦА
13
кастрычніка 1972 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ НА ШАСНАЦЦАЦІ СТАРОНКАХ Цана 8 кап.

3 БІРАЮЦЦА буслы ў вырай. Бывай, лета, дзень добры, восень!

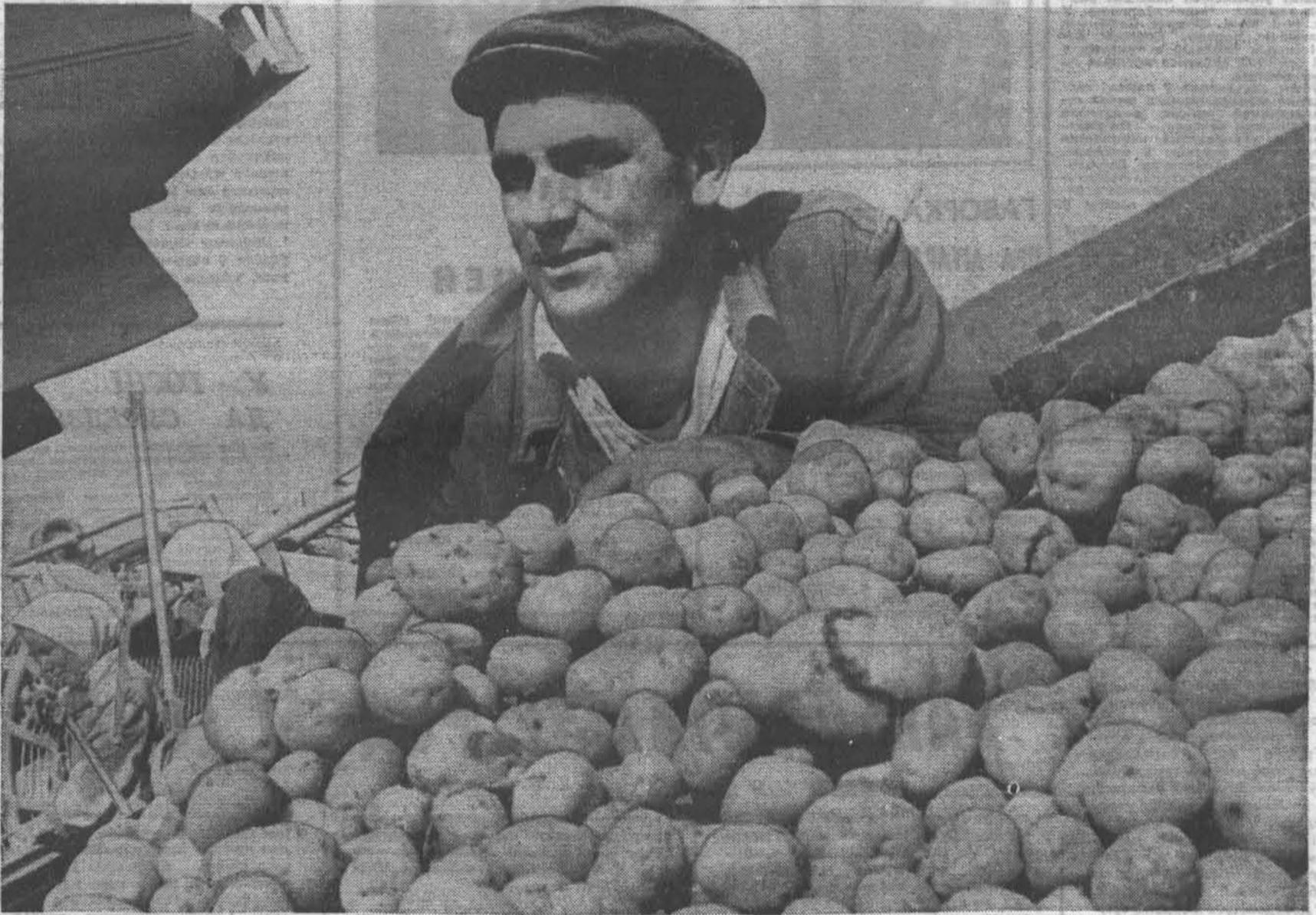
Праедзеш сёння па вясковых дарогах, і душу поўніць шчымлівае пачуццё— ад гэтых сцішаных палёткаў, дзе яшчэ нядаўна красавала жыта, і дзе зараз толькі жаўцеюць шатры саламяных сціртаў, ад медных пятакоў, што так шчодро [ох, як шчодро!] рассыпаны пад прыдарожнымі бярозамі, ад блакітнага неба, дзе, колькі ні ўглядайся, не ўбачыш жаўрука...

Але ёсць у восені і прыкметы, якія так цешаць сэрца. Гэта горы янтарнага збожжа на таках, россып ядранай бульбы, яблыні, што гнуцца пад цяжарам крамяных пладоў...

Восень дорыць нам усё, чым багата зямля. І не выпадкова Дзень работнікаў сельскай гаспадаркі, які ў мінулую нядзелю адзначыла ўся краіна, прыпадае на пачатак кастрычніка, калі можна падвесці рахунак шматцяжкай працы селяніна.

У гэты дзень у калгасныя і саўгасныя клубы прыйшлі людзі, якім ёсць чым ганарыцца. Іх клопатам, іх стараннем Беларусь наша стала краем высокіх ураджаяў, высокаразвітай жывёлагадоўлі.

Сярод лепшых з лепшых, аднавяскоўцы назвалі і Мікалая Іванавіча Данцова, камуніста, звеннявога па вырошчванні бульбы ў саўгасе «Ціхінічы» Рагачоўскага раёна. Яго вы бачыце на нашым здымку.

Фота Ул. КАШКАНА.

У НУМАРЫ ЧЫТАЙЦЕ:

ЗАЛАТОМУ ЮБІЛЕЮ САЮЗА ССР

Стар. 2—3, 4.

НА ДЗЯРЖАЎНЫЯ ПРЭМІІ БССР

Працягваем абмеркаванне вылучаных твораў

Стар. 7.

У АГНЯХ РАМПЫ

Стар. 8—9.

НОВАЕ АПАВЯДАННЕ

Васіля БЫКАВА

Стар. 10—11.

СЯРОД КНІГ

Стар. 12—13.

**Святлана ДАΝІЛЮК
НАРОДНЫЯ ПЕСНІ**

Стар. 14.

НА БЕРАГАХ ДЗЯСНЫ

ТЫДЗЕНЬ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ
НА ЧАРНІГАУШЧЫНЕ

«Далёкая прыгажуня мал. Шчаслівы я, што нарадзіўся на тваім беразе, што піў у незабыўныя гады тваю мяккую, вясёлую, світую ваду, хадзіў босым па тваіх казачных астравах...» — так сказаў сусветна вядомы пісьменнік і кінадраматург, філосаф і вучоны Аляксандр Дзюжэна пра чарнігаўскую прыгожую раку. З 24 па 30 верасня на берагах гэтай ракі, у старажытным і вечна маладым горадзе Чарнігаве і ў яго вобласці праходзіў тыдзень беларускай літаратуры, прысвечаны 50-годдзю СССР. Па запрашэнні працоўных Чарнігаўшчыны прыехалі сюды прадстаўнікі Беларусі — паэты Станіслаў Шушкевіч, Рыгор Няхай, Фёдар Чарня, Казімір Камейша, аспірант Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта малады паэт Віктар Ярац.

Ва ўрачыстасцях прымалі ўдзел пісьменнікі з Кіева Алекса Юшчанка, Алесь Жолдан, Абрам Кацнельсон, Леанід Горлач, са Львова — Раман Іванчук, з Чарнігава — Кузьма Журба, Станіслаў Рэпях, Пятро Пулінец.

Сакратар абкома партыі Аляксандр Дзержыколенка прыняў гасцей з Беларусі і Украіны і меў з імі гутарку.

Госці ўсклалі іветкі на магілу Невядомага салдата, пазнаёміліся з гістарычнымі месцамі горада.

25 верасня беларускія пісьменнікі разам са сваімі ўкраінскімі калегамі раз'ехаліся па гарадах Чарнігаўшчыны. У Прылуках, Ічні, Мені, Шчорсе, Срыбным, Борані, Бахмачы, Корале, Сосніцы, Карунаўцы і іншых гарадах, а таксама ў калгасах і саўгасах адбыліся масавыя літаратурныя вечары.

Незабытым застаецца ў памяці гасцей наведанне мемарыяльнага музея героя грамадзянскай вайны, выдатнага палкаводца Міналая Шчорса. Як гістарычны помнік захоўваецца невялікая хата з саламянай страхою ў Сосніцы, у якой нарадзіўся Аляксандр Дзюжэна. У Чарнігаві літаратурна-мемарыяльным музеі Міхайлы Кацюбінскага беларускія літаратары паніклі запісы ў кніжках наведвальнікаў.

Ва ўсіх чарнігаўскіх гарадах і сёлах гасцей сустрачалі кветкамі, хлебам-салю, цёплым прывітаннямі. Літаратурныя вечары былі шматлюдныя. Наладжваліся выстаўкі кніг беларускіх пісьменнікаў як у арыгіналах, так і ў перакладах на рускую і ўкраінскую мовы.

30 верасня ў Чарнігаве, у Палацы культуры напровага завода адбыўся заключны развітаньне вечар. Свае вершы чыталі ўкраінскія і беларускія пісьменнікі. Са словам падзякі за гасціннасць выступіў Станіслаў Шчыўкевіч, Рыгор Няхай, які ў вясёлкавай Айчынай вайне партызаніў на Чарнігаўшчыне, перадаў на гэтых вечары краязнаўчаму музею газет-плагат, выдадзеныя трыццаць гадоў назад.

Сакратар абкома партыі А. Дзержыколенка расказаў пра братнія сувязі Чарнігаўшчыны з Браншчынскай і Гомельскай, гаварыў пра вялікую папулярнасць на Украіне твораў Яні Кулапа і Якуба Класа, Пётруса Броўкі і Івана Мележа, Мансіма Танка, Адрадзя Кулішча, Івана Шамякіна.

У час Тыдня беларускай літаратуры абласныя газеты «Дзясныя праўда» і «Комсомольскі гарт» друкавалі творы беларускіх пісьменнікаў у перакладах на ўкраінскую мову.

ВІЦЕБСКАЯ вобласць суседнічае з Пскоўскай. На самай мяжы паміж імі — Гарадоцкі і Невельскія раёны. Спрадвеку разам людзі будуць тут новыя дамы, вырошчваюць хлеб, запрашаюць адзін аднаго на святы.

Шмат святочных сустрэч працаўнікоў гэтых раёнаў адбылося і сёлета. Адна з іх была прысвечана тэме «Мы моцныя ленинскія дружбы». Гасцей з Невельскага раёна Гарадоцкія працаўнікі сустрэлі музыкай, букетамі кветак, светлымі ўсмешкамі. Беларусы прывезлі і ўручылі невялікім прыгарадзям з Кургана партызанскай славы, беларускую бульбу і малады дубок. Яго адрознівае адзін і цяпер ён расце, як сімвал непарунай дружбы двух народаў. П. Суцалка, сакратар Гарадоцкага райкома КПБ, расказаў, як працаўнікі раёна працуюць у юбілейны годзе, як мацнее дружба і ўзаемадапамога гаспадарак. Са словам у адказ выступіў намеснік старшыні Невельскага райвыканкома В. Макараў.

БРАТЭРСКІЯ СУСТРЭЧЫ

Талачынскі раён не мае агульнай мяжы з раёнамі брацкіх рэспублік. Але дружба, як вядома, не ведае межаў. У жніўні на вечар інтэрнацыянальнай дружбы сюды былі запрошаны працоўныя Вялікалукскага раёна Пскоўскай вобласці, Пачынкаўскага раёна Смаленскай вобласці і Анікшайскага раёна з Латвіі. Хлебам-саллю сустрэлі талачынцы гасцей.

На сустрэчы выступіў сакратар Пачынкаўскага райкома партыі В. Тарасенкаў, сакратар Анікшайскага райкома партыі В. Баркаўскене, сакратар Вялікалукскага райкома КПСС Н. Святлова. Аб братніх сувязях і сацыялістычным спаборніцтве працаўнікоў Талачына гаварыў намеснік старшыні райвыканкома А. Ішукоў. Першы сакратар Талачынскага райкома КПБ М. Цігоў сардэчна падзякаваў ад імя працоўных раёна прадстаўнікам брат-

ніх рэспублік за ўдзел у гэтай сустрэчы. І, як заведзена, адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Такія сустрэчы на Віцебшчыне адбыліся і ў іншых раёнах.

У эстафету карысных і клубных спраў уключаюцца ўсё новыя актывісты. У Бешанковіцкім раёне такая эстафета ідзе пад дэвізам «Нам дружба народаў навінкі дадзена, у Лепельскім — «Мы славім Радзіму сваю», у Глыбоцкім — «Пляю маю Айчыну». Кожная эстафета ўключае ў сябе расказ аб тым, як выконваюцца сацыялістычныя абавязальствы, фотальбомы з запісамі аб карысных справах культурніцкай, абменныя канцэрты мастацкай самадзейнасці.

М. ШМАТКОЎ,
намеснік начальніка Упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкома.

ГАВОРКА ПРА ЛІТАРАТУРНЫЯ СУВЯЗІ

Два дні ў Львоўскім універсітэце імя Івана Франка адбылася Другая навуковая канферэнцыя па вывучэнні беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей, прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР. Удзельнікі яе заслухалі каля 30 дакладаў і наведанне лекцый.

Цікавым было выступленне доктара філалагічных навук, прафесара Гомельскага ўніверсітэта П. Ахрыменкі «Гістарычная абумоўленасць і значэнне ўкраінска-беларускіх літаратурных узаемазвязяў».

Р. РОДЧАНКА,
удзельнік канферэнцыі.

ТУРНІР ТРОХ АБЛАСЦЕЙ

На Гомельскім тэлебачанні сёмы раз прагучалі поэмы мімабласнага маладзёжнага турніра. Сёмы раз сустрэліся каманды трох абласцей: Бранскай, Чарнігаўскай і Гомельскай. На конкурсную перадачу з'ехаліся ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, ваяваліся, ваяваліся — інструментальныя, танцавальныя і дэклімацыйныя.

На тэлевізійнай пляцоўцы ішло ўпартае спаборніцтва. Адна каманда змяніла другую. Першае месца журы прысудзіла камандзе Бранскай вобласці, другое заняла каманда Гомельскай вобласці, трэцяе — Чарнігаўскай. На адмысловы перадачу Гомельскай студыі тэлебачання Вікторыя Калчунова вітае ўдзельнікаў конкурсу.

Віктар ЗЯЛЕНКА,
Фота аўтара.

«СЛАВА МАСКВЕ!»

Пад такім дэвізам у Чыгуначным раёне Гомеля адбылося свята Маскоўскай вуліцы, арганізаванае раённым камітэтам партыі, райсаветом, Палацам культуры чыгуначнікаў імя Леніна і раённым аддзелам таварыства «Веды».

Малюніца выглядала вуліца «Імяніца». На дамах луналі сцягі СССР і Беларускай рэспублікі. На падаконніках палалі букеты жывых кветак.

К вечару ля дома № 45 сабраліся жыхары і шматлікія госці Маскоўскай вуліцы на свята свята, прысвечанае 50-годдзю СССР і працоўнай юбілейнай вядзе ў гонар сталіцы нашай Радзімы — Масквы. Світа адкрыў кароткім дакладам аб гісторыі вуліцы, працоўных поспехах ле жыхароў і аб сталіцы СССР старшыня Чыгуначнага райсавета г. Гомеля Уладзімір Дамітраўеў Кузьмін. Старшыня вулічнага камітэта Зоя Васільеўна Жалезнікова расказала пра лепшых людзей Маскоўскай вуліцы. Ганарны чыгуначнік І. Ліфшыц падзяліўся ўспамінамі аб удзеле ў абароне Масквы ў незабыўным, цяжкім 1941 годзе.

М. ГАТЮКІН.

У ГОСЦІ ДА СУСЕДЗЯЎ

Цесная дружба звязвае рабочых Мінскага прыборбудуальнага завода імя Ул. І. Леніна і іх літоўскіх калегаў з аб'яднання «Элфа».

Напярэдні 50-годдзю ўтварэння СССР кантакты суседзяў сталі яшчэ больш цеснымі. Надаўна літоўскія гасці ў сваіх беларускіх калег. У заводскім клубе адбыўся ўрачысты вечар, які праходзіў пад лозунгам «У сям'і адзітай». Прадстаўнікі прадпрыемстваў абмяніліся памятнымі падарункамі.

В. ТОРМАСАЎ.

НЕВЯЛІКІ кабінет. Два пісьмовыя сталы. Рулоны з чарцяжамі розных праектаў. Макеты.

Часу на інтэр'ю ў галоўнага архітэктара Гродна Васіля Васільевіча Бажко і галоўнага мастака горада Леаніда Якаўлевіча Додзіка, небагата. Сюды, да іх, быццам у штаб, увесь час прыходзяць і звоняць людзі — з аб'ектаў: інжынерны, прапрабы, мастацкі... І пра многае, што зроблена і робіцца ў горадзе да 50-годдзя ўтварэння СССР будаўніцкімі, архітэктарамі, мастакамі, даведваецца менавіта тут.

ПРАБЫКАНКОМ вынес рашэнне аб падняцці і рэканструкцыі фасадаў дамоў і помнікаў архітэктуры. Кляпоццяцца гродзенцы і аб тым, каб новыя будовы як мага арганічна ўпісаліся ў архітэктуру мінулых стагоддзяў, і аб тым, каб пры рэканструкцыі старой часткі горада ўнутраная аддзелка інтэр'ераў адпавядала архітэктурнаму абліччу памяшканняў.

Распачата рэканструкцыя доміка-музея Элізы Ажэшка на вуліцы Я. Імя. У юбілейныя дні павінна быць скончана стварэнне юбілейнага сквера па вуліцы М. Горькага — з басейнам, разарыем і дэкарэтыўнай скульптураю.

Спраектаваны і пачынаюць будавацца новыя ўезды ў горад. Кожны мае «сваю тэму», свой архітэктурна-мастацкі вобраз. Над праектамі новых уездаў працавалі мясцовыя мастацкі і архітэктары.

Завяршаецца прыбудова да Дома афіцэраў па вуліцы Акадэмічнай з глядзельнаю залаю на 800 месц. Бу-

ХАЙ ПРЫГАЖЭЕ РОДНЫ ГОРАД

У МАСТАКОЎ ГРОДНА

дзецца першы ў горадзе басейн. Завершана будаўніцтва вялізнага Палаца хімікаў з залаю на 800 месц, з комплексам спортыўных збудаванняў, танцавальнымі заламі, памяшканнямі для заняткаў гуртоў, з лекцыйнаю залаю... Дэкарэтыўна-афармленчыя работы ў палацы выконваецца гродзенскія мастакі.

Да новага навучнага года ў горадзе здадзена ў эксплуатацыю школа на 1200 месц у мікрараёне «Форты-2». Літаральна дзямі адкрыўся новы, забяспечаны найноўшым кухонным абсталяваннем цэнтр грамадскага харчавання з вялікаю банкетнаю залаю-рэстаранам, дыятычнай сталовай, кафэ, магазінам-кулінарыяй. Усе памяшканні абсталяваны зручнаю мэбляю, якая адпавядае агульнаму стылю памяшканняў. У дэкарэтыўным аздабленні залаў скарыстаны традыцыйныя для Беларусі матэрыялы — дрэва, метал. Пабудаваны па тыповым праекце, цэнтр тым не менш набыў своеасаблівы, індывідуальны вобраз. У адным з цэнтральных залаў знаходзіцца вялікае пано «Гродна — мой горад». Выканана яно ў тэхніцы «маркетры» і спалучае дзве тэмы: Гродна сённяшні — з яго трубамі, заводскімі канструкцыямі, мікрараёнамі і Гродна мінулага — з яго помнікамі архітэктуры... А над усім гэтым складаным светам старадаўняга і маладога горада — неба, сонца!.. Спецыяльныя канструктыўныя перагародкі ва ўсіх залах цэнтра, якія аддзяляюць залы

ад кухні, выкананыя як дэкарэтыўныя шчыты. Праекты афармлення інтэр'ераў распрацавалі гродзенскія мастакі Я. Вільчко, І. Мешчанінаў, А. Клемянкоў, А. Волкаў.

ГОРАД рыхтуецца да свята... Дэкарэтыўнымі пано будуць упрыгожаны да свята тарцы новых дамоў у мікрараёнах. Тэме 50-годдзя СССР прысвечана афармленне плошчы імя У. І. Леніна. Прывакзальная плошча афармляецца на тэму «Дружба народаў СССР».

У такой складанай рабоце, я афармленне горада, дробязяў няма. Прадумваецца сістэма светлавога аздаблення, шчыты для афіш. Няма клопатаў звязана з павышэннем мастацкага ўзроўню афармлення саміх афіш, вітрын магазінаў, лавак у парках, асвятляльных ліхтароў, кніжных кіёскаў, латкоў для марожанага... І ўсе гэтыя пераўтварэнні падначалены адзінай задачы: стварыць які мага больш арганічны гарадскі ансамбль.

АМАЛЬ У КОЖНАЙ майстарні жывапісцаў, скульптараў, графікаў горада на мальбертах — новыя работы. Праўда, большасць з іх пакуль што хаваецца «ад сторонняга вока». Трэба яшчэ і яшчэ папрацаваць, перш чым новыя творы трапіць на абласную і рэспубліканскую выстаўкі.

Скульптара Валянціну Галубкіну я застала за работай. Уся свабодная прастора яе майстарні застаўлена планшэтамі. Разам з архітэктарам

К. Асадавым яна працуе над праектам помніка Уладзіміру Ільічу Леніну для калгаса імя У. І. Леніна Свіслацкага раёна. Скульптар і архітэктар заклапочаны зараз тым, каб дабіцца арганічнай сувязі помніка з асродкам. Актыўна шукаецца дакладнае, адзіна магчымае месца для помніка.

Адначасова Валянціна Галубкіна працуе над партрэтамі.

— Літаральна не ведаю, якому з іх аддаць перавагу, каб завяршыць да выстаўкі, — кажа яна. — Усе задумы мне аднолькава блізкія і дарагія...

Валянціна здымае вільготнае палатно з адной работы... «Партрэт пажарніка». Просты, шчыры хлопец, менш за ўсё падобны на «бога агню». Ніякіх касак, кірак і іншых аксесуараў прафесіі. Характар, вытрымка, воля, прыгажосць, упэўненасць і спакой — вось што імкнецца перадаць мастацка.

— Хочацца дасягнуць не толькі знешняга падабенства, хочацца стварыць псіхалагічна дакладны вобраз сучасніка...

Віктара Даненкава мы ведаем па шматлікіх скульптурных партрэтах, па яго чаканцы, па розных дэкарэтыўных работах. У гэтыя дні разам са скульптарам В. Пятраўевым і архітэктарам К. Асадавым Віктар завяршае работу над макетам помніка сядзельскім камсамольцам — удзельнікам антыфашысцкага падполля гадоў Вялікай Айчынай вайны.

...Лента з барэльефамі васьмі юна-

ВЯСЁЛЫЯ І ДАСЦІПНЫЯ

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД ТВОРЧАСЦІ
МАСАВІКОУ-КУЛЬТАРГАНАІЗАТАРАУ

ЗДАЕЦЦА, сама маладосць запаліла ў гэтыя дні Палац культуры прафсаюзаў. З розных куткоў краіны ў Мінск з'ехаліся арганізатары адпачынку працоўных, каб прыняць удзел ва ўсеаюзным аглядзе творчасці масавікоў-культарганізатараў.

Сярод 400 яго ўдзельнікаў — старэйшыя арганізатары Маскванцэрта, лаўрэат І усеаюзнага конкурсу Я. Борскі і школьніца з Таіна Эві Валгесаар, арганізатары Ленінградскага музычна-эстраднага аб'яднання, дыпламант ІІ усеаюзнага конкурсу масавікоў М. Гумерт і работнік культуры з літоўскага горада Алітус І. Забалене... «Зоркі» і дэбютанты з аднолькавым запалам і захваленнем удзельнічаюць у творчым спаборніцтве «майстроў адпачынку і веселасці».

250 тэматычных праграм падрыхтавалі ўдзельнікі гэтага агляду. «Ад Масквы да самых даўскіх», «Белая ноч над родным Ленінградам», «У нас на Джайлау», «Пружанскія сувеніры», «Уральскія самацветы», «На зямлі маёй Арлоўскай», «Салдат — заўжды салдат», «Першыя касмічныя старты», — так называюцца праграмы іх танцавальных, спартыўных, ігравых выступленняў, прысвечаных 50-годдзю СССР.

Арганізатары агляду — Міністэрства культуры СССР, ЦК ВЛКСМ, Цэнтральны савет упрэўлення курортаў ВПС і Цэнтральны савет па турызму і экскурсіях — вызначылі яго канкрэтныя задачы: паліпшыць культурнага абслугоўвання і арганізацыі адпачынку насельніцтва, павышыць ідэйна-мастацкага ўзроўню творчасці масавікоў-герояў — асноўная частка помніка. А над баральёфамі — сцяг... Гэтую работу аўтары прысягаюць 50-годдзю ўтварэння СССР.

У жывапісцаў і графікаў пасля пазедак, з якіх прывезена шмат эцюдаў, накідаў, у майстэрнях лануе рабочая атмосфера.

Міхаіл Антонавіч Плушнік — адзін са старэйшых мастакоў Гродна — улюбены ў родны горад, у малюнічы Нёманскі край. У новых работах мастаку ўдалося, трансфармуючы эцюдныя матывы, знайсці выразнасць і глыбіню вобразаў прыроды («Азёрны край», «Ускраіна», «Тут Руссю пакне...»).

— Задумана серыя карцін «Гродна», — расказвае Міхаіл Антонавіч. — Наш горад — романтичны. Хочацца, каб глядач адчуў сэрцам гэтую романтичнасць...

У апошніх работах Івана Васільевіча Пушкова (іх мноства ў майстэрні), як і раней, — то мяккія па каларыце веснавыя пейзажы, то пякуючая, вострая мядзяна-жоўтая восень, то амаль адчувальныя на дотык цяжкія гронкі бэзу... Пушкову ўласціва гаварыць пра ўсё падрабязна, нікога не ўпускаючы. Вось і ў карціне «Горад над Нёманам», якую мастак рыхтуе да выставкі, прысвечанай 50-годдзю ўтварэння СССР, ён застаецца верны сабе, хаця ў апошні час шукае новыя сродкі выяўлення задуму. Актыўна абатульваючы свае натурныя ўражанні, ён імкнецца жывапісны элемент зрабіць асноўным у пошуках цэласнага мастацкага вобраза.

Вельмі своеасабліва працуе жывапісец Канстанцін Пятроў. Ужо ў графічных работах мінулых гадоў ён імкнуўся раскрыць вобраз Гродна індустрыяльнага. Романтика канструкцый

вікоў, выяўленне мала-вось што яна расказала: таленавітых майстроў сваёй справы.

9 кастрычніка адбылося ўрачыстае адкрыццё ўсеаюзнага агляду масавікоў-культарганізатараў. З уступным словам выступіла начальнік Упраўлення культурына-асветных устаноў Міністэрства культуры СССР Л. Данілава. Гасцей вітала намеснік старшыні выканкома Мінскага гарсавета М. Жукоўскі і старшыня судзейскай калегіі агляду — кампазітар, заслужаны дзеят мастацтваў БССР Ю. Семіяняк.

А пасля слова атрымалі госці. У вясёлым тэатралізаваным прадстаўленні прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх братніх рэспублік Са-

Выступаюць госці з Казахстану.

вецкага Саюза. Вечар закончыўся канцэртам майстроў беларускага мастацтва.

Карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» напрасіў Лідзію Аляксееўну Данілаву больш падрабязна расказаць пра гэты форум «майстроў добрага і адпачынку».

ла: — Гэтай заключнай сустрэцы папярэднічалі спаборніцтвы ў раёнах і гарадах, рэспубліках, абласцях і краях нашай небсяжнай Радзімы.

Сталіца Беларусі гасцінна прымае самых вясёлых і дасціпных арганізатараў культурнага адпачынку насельніцтва. Прыемна, што сярод іх нямала і сельскіх работнікаў культуры. У краіне працуюць звыш 10 тысяч масавікоў-прафесіяналаў і незлічаныя тысячы людзей займаюцца гэтай справай на грамадскіх пачатках.

Трэба ўлічыць, што з ростам культурнага ўзроўню насельніцтва ўзрастаюць і патрабаванні да арганізатараў адпачынку. Авазрак работнікаў культуры песьці працаўнікам горада і вёскі радасць, бадзёры настрой, дамагаць партыі выхоўваць актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства, садзейнічаць пашырэнню іх кругагляду.

Знамянальна і тое, што мы сабраліся ў год залатога юбілея нашай дзяржавы, не слаўнага 50-годдзя. Дружба, братэрства яднае народы Краіны Саветаў. І кожная праграма, з якой мы знаёмімся на аглядзе, самабытная па задуме і вырашэнні, расказвае пра поспехі братніх народаў.

Сёння судзейская калегія аб'явіць імяны пераможцаў агляду, адбудзецца заключны паказ іх праграм. Не ўсе атрымаюць прызвалы месцы. Але важна тое, што агляд паспрыяў шырокаму абмену вопытам і выявіў лепшых майстроў «добрага настрою», звярнуў на работу масавіка ўвагу мясцовых партыйных, савецкіх, камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый.

гродзенскіх заводаў-фабрык — яго тэма. Пра чалавека мастак імкнецца гаварыць, паказваючы плён працы і абстаці працы. «Рэзервуары», «Цэментны завод», «ТЭЦ»... Складаная прамысловыя арганізмы XX стагоддзя! Пятроў не канкрэтызуе матыў, пакідае на палатне толькі самыя вялікія масы заводскай архітэктуры — стварае сімфонію працы...

І зноў інакшэ Гродна — у мастацкі Люсі Налівайка.

«Недзе ў цэнтры Сусвету, у віры колераў і ліній — праменнае сонца і птушкі... А там — унізе, на цёплай Зямлі, — старая Калож і хімізавод!.. Перад намі — быццам дыван, саткены з хвалістых дэнергатыўных колераў вясёлкі, дзе формы, перацякаючы адна ў адну, нараджаюць вось гэту, святоную фантазію!..

Незвычайнасцю рашэння актывізуецца думка, пачуццё гледача, яго здольнасць успрымаць прыгажосць свету.

Рыхтуецца да юбілейнай выставкі і шырока вядомы сваімі на дзіва напейнымі, музыкальнымі гравюрмі Аляксандр Захараў. Яго новыя графічныя лісты-роздумы звязаны з Нёманскім шклозаводам. Пакуль што, да выставкі, мастак рыхтуе толькі адзін ліст. Але, як ён сам кажа, хутэй за ўсё гэты роздум выльецца ў серыю лістоў...

ГРОДНА І ГРОДЗЕНШЧЫНА сёння і ўчора... Гэтая тэма — вядучая амаль ва ўсіх гродзенскіх мастакоў. І вельмі радуе, што кожны з іх адкрывае нам яшчэ адну грань пэтычнага Нёманскага краю, унутранай прыгажосці людзей, якія тут жывуць і працуюць.

Браніслава ЛОБАН, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

У АДНЫМ з павільёнаў ВДНГ СССР цэлы дзень гучыць музыка. Сярод сабраных тут музычных інструментаў — прыгожае, са светлага дрэва піяніна з маркай «Беларусь-6», адно з першых у краіне, удастоенае знака якасці.

У цэхах Барысаўскай фабрыкі піяніна імя 50-годдзя Кампартыі Беларусі нараджаецца гэты цудоўны гарманічны інструмент. 105 дзён прайдзе з моманту, калі сюды завязуць «піламатэрыялы», і да таго, як настройшчык прабяжыць пальцамі па клавешах.

Гэта шматдэбнае па-

Валіяціна Матавілава — адна з лепшых настройшчыц фабрыкі.

дарожка, праходзіць праз цэхі, дзе сушаць, распілоўваюць і апрацоўваюць дрэва. Праз цэхі, дзе падганяюць струны, дзе «адзенне» і ўстанаўліваюць механіку. Канчаецца яно ў невялікім пакойчыку, дзе новы інструмент застаецца сам-насам з настройшчыкам.

Перш чым паставіць асабісты подпіс (за самыя вопытныя маюць нават асабістае кляймо), настройшчык падганяе кожную струну па камертоне, робіць больш мяккім або больш жорсткім гучэнне кожнага малаточка. І слухае, слухае... Бясконца. Бо ад яго залежыць, наколькі чыста, высакародна будзе гучаць інструмент.

Зразумела, дабіцца гэтага можа толькі чалавек з тонкім музыкальным слыхам.

— І вельмі моцнымі нервамі, — сказала Валіяціна Матавілава — адна з лепшых настройшчыц фабрыкі. — Бо за змену так «наслушаешся», што марыш аб цішыні.

— Каб добра настроіць піяніна, трэба самому быць у добрым настроі. Таму нават самая дакладная ЭВМ не здолее замяніць настройшчыка, — дадаў Анатоль Смялін. Абодва любяць

ТУТ ДРЭВА ВУЧАЦЬ СПЯВАЦЬ

РЭПАРТАЖ З БАРЫСАЎСКАЙ ФАБРЫКІ ПІЯНІНА

музыку. Валя вучыцца іграць на акордзе, Анатоль — заочнік музыкальнага вучылішча.

Сярод настройшчыкаў ёсць і людзі сталага веку, якія працуюць тут яшчэ з даваеннага часу. Не, гэта не музыканты. Але яны валодаюць той тонкай інтуіцыяй, якая даецца вялікім вопытам і — безумоўна — прыроджаным слыхам. Бадай, таму на фабрыцы працуюць сямейныя дынастыі настройшчыкаў Бяляевых, Баршаў.

□

— Чалавек, які спявае басам, нельга навучыць спяваць тэнорам. — З гэтых слоў пачаў расказ аб тым, як нараджаецца піяніна, майстар участка фабрыкі Б. Прохараў. — Так і з музыкальным інструментам. Настройшчык, як настаўнік, можа «навучыць» спяваць. Але «голос» інструмента закладзены ў самім матэрыяле. Каб піяніна загаварыла «сваім голасам», неабходна так званае незаменная рэзанансавая елка. Гэта вельмі рэдкае і каштоўнае дрэва. На Барысаўскую фабрыку яе прывозяць з Карэліі.

Тут, на фабрыцы, гэты рэдка матэрыял трапляе ў цэх, які можна параўнаць, бадай, з ювелірным. І не толькі з-за каштоўнасці матэрыялу. Але і па дакладнасці працы тых, хто тут працуе. На рэзанансавым участку сушыльнага цэха з тоненькіх — нахшталт школьнага пенала — яловых рэек склейваюць рэзанансавы шчыт-дэку. Кожная рэйка ў ім можа заняць толькі свай адпаведнае месца, бо падбіраецца па гадавых слаях стоговага дрэва, якія рэзаніруюць гук пэўнай частаты.

Майстар «на вока» павінен падабраць усю гаму гукаў — ад дыскантавага да басовага часткі. А дакладней, не толькі на вока, а і па інтуіцыі, той, што побач з творчасцю.

Менавіта так, творча, працуе брыгада сталяроў І. Глабкоўскага — вядомага рэцывалізатара, зачынальніка прагрэсіўных метадаў працы — рухавага чалавека са светлай усмешкай.

□

Некалькі гадоў назад на фабрыцы пачалі рабіць цымбалы. Яны нараджаюцца ў невялікім пакойчыку, дзе гаспада-

рыць адзін чалавек — цыкоўшчык У. Істамінок. Цыкоўшчык — першы настройшчык струн. Ён павінен мець музыкальны слых і тонкае чутцё. Уладзімір Уладзіміравіч да таго ж — заўзятый цымбаліст — самавучка. Ён «кіруе» ўсім працэсам — ад прыладкі струн да настройкі цымбалаў. Тэхналогія вытворчасці іх распрацавана з удзелам вядучых музыкантаў рэспублікі.

Вось яшчэ адзін цэх. І хоць яго прадукцыя не такая ўжо адказная і сур'ёзная, але таксама патрэбная і цікавая. Цікава назіраць, як падрукой настройшчыка некалькі паліраваных дошчачак ператвараюцца ў дзіцячы кілафон, на якім тут жа можна сыграць нескладаную мелодыю, напрыклад, «Перапёлчанку».

□

— Наша фабрыка выпускае таксама сувеніры, — гаворыць сакра-

Цэх цыкоўшчы. Тут падганяюцца струны «адзенне» піяніна.

тар партыйнага бюро В. Ішакоў. — Драўляныя грыбкі, салнічкі, перачніцы, падстаўкі, сталовыя наборы. Усяго трыццаць назваў на мільён рублёў у год. Як бачыце, не дробязь. Уся гадавая прадукцыя фабрыкі — 19 тысяч піяніна. Сёлета выпусцім на 265 піяніна больш. Гэта наш падарунак да 50-годдзя ўтварэння Савецкага Саюза.

У любым кутку краіны сёння можна ўбачыць барысаўскае піяніна. Ідуць яны і за мяжу, у прыватнасці, у Балгарыю і Югаславію. На Украіне купляюць беларускія цымбалы. А 12 краін свету купляюць дзіцячы кілафон, на якім стаіць марка Барысаўскай фабрыкі.

Р. БАКУНОВІЧ.

Шмат на фабрыцы аматараў музыкі. Есць і свой аркестр цымбалістаў.

Фота Ул. КРУКА.

13.X.1972

Постанова СНК РСФСР ад 14 студзеня 1919 г. аб выдачы пазыкі Беларускаму ўраду.

Савет Народных Камісараў на пасяджэнні ад 14 студзеня г. з. па пытанні аб выдачы пазыкі Беларускаму Савету ўраду пастанавіў:
Адпусціць Народнаму камісарыяту па справах нацыянальнасцей з наяўных сродкаў дзяржаўнага значэнства 10 мільёнаў рублёў для выдачы пазыкі Рабоча-сялянскаму ўраду БССР.

Паліграфічная вытворчасць будзе адноўлена

У выніку паездкі тав. Стронгіна як члена дэлегацыі СНГ Беларусі ў Маскву для аднаўлення паліграфічнай вытворчасці Беларусі з цэнтра адпушчана наступнае: шрыфта тытульнага 1 пуд 29,5 фунта, дроту пералётнага 1 пуд 21,5 фунта, наждачнай паперы 25 лістоў, шыўкі сырамяці 50 шт., вальцаванай масы 6 пудоў 5 фунтаў, фарбы літаграфічнай чорнай 20 фунтаў, шайковай зеляністай 15 фунтаў, соды 2 пуды, алоўкаў літаграфічных 2 карабкі, гліцэрыну 25 фунтаў, клею косага 3 пуды, крахмалу бульбянога 3 пуды, гуміарабіка 5 фунтаў, мёлу 2 пуды, паперы стэрэатыпнай 1 стопка 25 лістоў, бочка чорнай літаграфічнай фарбы 10 пудоў, суровых ніткаў 30 фунтаў, шпату 7 пудоў, рамчэй прарызаных 150 аршынаў, лямпакаў электрычных 25 свечэй 220 в. 100 штук, дроту ўнутранай праводкі 500 метраў, шотка для матораў 20 штук, засцерагалыкаў 10, пробак 10 штук, аксфорду 37,5 аршынаў, бумазю 20 аршынаў, парусіны 25 аршынаў.

Усе гэтыя рэчы адпушчаны і даставлены на склад паліграфдзела. Для работнікаў паліграфічнай вытворчасці было таксама адпушчана спецапраці на 526 чалавек.

Нітак шпулек 40 дзюжын, рукавіц 15 пар, плашчой 10, чаравікаў 5 пар, рачнікоў 50 аршынаў, шапак зімовых 15 штук, касцюмаў 20 камплектаў, трыко вердэн 621,5 аршынаў, блзі кубавыя 1267 аршынаў, шывіты англійскага 608 аршынаў, фасону чорнага 754 аршынаў, трыко англійскага 500 аршынаў, трыко кітайскага 30, 75 аршынаў, сціпы 84 аршынаў, рагожкі 18,5 аршынаў, міткалю суромага 493,5 аршынаў.

Усё гэта размеркавана паміж работнікамі паліграфічнай вытворчасці. Хадаўніцтва аб водпуску мыла абяцана задаволіць. Хадаўніцтва аб уключэнні работнікаў паліграфічнай вытворчасці ў прафастнаек таксама задаволена.

З 1 студзеня ўводзіцца натуральнае прэміяванне для работнікаў паліграфічнай вытворчасці. Ужо прыступілі для складання каштарысу.

Апроч таго атрыманы дазвол на рэвакуацыю часткі эвакуіраванай майстасі: 4 маторы пайсільных, 1 матор двухсільны, тры рэстаты да іх, 1 нажны нумератар, 13 кас з шрыфтам, 2 пайкасы, 1 чацвортушка, 5 кін паверы і інш.

Можна спадзявацца, што пры дапамозе РСФСР паліграфічная вытворчасць у Беларусі будзе адноўлена ў блыжэйшым тэрміне.

Газета «Звезда», 8 снежня 1920 г.

Прадунты для Мінска і правінцыі

Са Смаленска атрымана для Мінска 4 вагоны жыта, 1000 пудоў мяса і 400 пудоў масла.

Усе прадункі будуць размеркаваны ў першую чаргу паміж шпітальмі, прытулкамі і дзіцячымі дамамі.

Для Слуцка і Мазыра атрымана са Смаленска 5 вагонаў солі, для Бабруйска — 7 і для Ігумена — 4 вагоны.

Газета «Звезда», 15 снежня 1920 года.

Спецадзёны для металістаў

На пасяджэнні праўлення прафсаюза металістаў быў зроблены даклад аб прывезеным з Масквы спецадзёны.

Прывезена для ўдарных заводаў горада Мінска наступнае: 30 пар валеякаў, 10 пар дамскіх чаравікаў, 40 сімовых шапак, 50 пар бялізны, 15

НА І БЕЛАРУСКІМ З'ЕЗДзе САВЕТАў была абвешчана пастанова прэзідыума ВЦВК аб прызнанні незалежнасці Беларускай рэспублікі. У ёй гаварылася: «Прэзідыум Усерасійскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта заяўляе аб гатоўнасці РСФСР аказаць усялякую дапамогу і падтрымку працоўным масам Беларусі ў іх барацьбе супраць панавання, эксплуатацыі і прыгнёту і ў абароне іх свабоды і незалежнасці ад спроб іншаземных заваяванняў».

На гэтым жа з'ездзе была прынята дэкларацыя аб устанавленні цеснай федэратыўнай сувязі паміж Саветскай Беларуссю і РСФСР.

З першых дзён Саветскай улады ўрад Расійскай Федэрацыі пачаў аказаць дапамогу маладой Беларускай рэспубліцы.

Братняя дапамога Саветскай Расіі і іншых рэспублік мела важнае значэнне для эканамічнага і культурнага адраджэння Беларусі. Яна садзейнічала ўмацаванню дружбы паміж народамі ўсіх рэспублік. Беларускі народ разумее, што толькі з дапамогай братніх народаў, у адзіным саюзе з імі ён можа ў далейшым развіваць сваю эканоміку і культуру і таму адным з першых выступіў за ўз'яднанне ў адзіным Саюзе Саветскіх Сацыялістычных Рэспублік.

Ніжэй публікуецца падборка дакументаў аб братняй узаемадапамозе Беларусі і іншых Саветскіх рэспублік у 1919—1922 гадах. Дакументы захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР.

Падборка дакументаў падрыхтавана старшым навуковым супрацоўнікам ЦДАКР Г. ДЗЕШКАВЕЦ.

Пар вядзеных рукавіц, 100 пар рабочых рукавіц, 15 пар галёшаў, 50 пар драўляных чаравікаў, 3 касцюмы «інтэрнацыяналы», 8 тужурак, 15 брызентавых паліто і 18 пудоў мыла.

Праз 2—3 тыдні будзе прыслана астатняе спецадзёны. Вылучаны эканомдзел у складзе тт. Левіна, Зупермана, Бернштэйна, Лалідуса, якім даручана размеркаваць прывезенае адзенне так, каб кожны працаўнік прадпрыемства атрымаў адну з названых рэчэй.

Газета «Звезда», 13 лютага 1921 г.

Прыбыццё мануфактуры

Наркампродам Беларусі атрымана для размеркавання сярод насельніцтва 4 вагоны мануфактуры. Большая частка атрыманай мануфактуры прызначана для размеркавання сярод сельскага насельніцтва Беларусі.

Астатняя мануфактура будзе размеркавана сярод рабочага насельніцтва горада Мінска.

Газета «Звезда», 1 сакавіка 1921 г.

З пратакола пасяджэння Савета знешняга гандлю РСФСР ад 7 сакавіка 1921 г. аб водпуску дадатковых грашовых сроднаў Нарнамасветы БССР на выданне кніг.

Слухалі: заяўку Беларускага Нарнамасветы для друкавання кніг на беларускай, польскай і яўрэйскай мовах. Мяркуюцца выданне 195 назваў кніг. Праціца 20 000 000 рублёў крэдытнымі білетамі старога ўзору.

Пастанавілі: разглядаючы заяўку Беларускага Нарнамасветы, які дадатковую заяўку Дзяржвыдавештва для Беларусі, заяўку зацвердзіць у памеры 20 000 000 рублёў крэдытнымі білетамі старога ўзору.

Старшыня Лежава. Санратар Гродзенскі.

Сельскагаспадарчыя прылады для Беларусі

У Маскве пагружана і адпраўлена для Беларусі 25000 пудоў жалеза, 42 пуды зубоў для барон і 350 пудоў кавальскіх і сясарных інструментаў.

На петраградскіх заводах грузіцца 25000 кос і 20000 зубоў для барон. На віцебскіх заводах пагружана 8 вагонаў земляробчых прылад.

Яны павінны прыбыць неўзабаве. Да сучаснага моманту Наркамзем Беларусі атрымаў з розных заводаў па нарадах цэнтра і з мінскіх майстэрняў 1122 плугі, 40 жэнярак, 20 малатарняў, 60 селялак, 15 саламарэзак і 300 пудоў лямяхой і адвалаў.

Усё гэта колькасць у сучасны момант размяркоўваецца і рассылаецца па паветах.

Атрымана з Масквы і належыць размеркаванню 400 камплектаў зброі.

Газета «Звезда», 22 красавіка 1921 г.

Тэлеграма Віцебскага губвыканкома ад 28 ліпеня 1921 г. Прэзідыуму ВЦВК і Нарнамасветы

РФСР аб арганізацыі дзіцячых дамоў для дзяцей, якія эвакуіруюцца з Паволжа.

Віцебскі губвыканком прыступіў да арганізацыі для дзяцей, якія эвакуіруюцца з Паволжа, дзіцячых дамоў на 5000 месцаў.

Першы інтэрнат на 250 месцаў будзе абсталяваны і жніўня для дзяцей ад 5 да 14-гадовага ўзросту. Высылаецца ў адрас губвыканкома. Старшыня губвыканкома. Член губвыканкома.

да выканання цалкам датэрмінова к 29 верасня. Ссылка бульбы працягваецца... Старшыня губвыканкома.

Для галодных

У вёсцы Крулянка Магілёўскага павета камітэт узаемадапамогі адкрыў дзіцячы дом на 45 дзяцей з галодных месцаў.

Газета «Новая деревня», 29 лістапада 1921 г.

Удзячнасць Беларусі

Аб'яднанае пасяджэнне членаў Шырока-буерацкай валасной камісіі дапамогі галодным і членаў лясцкі РКП іле ўдзячнасць Беларускаму Саўнаркму і Наркамату аховы здароўя за братнюю дапамогу галоднаму насельніцтву, якая выявілася ў прысылцы лясцэбна-харчавальнага атрада пад начальствам доктара Лійнзона.

У той момант, калі жахлівы голод працягнуў да павалжан сваю кастлявую руку, ад імя змучанага голодам насельніцтва дзвюх валасцей мы прасім дзейнасць лясцэбна-харчавальнага атрада прадоўжыць да новага ўраджаю.

Старшыня аб'яднанага пасяджэння Міхайлаў

Газета «Звезда», 3 снежня 1921 г.

З рэзалюцыі VI з'езда Саветаў Рагачоўскага павета Гомельскай губерні ад 4 снежня 1921 г.

Заслухаўшы даклад аб дапамозе галодным, VI Рагачоўскі паветовы з'езд Саветаў знаходзіць, што справа дапамогі галодным Паволжа з'яўляецца абавязкам усяго рабочага класа і сялянства Расіі, што дапамога галодным не павінна быць аднаразовай, а пастаяннай, сістэматычнай, аж да новага ўраджаю. Зыходзячы з гэтага з'езд пастанавіў:

1. Прызнаць неабходным кармленне 20000 галодных Паволжа, прымацаваных да Рагачоўскага павета, лічыць гэту задачу адной з галоўнейшых задач аднаўлення палітычнай і гаспадарчай магутнасці рэспублікі.

Кожныя 15 сутых чалавек павета павінны пракарміць да новага ўраджаю аднаго галоднага...

Падзяка

Грамадзяне, якія ўвайшлі ў Трымельсдорфскі хутарскі савет вобласці Немцаў-Паволжа, ад імя 518 чалавек вітаюць і дзякуюць працоўным Гомельскай губерні за братнюю любоў і адносіны да галодных працоўных сялян.

Саветскае ўлада пры падтрымцы працоўнага сялянства задаволіла нас насеннем, за што мы, сяляне, прыносім глыбокую падзяку.

Газета «Полесная правда», 17 снежня 1921 г.

З пісьма прэзідыума Саратаўскага губернскага савета прафсаюзаў ад 6 сакавіка 1922 г. Савету прафсаюзаў Беларусі.

Дарагія таварышы, з глыбокай удзячнасцю і прызнаннем праціталі саратаўскія прафсаюзы адні братні зварот. У гадвіну цяжкага бедства нішто не можа так аблегчыць пакуты галоднага саратаўскага пралетарыяту, як усведамленне таго, што недзе далёка, за тысячы вёрст, нашы браты ўпарта і самааддана дапамагаюць Саветскай уладзе зжыць голод, перамагчы лютага ворага, які пагражае ператварыць Паволжа ў пустыню. Гэта брацкая ўвага, якая падкрэслівае класавыя зуртванне ўсяго пралетарыяту, яго стойкую несакупальную сувязь і салідарнасць, дае нам магчымасць не толькі мужна пераносіць нястачы саміх, не толькі выдзяляць са сваіх апошніх крошак на патрэбы галоднага сялянства, але і бадзёра глядзець у вочы будучыні з надзеяй на тое, што мы з гонарам справімся з бедствам, якое выпала на нашу долю.

Губернскі Савет прафсаюзаў ад асобы ўсіх пралетарыяў Саратаўскай губерні, прыносіць беларускаму пралетарыяту сваю шчырую удзячнасць і заяўляе, што як бы цяжкім ні было яго становішча, якія б выправаванні яго ні чакалі, вера яго ў дапамогу прафсаюзаў мацнела, і гэта вера дае яму сілы спакойна і ўпэўнена тварыць агульную і дарожную ўсім нам справу ўз'яднання нашай пралетарскай гаспадаркі і ўмацавання нашай улады.

Сакратарыят губпрафсавета.

Данясенне Гомельскага губпроднамісара ад 10 верасня 1921 г. Наркампроду РСФСР.

Нарады цэнтра на 1050000 пудоў насеннага жыта Паволжу Гомельскім губпрадкомам выкананы цалкам 1 верасня.

З тэлеграмы старшыні Гомельскага губвыканкома ад 29 верасня 1921 г.

Масква, СНК Леніну. Копія ВЦВК Калініну. Нарад Наркампроду на 1500000 пудоў бульбы для Масквы і Петрагра-

МЫ З ТАБОЙ, ГЕРАІЧНЫ В'ЕТНАМ!

ЗАЯВА ДЗЕЯЧОУ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ — АКТИВІСТАУ
САВЕЦКАГА ФОНДУ МІРУ

Кіруючыя колы Злучаных Штатаў Амерыкі працягваюць самую ганебную агрэсіўную разбуральную вайну супраць народаў В'етнама, Лаоса і Камбоджы. Дзень і ноч учыняюцца зверскія злачынствы амерыканскіх імперыялістаў на зямлі В'етнама. Агрэсары і іх марыянеткі выкарыстоўваюць супраць в'етнамскіх патрыётаў напалм, фосфар, атрутныя рэчывы, новыя віды смертаноснай зброі. Імі забітыя сотні тысяч мірных жыхароў, ператвораны ў руіны цэлыя гарады і вёскі. Авіяцыя ЗША працягвае свае жорсткія бамбардзіроўкі тэрыторыі Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам, падваргае разбурэнню населеныя пункты, прадпрыемствы, жыллыя дамы, бальніцы, школы, шляхі зносін, плаціны, дамбы і іншыя ірыгаваныя збудаванні з мэтай выклікаць у краіне паводкі, знішчэнне пасаваў, голад, новыя чалавечыя ахвяры.

агрэсараў выклікаюць гнёны пратэст і рашучае асуджэнне ўсіх сумленных людзей.

Працоўным Беларусі, на зямлі якой у агні мінулай вайны ад рук фашысцкіх катаў загінулі мільёны людзей, згарэлі тысячы сёл і вёсак, дзесяткі гарадоў, асабліва зразумелыя пакуты ахвяр амерыканскай агрэсіі. Рабочыя, калгаснікі, інтэлігенцыя нашай рэспублікі з напружанай увагай сочаць за гераічнай барацьбой народа В'етнама супраць агрэсіі ЗША, рашуча асуджаюць злачынствы амерыканскай ваеншчыны. Кіруючыя ленынскімі прынцыпамі пралетарскага інтэрнацыяналізму, яны цалкам і поўнацэнна падтрымліваюць мерапрыемствы Камуністычнай партыі і Саветаў урада па аказанні гераічнаму В'етнаму ўсебаковай дапамогі і падтрымкі.

Пасільны ўклад у справу дапамогі брацкаму в'етнамскаму народу ўно-

сяць і працоўныя нашай рэспублікі. На зямлі В'етнама працуюць аўтамашыны, трактары, станкі і механізмы, вырабленыя на заводах Беларусі. Датэрмінова і дабраякасна выконваюцца заказы для гераічнага В'етнама. У навучальных установах, на прамысловых прадпрыемствах вучацца юнакі і дзяўчаты В'етнама.

Імкнучыся прыняць актыўны асабісты ўдзел у высакароднай справе аказання дапамогі ахвярам амерыканскай агрэсіі, калектывы прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў і устаноў, камсамольскія арганізацыі, дзеячы навук і культуры, асобныя грамадзяне ўносяць калектывныя і індывідуальныя грашовыя ўзносы ў Савецкі фонд міру, сродкі якога ідуць на дапамогу мужным народам. Рост добраахвотных паступленняў у

фонд міру ад грамадзян нашай рэспублікі сведчыць аб іх глыбокай зацікаўленасці ў захаванні міру, аб брацкай салідарнасці з народамі, якія змагаюцца за сваю справядлівую справу.

Узносы ў фонд міру — гэта асабісты ўдзел кожнага ў сумесных дзеяннях у падтрымку барацьбы народаў В'етнама і ўсяго Індакітая за іх свабоду і незалежнасць.

Мы заклікаем усіх грамадзян Беларусі актыўным удзелам у паўднёвым фонду міру садзейнічаць поспеху справядлівай справы в'етнамскага народа — барацьбе за свабоду і незалежнасць.

Наша падтрымка гераічнай барацьбы в'етнамскага народа нязменная — мы з вамі, в'етнамскія браты!

МЕЛЕЖ І. П. — народны пісьменнік Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі, старшыня Беларускага рэспубліканскага камітэта абароны міру.
АЗГУР З. І. — народны мастак Беларусі, прадаўжальнік члена Акадэміі мастацтваў СССР, старшыня Беларускай рэспубліканскай камісіі садзейнічання Саветаму дапамогі ўраду.
АЛЕКСАНДРОўСКАЯ Л. П. — народная артыстка СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР.
БРОўКА П. У. — Герой Сацыялістычнай Працы, народны паэт Беларусі, акадэмік Акадэміі навук БССР, лаўрэат Ленінскай прэміі.
БЕМБЕЛЬ А. А. — народны мастак Беларусі.
ВАГНЕР Г. М. — кампазітар, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.
УЛАСАУ Ю. І. — заслужаны артыст БССР.
ГРАМЫКА В. А. — мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.
КЛІМАВА А. І. — народная артыстка СССР.
КРАПІВА К. К. (Атраховіч) — народны пісьменнік Беларусі, віцэ-прэзідэнт АН БССР.
МАКСІМ ТАНК (Скурко Я. І.) — народны паэт Беларусі, акадэмік Акадэміі навук БССР.
ЦІТОВІЧ Г. І. — народны артыст СССР.
ШЫРМА Р. Р. — кампазітар, народны артыст СССР.

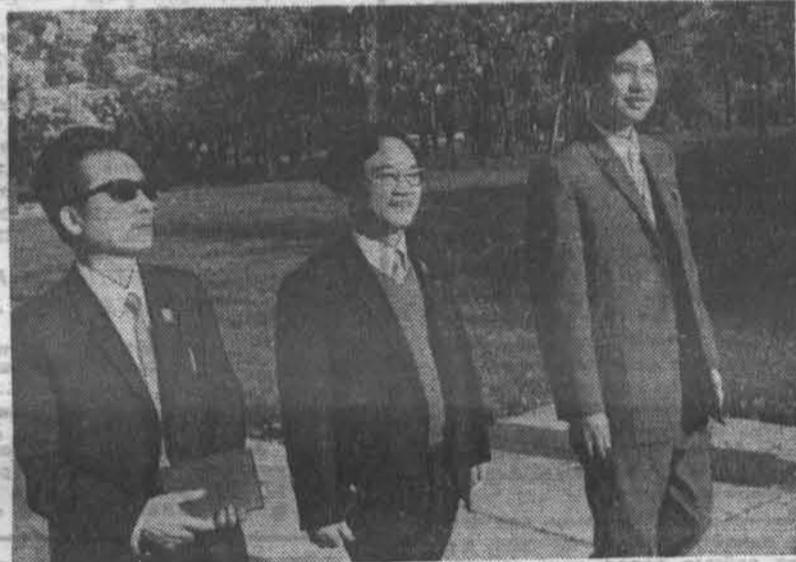
Пісьменнікі В'етнама ў Мінску

Мінскі вакзал. Цёплыя сяброўскія поціскі рук, усмішкі, кветкі, прывітанні... Яны гукалі не толькі на рускай і беларускай мовах, але і на мове краіны, да якой звернуты сімпатыі ўсіх прагрэсіўных людзей свету — гераічнага В'етнама. П'яці кастрычніка ў Мінск прыехалі літаратары ДРВ Суан Зіеу, Даан Зіой, Дао Ву. Іх сустракалі намеснік старшыні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР А. Грачанікаў, галоўны рэдактар часопіса «Неман» А. Макаёнак, пісьменнік, генерал-маёр у адстаўцы М. Аляксеў, пісьменнікі Л. Прокша, М. Гамолка, А. Рыбак.

У той жа дзень в'етнамскія госці азнаёміліся з выдатнымі мясцінамі Мінска, аглядзелі помнік Янку Купалу, наведалі Дом-музей Янкі Купалы і Дом-музей І з'езда РСДРП. Вечарам у Таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежжымі краінамі яны сустраліся з актывістамі Беларускага аддзялення Таварыства савецка-в'етнамскай дружбы.

Пісьменнікі Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам прабудуць у Беларусі пяць дзён. Яны наведаюць памятныя мясціны нашай рэспублікі, музеі. Іх калегі на пяру — беларускія пісьменнікі раскажуць аб развіцці сучаснай беларускай літаратуры, аб яе ўзаемазвязях з літаратурамі брацкіх народаў.

БЕЛТА.

На здымку — в'етнамскія пісьменнікі Суан Зіеу, Даан Зіой і Дао Ву. Фота Ул. КРУКА.

Жэня ЯНІШЧЫЦ

СЛАВАЦКІ СНЕГ

Памяці Змітрака Астапенкі.

Чарнела чорная дарога.
А горы — неба не відаць!
Яшчэ не ведаў снег нічога,
Калі збіраўся выпадаць.

Але пагоня і трывога
Цясней збіраліся вакол.
Яшчэ не бачыў снег нічога,
Калі спакойна лёг на дол...

А на душы задума спела
І пракладала з ночы след,
Калі на белы снег нясмела
Хіснуўся ранены паэт.

І, быццам снег, страфа сляпіла
З паўнематы, з паўлебыцця.
О, як жа слову не сапіла
Змагання, вернасці, жыцця!

МАЭСТРА

Дзядзьку Міхасю.

Я знаю: волю гартавалі
І не цярпелі горкіх слёз,
І ноччу думалі, не спалі
(О, не пра свой!) ... пра песні лёс.

Ды ці ў жыцці не наракалі,
Не сумавалі Вы, казі
Не адкахаўшы — адкахалі.
І толькі песняю жылі!
І што Вы там ні гаварыце —
Я знаю, бачу па вачах,
Як васількі у спелым жыцце
Нязгасна сняцца па начах.

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, СВЯТА МАСТАЦТВАЎ!

Па краіне кроцьць Свята мастацтваў, прысвечанае 50-годдзю ўтварэння СССР. 15 кастрычніка яно перасягне межы Беларусі. На працягу месяца жыхарам гарадоў і вёсак рэспублікі будуць дэманстраваць сваё мастацтва сто лепшых калектываў і выканаўцаў Саветаў Саюза. Сярод іх — Дзяржаўны рускі хор пад кіраваннем А. Свешнікова і Дзяржаўны ансамбль танца Малдаўскай ССР «Жок», дзяржаўны ансамбль песні і танца Азербайджана і Мардовіі, Дзяржаўны акадэмічны хор Украінскай ССР імя Рыгора Вярніка. Аматараў мастацтва чакаюць таксама сустрэчы з Зарай Далуханавай, Аляксандрам Огніўцавым, Якавам Флерам, Тамарай Мілашкінай, Эдуардам Хілем, з артыстамі з Арменіі, Грузіі і Казахстану.

Р. ДЗМІТРЫЕВА.

ПРАЙШОЎ ТЫДЗЕНЬ...

□ У Глускай раённай бібліятэцы арганізавана кніжная выстаўка «Год 1973-гі — міжнародны год кнігі». Выстаўка мае некалькі раздзелаў: «Кнігі пісьменнікаў, адначасна прэміяваныя», «Кнігі і чытач» і іншыя.

В. ЛАУРЫНОВІЧ.

□ У Карагандзе адбыліся канцэрты скрыпача з Беларусі лаўрэата міжнародных конкурсаў Рамана Нодэля. Карагандзінскія глядачы па годнасці ацанілі выдатнае майстэрства скрыпача, віртуознаю тэхніку яго ігры.

А. КІТАЕУ.

□ «Прапагандуем кнігі братніх рэспублік» — так называлася выдатная навукова-практычная канферэнцыя культурасветработнікаў, што адбылася ў Старынкаўскім сельскім клубе Дзяржынскага раёна.

Л. КОЯПІШ.

□ Ва Усесаюзнай дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна адбылася выстаўка «Пазалі пятнаццаці», прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР. На ёй сабраны творы паэтаў усіх саюзных рэспублік. Значнае месца адве-

дзена беларускай паэзіі. Тут экспануюцца кнігі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Пётруся Вроўні, Арыадзі Кулішова і іншых беларускіх паэтаў.

Э. БРОЙТМАН.

□ На аб'ектах чытачоў бібліятэкі Харнаўскага трактарнага завода запісана нямала кніг беларускіх пісьменнікаў.

У бібліятэцы адбыліся літаратурныя вечары, прысвечаныя творчасці Я. Купалы і А. Кулішова. Праведзена канферэнцыя па рамане І. Шамякіна «Сэрца на далоні».

Днямі ў заводскай бібліятэцы прыслаў сваю кнігу «Подых наваліныцы» лаўрэат Ленінскай прэміі І. Мележ.

К. СЕРГІЕНЯ.

□ У Баранавічах адбыўся Тыдзень народных тэатраў Брэсцкай вобласці. Гаспадары сцэны паказалі спектаклі «Прымакі» па п'есе Я. Купалы, «Мяшчане» па п'есе М. Горькага, народны тэатр клуба брэсцкіх выгуначнікаў прывёз намяднік «Амністыя» па п'есе М. Матукоўскага, пісьнік самадзейных артыстаў паказаў купалаўскую «Паўліну» і спектакль па п'есе А. Маўзона «Усяго адно жыццё». Артысты з Тэлекай пазнаемлі глядачоў з п'есай І. Колэла «Над хвалямі Серабранкі».

М. ДРОБЫШ.

УДЗЕЛЬНІЧАЙЦЕ Ў КОНКУРСЕ!

Міністэрства культуры і Саюз пісьменнікаў БССР праводзяць конкурс на лепшыя шматактавыя і аднаактавыя п'есы, сцэнарыі, апавяданні, фельетоны для агітацыйна-мастацкіх брыгад на атэстычную тэму.

На конкурс прымаюцца творы, якія не ішлі на сцэнах, не друкаваліся, не перадаваліся па тэлебачанні і радыё.

Творы падаюцца на конкурс на беларускай ці рускай мовах у двух экзэмплярах, надрукаваных на машынапіс. Рукапісы дасылаюцца ў канвертах

з указаннем імя і прозвішча аўтара, прафесіі, месца работы, хатняга адрасу.

Для пераможцаў конкурсу ўстаноўлены прэміі. За лепшую шматактавую п'есу: першая прэмія — 1000 рублёў, другая — 500 рублёў, дзве трэція — па 300 і дзве заахвочвальныя прэміі па 100 рублёў. За аднаактавую п'есу: першая прэмія — 500 рублёў, другая — 300 рублёў, дзве трэція — па 200 рублёў і дзве заахвочвальныя па 75 рублёў і дзве заахвочвальныя па 75 рублёў. За сцэнарыі для агітацыйна-мастацкіх брыгад: першая прэмія — 400 рублёў, другая — 250 рублёў, дзве трэція па 150 рублёў. За апавяданне: першая прэмія — 300 рублёў, другая — 200 рублёў, дзве трэція па 150 рублёў. За фельетон: першая прэмія —

200 рублёў, другая — 150 рублёў, дзве трэція па 100 рублёў.

Рукапісы накіроўваюцца на адрас: Мінск, Дом урада, Міністэрства культуры БССР — з адзнакай: «Конкурс на атэстычную тэму».

Лепшыя творы будуць набыты Міністэрствам культуры БССР і надрукаваны ў перыядычных выданнях Саюза пісьменнікаў БССР. Рукапісы не вяртаюцца.

Конкурс працянецца да лютага 1973 года.

НАПЯРЭДАДНІ АДКРЫЦЦА ЗАСЛОНЫ

ЗАЎТРА, А ПАЛОВЕ ВОСЬМАЙ

РАСКАЗВАЕ ДЫРЭКТАР ДЗЯРЖАУНАГА
АКАДЭМІЧНАГА ВЯЛІКАГА ТЭАТРА
ОПЕРЫ І БАЛЕТА БССР М. ШАУЧУК

Вялікі калектыву артыстаў самага буйнага музычнага тэатра Беларусі з хваляваннем чакае адкрыцця заслони новага сезона, які пачынаецца ў час падрыхтоўкі да ўсенароднага свята 50-годдзя ўтварэння братаўнага Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Зразумела, перш-наперш, мабыць, варта назваць творы, над якімі мы працуем з аўтарамі. Гэта і новая рэдакцыя лірычнай оперы Я. Глебава «Твая вясна» (лібрэта М. Алтухова), і камічная опера «Піскавая шляхта» Г. Вагнера (лібрэта паводле п'есы В. Дуніна-Марцінкевіча і лібрэта Я. Шабана).

Бліжэйшыя творчыя планы прадугледзіваюць пастановку балета па горкаўскіх матывах — «Данка». Музыку да яго піша кампазітар Д. Смольскі на лібрэта маладога харэографа А. Бутрымовіча. Вобраз любімага моладзі, героя славетнай кнігі Шарля дэ Кастэра Ціля Уленшпігеля будзе ўвасоблены ў балетным спектаклі на музыку Я. Глебава (лібрэтыст А. Дадзішкіліяні).

Калі «адкрываць» усё тое, што мае наш, як кажуць, рэпертуарны партфель, то трэба назваць і дэбют І. Лучанка ў оперным жанры. Калісьці пастэса Э. Агняцэв і кампазітар Р. Пукст-удала выступілі як аўтары оперы для дзяцей «Марынка». Цяпер Э. Агняцэв напісала лібрэта для І. Лучанка — «Зоры над соснамі» (назва, зразумела, умоўная).

Да жыцця і подзвігу Джардана Бруна звяртаюцца кампазітар С. Картэс і аўтар лібрэта Ул. Халіп...

Сказаць, што наш перспектывны план цалкам задавальняе калектыву, нельга. Мы спадзяемся, што ў выніку разнастайных творчых захадаў беларускія кампазітары больш актыўна будуць распрацоўваць сучасную тэматыку. І не толькі тэматыку. Варта шукаць і прынцыпова новае ў трактоўках музычнай асновы оперных і балетных твораў, а гэта магчыма тады, калі беражлівае захаванне лепшых узораў і традыцый мінулага будзе ўзбагачацца прыёмамі сучаснай музычнай мовы і драматургічнай пабудовы. Тэатр зацікаўлена ставіцца да кожнай прапановы, патрабавальна і добразычліва адносіцца да «заяўкі» кампазітараў...

Заўтра мы пакажам класічны твор П. Чайкоўскага «Пікавая дама».

А там на афішы застаракаць — «Выбранніца» Я. Глебава, «Чыю-Чыю-Сан» Д. Пучыні, «Гарэзлівыя частушкі» Р. Шчадрына, «Балеро» М. Равеля, «Севільскі цырульнік» Д. Расіні... Дарэчы, з нашымі спектаклямі сёлета пазнаёмліся аматары музычнага тэатра ў Смаленску і Днепрапятроўску, гаспадарылі мы ў Гомелі; артысты давалі спектаклі і ў раённых гарадах названых абласцей, у калгасах і саўгасах, на прадпры-

емствах. Гастралюючы па гарадах рэспублікі, мы яшчэ і яшчэ раз пераканаліся ў тым, колькі ў нас гарачых прыхільнікаў музычнага тэатра, чуюць і дапытлівых слухачоў. У прыватнасці, сёлетнія нашы выступленні ў Гомелі паказалі, што гэты горад можа быць горадам нашых сталых гастрольных падарожжаў. Спектаклі і канцэрты там карысталіся вялікім поспехам.

У рэпетыцыйных залах рыхтуюцца новыя спектаклі. Стаім оперу грузінскага кампазітара А. Тактакішвілі «Міндзія». Рэжысёр — С. Штэйн, дырыжор — Я. Вашчак. Разам з нашай пастаноўчай групай працуюць госьці з радзімы аўтара — мастак М. Малезонія, харэограф М. Ламтацідзе... Побач з вядучымі майстрамі ў оперы выступаць і маладыя салісты, выхаваныя Беларускай кансерваторыі імя А. Луначарскага: І. Адзінова, М. Зданевіч, М. Галкоўскі, Ул. Іваноўскі...

Наперадзе — жамчужына класічнага опернага мастацтва, моцартэўскі «Дон-Жуан», які рыхтуюць рэжысёр А. Дадзішкіліяні і дырыжор Ул. Машэнскі.

У балетным рэпертуары такія навінкі — «Раймонда» А. Глазунова і «Бахчысарайскі фантаз» Б. Асаф'ева, «Вясна свяшчэнная» І. Стравінскага і інш.

Здаецца, мы пачынаем пералічваць вялізны спіс. А за кожнай назвай — натхнёная і напружаная праца вялікага калектыву.

Артысты і рэжысура чула прыслухваюцца да таго, што пра іх гаворыць публіка, піша крытыка, але яшчэ даражэй ім творчы кантакт з глядзельнай залай. І хочацца, каб такі кантакт усталяваўся ў нас з мінчанамі з першых спектакляў сезона.

НЕ КОЖНАЯ назка можа захапіць дарослага чалавека, якому ўласціва скептычная патрабавальнасць і залішне рэалістычнае стаўленне да мастацтва. А мастацтва, асабліва тэатральнае, грунтуецца і трымаецца на умоўнасцях. Калі глядач паверыць у праўду мастацтва, забудзецца пра умоўнасці. Ён становіцца саўдзельнікам відовішча. Быць добрым глядачом не заўсёды проста. Безапелячыйная даверлівасць часам вядзе да непатрабавальнасці. Залішні скепсіс разбурае мастацтва. А дзеці надзвычай чуйныя да прыгожага, да сапраўднага мастацтва і вельмі востра рэагуюць на фальш і падробку. А паверыўшы, становяцца саўдзельнікамі падзей, што іх захапілі са сцэны. Яны часам крычаць любімаму герою «хайсайс», «уцяйкай»... Біятокі непасрэднага ўспрымання ўздзейнічаюць і нават на больш разважлівых глядачоў.

Такое адчуванне не пакідала мяне на спектаклі тэатра юнага гледача «Я спяшаюся за летам». Незвычайнасць была не толькі ў казачным відовішчы, не толькі ў сюжэце і дакладнай сацыяльнай аснове. Запамінальна ўзаемае ўзбагачэнне двух братніх народаў, двух блізкіх мастацтваў. П'есу напісала літоўская пастэса Вілета Пальчыскайтэ, паставіла спектакль Аўрэлія Рагаўскайтэ, музыку стварыў кампазітар В. Павілайтэ, а танцы тансама паставіў літоўскі балетмайстар І. Жабраўнас. А што ж тады засталася тэатру! Герой загарылі і заспявалі па-беларуску. Анастас Вярцінскі здолеў у пераходзе п'есы захаваць афарыстычнасці, даціпі дыялогаў і рэплік, стварыць запамінальныя куплеты, якія раскры-

ваюць найбольш значныя думкі п'есы.

Адразу, прыйшоўшы ў залу, трапляеш у атмосферу казкі. На адкрытай сцэне светлыя незвычайныя агародні і канструкцыі, створаныя літоўскай мастачкай В. Гатавінайтэ. І дэліны пачынаецца ў зале. Той самы сумны дарадца, рацыяналіст, паточны скепсісам, у чароўным камені, знойдзеным дзюльчынкаю, бачыць звычайны мінерал і сваёй разважлівасцю спрабуе разбурыць казку, у якой ужо жыве дзюльчынка Гебра (арт. Л. Барташэвіч). Але яна ў сваім захапленні вядзе і нас на сцэну, у дзівосную і пазычную казку.

НЕ РАЗЛУЧАЦЦА З КАЗКАЮ!

СПЕКТАКЛЬ «Я СПЯШАЮСЯ ЗА ЛЕТАМ»
У РЭСПУБЛІКАНСКІМ ТЭАТРЫ
ЮНАГА ГЛЕДАЧА

У незвычайным гародчыку, які для яго насельнікаў уяўляецца чароўным мірным горадам, жывуць вясёлыя Адуванчыкі, недаспелая Трускаўка, бялюткая Канвалія, яе муж, галава горада Піён... прыгожыя мірныя кветкі. Станяецца і калючы, пыхлівы Агрэст. У кветніку — свае радасці і прыгажосці. Яскравыя касцюмы, светавыя эфекты, лёгкія, з вынаходніцтвам і густам створаныя дэкарацыі, пераносяць у атмосферу казкі. Кожная асоба — характар не батанічны, а сацыяльны, сімвалізуе норавы, ім-

СЛОВА ПРА МАЛОДШАГА СЯБРА

КРОКІ ПЕРШЫЯ, УПЭЎНЕННЫЯ...

Некалькі гадоў назад за кулісамі нашага тэатра з'явілася «новенькая». Дапытлівая і сціплай, гэтая супрацоўніца літаральна на вачах артыстаў вывучала «кухню» кожнага спектакля. Яе цікавіла ўсё. Яна ўважліва назірала за тым, як мы грывіруем, рыхтуемся і потым — зразумела, кожны па-свойму, — пераўвасбляем у «вобраз». Восем якіх пяць хвілін назад гэта быў Расціслаў Янкоўскі, а цяпер ён ужо Арбені; толькі што да актрысы можна было звярнуцца «Аляксандра Іванаўна», але не паспееш падумаць, як яна ўжо царыца Клеапатра...

Ірына Гаркуша пачынала службу ў тэатры з касцюмернага цэха... І рантам мы даведзіліся, што ёй даручана роля ў казачнай пастаноўцы для дзяцей. У спектаклі «Ад казкі да казкі» яна сыграла Алёнку — вясковую дзюльчынку. Істоту непасрэдную, натуру лірычную, характар празрысты. І — зачаравала ўсіх сваёй шчырасцю. Калектыву наш радаваўся гэтаму дэбюту.

Хто ж яна такая, Іра Гаркуша? Народзілася ў Горнах, Магілёўскай вобласці. Бацька яе быў рэктарам славетнай Сельскагаспадарчай акадэміі. У дзіцячыя гады яна марыла стаць балерынай. Трапіла аднойчы ў Ленінград, глядзела многа спектакляў у розных тэатрах. І зарадзілася любоўю да драматычнага тэатра. Ірына паступае ў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут. Сям'я не вельмі ўхваляла такі выбар прафесіі, бо спадзявалася, што і малодшая дачка «па традыцыі» пойдзе па навуковай лініі. Ірына цвёрда вырашыла прысвяціць жыццё тэатру.

У 1968 годзе яна скончыла інстытут

і атрымала наіраванне ў абласны драматычны тэатр горада Гродна. Там іграла розныя ролі, сярод якіх найбольш яркай была, мабыць, перайма спектакля «Панна Малічэўская» па п'есе Г. Галюпскай.

Потым сям'я пераехала ў Мінск. Тут Ірына напаткала няўдачу. У Рускаім тэатры БССР імя М. Горькага ў той час не было вакантных анцаўскіх пасада. Тады дзюльчына паступае ў касцюмерны цэх. Ёй дазваляюць суміясціць работу з выступленямі на сцэне. І пачаліся напружаныя «этапы» працоўнай дзейнасці. Раніцай рэпетыцыі, удзень падрыхтоўка ў касцюмернай да спектакля, увечары абслугоўванне анцаўра, а часта і ўдзел у спектаклі як антрысы...

І так здарылася, што мы, артысты, нават і не заўважылі, калі ж наша супрацоўніца з касцюмернага цэха рашуча і канчаткова перайшла ў «актрысы».

Аленка ў спектаклі «Ад казкі да казкі» па п'есе В. Радліх, паступіла ў «Разгrome» А. Фадзеева. Аня ў «Дзедзях Ватомына» С. Найдаёнава, Галя Чацвяртак у спектаклі «А зоры тут ціхія...» Б. Васільева, Клара ў «Дурыцы» Лопэ дэ Вэга, Верачка ў «Саслужыўцах» Э. Брагінскага і Э. Разавава, Марыша ў «Білене ў мянкі вагон» А. Маўзона... Бачыце, я раблю толькі пералік роляў, а спіс рэпертуарны атрымліваецца ладны!

У спектаклі «Разгrom» я — партнёр І. Гаркушы. У сцэне доўгую і расстрэлу белымі партызанамі Міцеліцы іграю ролю кулака, гаспадары пастушкі. І кожны раз мая маладая калега яшчэ за кулісамі, задоўга да выхаду на сцэну, бярэ маю руку. Бо мярнуецца, што я «кулака»,

—СЕННЯ наш тэатр пачынае свой 29-ты сезон.

Сёлетні сезон мы адкрываем спектаклем «Зацоканы апосталы». Пастаноўшчык — галоўны рэжысёр тэатра Г. Волкаў, мастак — Д. Ігліч.

У час гастроліў быў падрыхтаваны спектакль па трагедыі сучаснага башкірскага драматурга М. Карыма «У ноч зацімнення месяца». Паставілі яго рэжысёры С. Яўдошанка і М. Кавальчык, афармленне выканана па эскізах башкірскай мастачкі Т. Імашавай.

Да слаўнага юбілею рыхтуюцца лірычная камедыя грузінскага пісьменніка Н. Думбадзе «Не хвалюйся, мама!» Заэрот нашага тэатра да гэтай п'есы — заканамерны: мы неаднойчы чулі пажаданні нашых глядачоў убачыць на сцэне спектакль пра жыццё і нялёгкую службу воінаў-пагранічнікаў. Спадзяёмся, што п'еса Н. Думбадзе з'явіцца добрым адказам на гэтыя пажаданні.

На сцэну нашага тэатра многа разоў выходзілі героі п'ес украінскіх, латышскіх, эстонскіх драматургаў. З пастаноўкай твораў М. Карыма і Н. Думба-

СУСТРЭЧЫ З НОВЫМІ ГЕРОЯМІ

РАСКАЗВАЕ ДЫРЭКТАР БРЭСЦКАГА
АБЛАСНОГА ДРАМАТЫЧНАГА ТЭАТРА
ІМЯ ЛЕНІНСКАГА КАМСАМОЛА БЕЛАРУСІ
ЗАСЛУЖАНЫ ДЗЕЯЧ КУЛЬТУРЫ БССР
Л. ВАЛЧЭЦНІ

дзе тэатр пашырае межы рэпертуарнай геаграфіі, сустракаецца з новымі героямі, самабытнымі нацыянальнымі характарамі.

Якія ж планы тэатра на новы сезон?

Набліжаецца да завяршэння работа над пастаноўкай камедыі А. Астроўскага «На бойкім месцы» — яна прысвячаецца 150-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага драматурга. Ставіць спектакль малады рэжысёр М. Кавальчык (мастак Ю. Тур). Яму ж даручана таксама пастаўка камедыі П. Кальдэрона «Дама-невідзімка».

Цяпер фарміруецца перспектывны рэпертуар. Тут знойдзе працяг творчай дружбы з маладым пісьменнікам А. Пінуком. Яго п'еса

«Лейтнанты», як вядома, на нашай сцэне была паказана тры гады назад і па-ранейшаму выклікае цікавасць глядача. Драматург напісаў для нашага тэатра новую п'есу «Самы ішчаслівы чалавек», якую мы мярнуем паказаць яшчэ ў гэтым сезоне. Ацэнкавіла нас п'еса А. Зяціна «Званіце і прыязджайце». Есць у рэпертуарным партфелі арыгінальная п'еса аб рабочым класе, але работа над ёю пакуль працягваецца. Варта адзначыць, што ўсе гэтыя творы прысвечаны сучаснасці, вызначаюцца вострай пастаноўкай важных пытанняў надзённага жыцця.

У планах тэатра цікавыя мерапрыемствы па творчай вучобе моладзі, сустрэчы з глядачамі, працяг садружнасці з калектывам Брэсцкага электрадраматычнага тэатра.

Тэатр у горадзе над Бугам адкрывае 29-ы сезон.

**ЛЯЛЬКІ
РАДУЮЦЬ,
ЛЯЛЬКІ
ПАЦЯШАЮЦЬ**

ГАСТРОЛІ ВОЛГАГРАДСКАГА
ТЭАТРА ЛЯЛЕК У МІНСКУ

киенні розных грамадскіх груп і пластоў. Разумны і павучальны падтэкст без дыдактыкі і маралізатарства, становіцца паэтычнай асновай казкі-спектакля. Але ніводзі твар не абыходзіцца без сутыкнення характараў, без барацьбы добра і зла. На сцэну пад барабанны бой у ківерах, мундзірах і эпалетах выходзяць зялёныя «Кмены», каб «азеляніць», заглушыць і выкарчаваць мірны цудоўны кветнік. Яны знаходзяць вядраўніка ў асобе Агрэста (артыст В. Піскун), палююць усіх жыхароў казанскага горада...

Але пераказваць сюжэт казкі — такая ж марная спроба, як пераказваць песню або верш. У сцэнічным увасабленні яна жыве сваім адметным жыццём, у ёй спалучыліся амаль усе віды мастацтва, харэаграфія, пластыка жэстаў, майстэрства акцёраў і вельмі меладыйная, па-сучаснаму светлая музыка. Я адчуваю, як маленькія і юныя гледачы суперажывалі кожную падзею, як яны спачувалі і ненавідзелі, радаваліся і засмучаліся. Яны дзе гадзіны жылі ў паэтычнай казцы і панеслі ў сваіх сэрцах чыстыя зерні добра і справядлівасці, пацучці ўдзячнасці нашым літоўскім сябрам, якія шчодро падзяліліся сваім мастацтвам, перакладчыку і тэатру, які любіўна ўвасобіў у тыпізаваных вобразах разумную і яскравую казку.

На мой, зусім «дарослы» погляд, у спектаклі пануе шчырае празмернае зацікаўленне экспазіцыяй. Кожная дзеючая асоба, як толькі з'явілася на сцэне, пачынае даваць сабе характарыстыку ў маналогіх, і ў спевах, і нават у танцавальных нумарах. Сюжэтны «ход» атрымліваецца, відовіцца пачынае нагадваць больш тэатралізаваны дывертывэнт. Мабыць, тут яшчэ аўтарам спектакля ёсць што пашукаць, каб дынаміка падзей не губляла неабходнага рытму. Але ж рэжысура і ў такіх эпізодах дамаглася, каб артысты як мага лепш выконвалі вальныя і танцавальныя нумары. Таму, відаць, мал заўвага — гэта і сапраўды зусім «дарослая». Затое пэўна ўнутраная пасіўнасць дзючынкі, «чалавек», што трапіла ў свет кветак, патрабуе большай яскасці: чаму яна амаль бездапаможна назірае за «нашэсце» іменаў? Чаму ў яе не абуджаецца жаданне дапамагчы, выратаваць, умяшчаць? Тут нешта «не тое» і ў драматычнай п'есы...

На адмыску — артыстка Г. Раёўская ў ролі Канвалі, Ул. Курловіч у ролі Галоўнага Кмена, Фота А. КАЛЯДЫ.

Не збіраючыся пісаць рэцэнзію на спектакль, як звычайна глядач, мушу сказаць, што запамінальныя вобразы стварылі артысты Г. Раёўская, К. Мігайла, З. Паўлюшкая, С. Скальская, Б. Барысёнак, каванні роляў, удала раскрыў акцёрскія магчымасці раду выканаўцаў.

...Цёмна, душна, няма чым дыхаць у доме Ванюшыных. Халодна і тужліва ў гэтым мізэрным мяшчанскім асяроддзі. Ні адзін светлы прамень не пранікае ў змрочнае ванюшынскае гняздо. Але ёсць у гэтым доме «чалавечак», які ўвасабляе добры пачатак, і ён, як светлы прамень, імкнецца рассяець змрочную атмасферу. Гэты чалавек — Аня.

З першага акта, на працягу ўсяго спектакля і да самага канца, Г. Раёўская праносіць важную тэму для спектакля — тэму любові да чалавек. Яе Аня — адзіная ў сям'і Ванюшыных разумее свайго брата Алёшу, які хоча вырвацца з гэтага жахлівага асяроддзя. Тактоўна, уважліва, з незвычайнай любоўю-спачуваннем да Алёшы яна памагае брату знайсці «самога сябе».

Аня разумее і свайго бацьку, старога Ванюшына. Актрыса тонка, маючы невялікі па колькасці слоў тэкст ролі, даносіць велізарнае жаданне памірыць бацьку, Ванюшына — чалавек крутога норава і своеасаблівага характара, з сынам Алёшам. З затоенай радасцю яна гаворыць: «Вось, тата, які ён добры...» Аня — гэта неспасрадна, паліўная істота, бадай, больш за ўсіх у гэтым доме, разумее раздвоенасць характара Ванюшына.

У трэцім акце, у сцэне сямейнага скандалу паміж Канстанцінам і Нічоткіным, Гаркуша — Аня паасобам унутрана сабралая, стрыманая. Адчуваецца, што гэта юнае сэрца літаральна на вачах у гледача робіцца дарослым. У ёй збіраецца нейкая сіла: «Не смееш... не смееш... Алёшу крыўдзіць!» — гнеўна гаворыць яна Канстанціну. І ёй верыць, такая ў крыўду брата не даець.

Некалькі разоў глядзеў гэты спектакль і спрабаваў уважліва прасачыць жыццё выканаўцы ролі Ані на працягу ўсяго спектакля. Актрыса ўвесь час накіравана на звышзадачу вобраза, не «выбіва-

Б. Піскун, Ул. Макараў. У спектаклі адчуваўся сыграны, вясёлы і энергічны ансамбль. А выдумка, знаходкі пастаноўшчыка і мастака радалі ў кожным эпізодзе. Гэта быў вечар сапраўднага братэрства вельмі родных і блізкіх мастацтваў. Казка жыла і хвалявала, вучыла і захопліла...

ХОЧАЦА ДЫ І ВАРТА ЧАСЕЙ РАБОЦЬ ПАДАРОЖКА ў казанскі свет. Гэта ўзвышае душу, адкрывае свет прыгожага, цудоўнага. З добрай новай прэм'ерай, дарагія майстры сцэны тэатра юнага гледача. Няхай кожны ваш спектакль будзе яскравым і радасным, як гэты, спяшаючыся за летам і сонцам!

Сяргей ПРАХОУСКИ.

еца» з ролі. Яна жыве думкамі свайго вобраза, радасцю, засмучэннем, спадзяваннямі, сумненнямі. Гэта ўсё актрыса даносіць пераназнальна і артыстычна.

Зразумела, маладой актрысе яшчэ многае трэба ўдаснавальваць на шляху да яшчэ большага майстэрства. Яшчэ многае трэба зрабіць і ў адносінах культуры сцэнічнай мовы: часамі, бывае, тэмперамент як бы «паглынае» тое, што вымаўляецца і Гаркушай. Яшчэ смялей трэба пазбаўляцца ад некаторай нямеласці ў сцэнічных паводзінах. Акцёр павінен быць самастойнай асобай у тэатры, ён павінен ведаць і асваіць да ўсіх сферах жыцця грамадства. Але гэта выніла з першых напярэй у тым, што і яны робіць на тэатральных падставах. Трэба сказаць, што Ірына Гаркуша, на маю думку, адна з таленавітых парасткаў у Рускім тэатры БССР імя М. Горкага. Яна абяцае стаць актрысай вялікай эмацыянальнай насычанасці, моцнага ўнутранага тэмпераменту і выразнай формы. Яе нельга замыкаць у рамкі пэўнага амплуа.

Я ў тэатры, як прынята гаварыць, «стары воўк». Многа ведаў выпадкаў на сваім «тэатральным вяку», калі таленавітыя парасткі, не паспеўшы ўзняцца на вышэйшы прыступку акцёрскага майстэрства, чахлі і, урэшце, вялі. Часцей за ўсё гэта бывае з адсутнасцю ўвагі і клопатаў да іх з боку кіраўніцтва, старэйшых таварышаў. Мне здаецца, што і Гаркушу, як і ўсіх маладых акцёраў і актрыс тэатра, неабходна беражліва выходзіць. Тут патрэбна паўсядзённае пільнае вока і творчыя клопаты. А што гэта такое, калі гаварыць пра драматычны тэатр? Мб, акцёры старэйшага пакалення, зразумела, павінны глядзець спектаклі з удзелам моладзі, даваць ім парады, падказваць, «настройваць» на пэўную творчую хвалю. Але і для нас слова рэжысуры мае самае галоўнае значэнне. Тут і Гаркуша таксама чакае ўвагі. Як складзецца яе рэпертуар, які драматычны «клімат» прапанаваць ёй ў далейшым кіраўніцтва тэатра — ад гэтага будзе залежаць станаўленне таленту, фарміраванне артыстычнай індывідуальнасці.

Кузьма КУЛАКОВ, артыст Рускага тэатра БССР імя М. Горкага.

спектакль яшчэ «ўсталяваецца» і творчыя шуканні рэжысуры і выканаўцаў працягваюцца...

Увогуле ж было прыемна, што нашы госці прывезлі ў Мінск прэм'еру, што ў сталіцы Беларусі яны паказваюць фальклорны твор братняга ўзбекскага народа.

...У зале — дзеці. Гараць вачыняты, здаецца, ніхто не дыхае. І — раптам выбух смеху. Нехта крычыць хітраму Насрэдзіну або Івану, каб той... Але, як рэагуюць малыя на дзівосныя прыгоды ляльчынчых герояў, мабыць, расказаць немагчыма: гэта вярта назіраць самому. І, можа, найлепш характарызуе спектакль гэтай вольнай характэрнай і захопленая рэакцыя юных гледачоў.

А. ГАНТМАН.

РЕПЛИКА

СПЕКТАКЛЬ СКОНЧЫўСЯ — СПЕКТАКЛЬ ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Ах, мода, мода, — куды яна толькі не зазірае! Нават на сцэну. Нехта з рэжысёраў упадабаў пачынаць спектакль яшчэ ў фале: замест біліяёраў, гледачоў сустрэкалі апранутыя ў армейскія шынялі і матроскія бушлаты артысты, каш білет, як мандат, чапляўся на шыю вінтоўні... Пераступіўшы парог залы, вы бачылі адкрытую заслонку, і антураж дзеі, што пачнецца яшчэ праз якіх паўгадзіну, быў перад вашымі вачыма. Арыгінальна, смела. Ды і драматычны матэрыял падказаў, што такі «увод» гледача ў атмасферу спектакля — мэтазгодны.

І вось тут яе влілася мода пачала блізкіх іншых рэжысёраў. Там, дзе трэба і не трэба, сцэна адкрывалася за паўгадзіну да пачатку спектакля, дэманструючы то эфэктныя дэнарацыі, то наогул закулісныя машынерныя. Тэатралы цяпер ужо радаваліся, як нечаю арыгінальнаму... закрытай заслонке. Так і казалі сябрам: пайдзіце паглядзіце такі і такі спектакль, бо дзея пачынаецца пасля трэцяга званка, калі запыліцца рампа, а пасля гэтага распуснае заслонка і... Арыгінальна! Смела! Такія парадоксы бываюць.

Цяпер жа стала модна па-рэжысёрску падрабязна і вынаходліва ставіцца да «панлоны» артыстаў з падзянай за апладзісменты. Толькі глядач настраіцца на роўдзін аб паназаным лям на сцэне жыцці, падрыхтуецца ўнутрана да «спрэчкі» з аўтарам або, наадварот, да гэтых, а яму прапаноўваць даволі «гучны» фінал відовішча. Прыгожы, стратны, з музычным акампаняваннем...

Напрыклад, «Чалавек збоку» І. Дварэчнага ў Рускім тэатры БССР імя М. Горкага абуджае ў гледачоў жаданне саміх разабрацца і поўсці да пэўных вышэй за таго напінтну, які захавалі сучасным духам размовы пра месца і ступень адказнасці за справу жонкага чалавек у працэсе навукова-тэхнічнага прагрэсу. Але пасля таго, як акцёры «адыгралі» п'есу І. Дварэчнага, рэжысёр Ф. Шэйні «ставіць» цэлы дывертывэнт: робяць панлон залы, артысты «выходзяць з вобразаў» і, то ўздымаючыся за руці парамі, то займаючы чаргу ў ланцуку партнёраў, адны з сур'ёзнымі тварамі, іншыя з усмішкай, ідуць і ідуць на авансцэну. Гэтым нас прымушаюць абавязкова апладзіраваць — раз, і... «завыць», хто ж з іх «у вобразах» былі саюзнікамі, а хто — праціўнікамі? Думаеш, бывае, аб тым, чаму акцёр Х. выпраўляўся з-за нелі на панлон з актрысай У. А. І наогул трымаўся на другім плане, хача роля яго ў п'есе дайна не другараднай?

Прыблізна тое ж вы заўважале. І пасля таго, як перажывіце хвалюючыя минуты і гадзіны разам з Ірышам Кісельніным у спектаклі «Багна» А. Астроўскага ў тэатры імя Я. Коласа ў Віцебску. І тут рэжысёр С. Казіміроўскі, вынаходліва вынарыстоўваючы дэнарацыйны манструецы мастака Я. Ніналаева, робіць нешта больш падобнае да пароду дзейных асоб, чым на традыцыйных вельмі панлон выканаўцаў. Дуэтам і партэтамі выходзяць на авансцэну і тыя, хто выступаў толькі ў першых націнах і потым на працягу спектакля ў «прыгожых» Кісельнінава не ўдзялічаў. Зноў жа нешта з наштоўных эстацічных уражанніў, атрыманых намі неспасрадна ад драмы А. Астроўскага, такім «прыгожым» дывертывэнтам амаль зусім перанаславаецца. Затое — модна!

Зразумела, калі такія элементы відовішча суправаджаюць класічныя прадстаўленні (напрыклад, «Зялёную птушку» або «Я спяшаюся за летам» ў Рэспубліканскім тэатры юнага гледача), да таго ж і пастаўленыя ў падкрэслена ўмоўнай форме, яны не вынікаюць прычынна. Хай застаецца ў нас адчуванне святочнага відовішча, адчуванне сустрэчы з анібрамі, якія «ігралі» для нас казку. Калі ж такі парад «пад заслонку» даецца, скажам, пасля драмы «Без віны вінаватыя» ў Акадэмічным тэатры імя Я. Мулява, нешта трапяткое, чаму і назву не да разу знойдзеш, з душы гледача «знімаецца».

Тэатр у горадзе Панявжыска цылер лічыцца (і ён заслугоўвае такую рэпутацыю) вельмі сучасным. І вось там артысты наогул не выходзяць на апладзісменты. Тэатр хоча, каб гледачы не «расплёскалі» настрой, не згубілі уражанні і думку, якія абудзіла ў іх сцэна. Крыў божа, каб гэта таксама стала «модай» і ўсе тэатры пераймалі тое, што знойдзена энтузістамі з Панявжыска. Але ёсць п'есы — трагедыянага гучання, глыбока псіхалагічныя, — пасля якіх «выпсунаць» на авансцэну дывертывэнт артыстаў на панлон не варта! Дзея захаванна цэласнасці наштоўных уражанніў залы...

Мы не супраць навацый і ўвагу звяртаем на тую выпадкі, калі рэжысёрскія «лішні» ў якасці дадатнаў да самой сур'ёзнай п'есы ператвараюцца ў нейкае новае самаметнае відовішча.

В. І.

Працягвае ўвагу разнастайная афіша гэсцей, на якой пазначаны і казанскія творы народаў СССР, і інсценіроўкі кніг для дзяцей і юнацтва («Ваенная тайна» А. Гайдара, напрыклад), і п'есы, напісаныя спецыяльна для волгаградскіх ляльчынчых («Хлопчык з нашага горада» А. Шэйніна).

Малючымае дэкарацыйнае афармленне, дакладна падобранае музычнае суправаджэнне, выразныя і вынаходлівыя рэжысёрскія партытуры спектакляў сведчаць аб творчай сталасці калектыву. Ды і рэпертуарныя даяглядны гэсцей з горада-героя не могуць не парадаваць аматараў старога і заўсёды маладога мастацтва ляльчынчага тэатра. Зразумела, як і на сцэне, дзе выступаюць «жывыя» артысты, тут поспех залежыць перш-на-

перш ад артыстаў. Яны іграюць ролі з сапраўдным захопленнем. І казанскія персанажы, і хлопчыкі разам з дарослымі героямі гістарычных падзей аднолькава пераканаўчыя ў сваёй спецыфічнай умоўнасці. Адчуваецца, што мастацкі кіраўнік А. Хмялёў дамагаецца і часцей за ўсё дасягае ансамбля выканаўцаў, сочыць за прафесійным узроўнем акцёрскага майстэрства.

Праўда, хоць гэта і госці, заўважым, што ў спектаклі «Мудрэц без барады» або прыгоды Насрэдзіна, напрыклад, яшчэ не знойдзены моўныя фарбы. Таму частку тэксту артысты вымаўляюць з наўмысным узбекскім акцэнтам, а частку чыста па-руску. Ці дарэчы такая стракатасць? Даруеш гэты пралік іскі таму, што

КРУТЫ БЕРАГ РАКІ

АПАВЯДАННЕ

Мал. А. САПЕТКІ.

ЗВЫЧАЙНА ён прыходзіў сюды на захадзе сонца, калі міналася спека і ля ракі на яе ярыстых, зарослых хмызняком берагах пачыналася цягнуць прахалодай. Надвечоркам амаль сціхаў вецер, знікала дакучлівая рабізна на вадзе, наставаў час начное рыбалкі. Прыезджыя з горада рыбакі таропка растыкалі па камяністых водмелях кароценькія вудзіліны донак і, тут жа кінуўшы на траву якую адежку, рыхтаваліся скаратаць на ёй нядоўгую ліпнёвую ноч.

Пятровіч выходзіў з травяністага ляснога раўка ад недалёкай прырэчнай вёскі і адзінока садзіўся на краі камяністага, амаль навіслага над вадой абрыву. Яго тут многія ведалі і зводдаль жартоўна гукалі, задаючы пустыя, неабавязковыя для аднаго пытання. Заняты сабой, ён болей маў-

чаў, не дужа ахвотна ішоў да людзей, відавочна шануючы адзіноту на сваім улюбёным, нязручным для рыбалкі, заваленым камянямі абрыве. З гэтага абрыву адкрываўся, аднак, шырокі пагляд на ўвесь ужо ахінуты вечаровым прыцемкам бераг, плаўную паваротку ракі з парожыстым перакатам пасярэдзіне і высокай аркай чыгуначнага моста воддаль, на пакаты схіл і таго берагу, які нанач густа цяміўся хвойнікам. Трошкі вышэй па рацэ фыркала-грукатала іржавая аграмадзіна землячарпалі, што ўвесь доўгі дзень цягла з рачнога дна мокрыя кучы жвіру. Але баржа яму, відаць, не замінала.

Яшчэ праз нядоўгі час з-за бетонных апор моста на прычыхлы рачны прастор імкліва вылятала «казанка». Расцягваючы ва ўсю шырыню ракі даўжэзны шлейф кармавой хвалі, яна спрыт-

на мінала перакат і, памалу збаўляючы газ, кірвала да берагу. Яшчэ здалёку было відаць, што ў лодцы сядзела двое — Юра Бартош, хлопец з суседняй вёскі, які працаваў у горадзе і наладжваў у тутэйшых мясцінах палавіць трыбу, і яго гарадскі прыяцель Каламіец, з якім яны ўдвох купілі гэтую срабрыстую «казанку» з новым дваццаціцілільным матарам.

Як і заўжды, у той вечар за рулём сядзеў Каламіец, крутаплечы чалавек з шырокімі далонямі рук і цяжкім позіркам з-пад доўгага цэлулойднага казырка насунутай на лоб фуражкі. Паволі збаўляючы абароты вінта, ён упэўнена набліжаўся да берагу, на якім ужо згледзеў адзінокую постаць Пятровіча.

— А ну, падхапі! — крыкнуў ён спыніўшы матар, і яго басавіты голас над цяхай ракой прагучаў дабрадушнай камандай.

— Навошта! — нягодна прыўстаў за ветравым шклом Юра. — Я сам!..

Ён спрытна перакінуў цераз шкло сваё загарэлае, доўгае, надта худое цела, лёгка саскочыў на подмель, і яны разам з Пятровічам уцягнулі між камянёў на бераг дзюралевы нос лодкі. Затым, пакуль Каламіец перакульваў і зачалаў матар, Юра ў закасаным да каленяў сінім трыко выгружаў з лодкі рюкзакі, донкі, падкормку, а стары, бы незнаёмы, стаў убану і пільна глядзеў цераз раку на той яе бераг, быццам убачыў там штось дужа важнае. Ён засяроджана, амаль маркотна маўчаў, і яны, занятыя сваёй справай, не звярталі на яго ўвагі. Яны ўжо ведалі, што цяпер ён будзе ад змроку паныла ўзірацца ў тое месца на беразе, дзе з маладога хвойнічку збягла да ракі сцяжынка і дзе гойдаліся на раскалыханых «казанках» хвалях дзве прыкнёныя да камяня лодкі. Там быў лясны перавоз, але людзей амаль ніколі не было відаць; лодкамі, апроч леснікоў, мала хто нарыстаўся.

Калі несамавітае рыбацкае начынье было выгружана на бераг, Каламіец адразу ж, пакуль не зусім эмерклася, заняўся сваімі донкамі, а Юра, скалануўшыся ад рачной свежасці, начаў таропка нацягваць на плечы сіні спартыўны світэр.

— А як у нас з хворастам сёння, Пятровіч? Стары не адразу адраваў ад таго берагу засяроджаны позірк сваіх выцвілых, слэзлівых вачэй і вузлаватымі пальцамі вялікіх спрацаваных рук перабраў роўны рад гузікаў на крысе зашмалцаванага вайсковага кіцеля.

— Трошку набіраў. Але мала. Юра па камянях узбег на абрыў, дзе ляжаў невялікі, перавязаны старой вярочынай абярэмак хворасту.

— Э, малавата. — Я так думаю, што з вечара можна і не паціць, — марудна, са старэчым намаганнем уска-

УМІНСКУ ў апошні час з'явілася некалькі кафэ, рэстаранаў, магазінаў, інтэр'еры якіх выкананы ў народным беларускім стылі. Назаву некалькі — кафэ «Мядуха», рэстараны «Папараць-кветка», «Нарач», фірмовы магазін «Паўлінка», Аўтары інтэр'ераў намагаліся стварыць у іх асяроддзе, якое б адпавядала, па-першае, функцыі памяшкання, па-другое, мела б нейкі індывідуальны, нацыянальны каларыт.

Кафэ «Мядуха» невялічкае. Яно складаецца з некалькіх утульных пакояў,

але, відаць, не пашкодзіла б, каб аўтары не спыніліся на паўдарозе і больш смела ўвайлі такія беларускія прыёмы аздаблення, як, напрыклад, разьба па дрэве. Прэзмерна гладкія, «залізаныя» плоскасці дрэва глядзяцца зараз у кафэ некай «пуставата», замест традыцыйнага рэстараннага цюля на вокнах кафэ, відаць, лепей глядзелася б лёгкая лясная тканіна з беларускім арнамантам. Не пашкодзіла б, каб на сталах замест сурэтак ляжалі прыгожыя беларускія абрусы.

ўтульная, нават, сумная. На сталах звычайны посуд, які можна сустрэць у любой сталойцы, на вокнах усё той жа цюль. Сталы і крэслы таксама з тых, якія можна сустрэць ва ўсіх іншых кафэ і рэстаранах. Такі ж ардынарны і шклянны посуд. А між тым менавіта шклянны посуд, заказаны спецыяльна для гэтага рэстарана, напрыклад, на шклозаводзе «Нёман» і распрацаваны таленавітым мастаком мог бы зрабіцца галоўным акцэнтам аздаблення рэстарана, падказаць аўтарам інтэр'ера шляхі, па якіх

га наведвальніка рэстарана не расейваецца ў пошуках дробных элементаў дэкору. Усё канцэнтравана тут у адным месцы, чытаецца як адзінае цэлае. Гэты своеасаблівы прыём аздаблення інтэр'ера тут дарэчы, ён апраўданы.

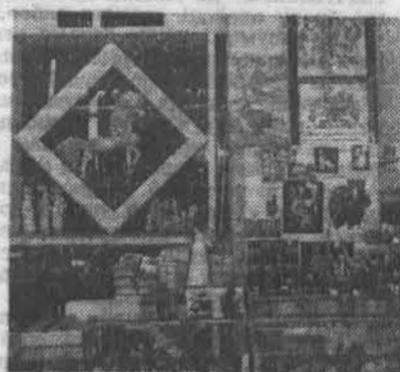
Такім чынам, у стварэнні выразнага нацыянальнага каларыту ў сучасных інтэр'ерах новых мінскіх кафэ, рэстаранаў і магазінаў можна прасачыць дзве асноўныя тэндэнцыі. Адна — чыста этнаграфічная, калі кожная «дробязь» у інтэр'еры падпарадкавана агульнай тэме і,

СТЫЛЬ, КАЛАРЫТ, ГАРМОНІЯ

БЕЛАРУСкі ІНТЭР'ЕР — ШТО ГЭТА ТАКОЕ?

Чаканка на метале ў рэстаране «Нарач».

Інтэр'ер магазіна «Паўлінка».

Інтэр'ер кафэ «Мядуха».

планіроўка якіх сама падказвала аўтарам адзіна правільнае рашэнне — стылізаваць іх пад звычайную беларускую хату, аздабіўшы рэчамі старажытнага селянскага побыту. Задума гэтая аўтарам шмат у чым удалася. Яны здолелі стварыць у кафэ настрой спакою і нейкай сапраўды хатняй утульнасці. І ў той жа час чыста бытавыя аксесуары не прынізілі агульнага паэтычнага, нейкага нават песеннага гучання інтэр'ера ў цэлым.

Калі заходзіш у кафэ, першае, што кідаецца ў вочы, — стойка, зробленая з вялікіх бочак, на паліцах бара — керамічны посуд. Усё гэта глядзіцца надрадна і з'яўляецца як бы візітнай карткай усёга кафэ. Дзве святліцы, у якія мы трапляем потым, аздаблены па-свойму. Першая — упрыгожана вялікімі керамічнымі ўстаўкамі, другая — кафляй і тканымі дыванамі. Свяцільнікі па фрызах нагадваюць старыя газавыя лампы. «Працуюць» на стварэнне агульнага стылю і нізкія, бы ў селянскай хаце, сталы з цяжкімі бэлькамі, абштытыя простымі дошкамі, і сурвэткі з ільну на сталах, і керамічны посуд, і каласкі жыта ў вазах.

Усё гэта выглядае вельмі прыгожа,

Мне здаецца, што аўтары інтэр'ера магазіна «Паўлінка» здолелі выканаць пастаўлены перад імі задачы таму, што вельмі смела ўвайлі ў інтэр'ер арнамент. Тут арнамент літаральна ўсюды. На столі — ляпы, на сценах — у выглядзе цудоўных вітражоў, на калонах — розныя ўстаўкі з дрэва, у вітрынах — падаўная канструкцыя, якая таксама нагадвае элементы беларускай арнаментыкі. Дэталі арнаменту робяцца і прылаўкі, на якіх — нацыянальныя тканыя дываны, ручнікі, кашулі, сукенкі, цацкі, кераміка, інкрустацыя. У цэлым магазін нагадвае каштоўную шкатулку, поўную да краёў цудоўнымі, казачнымі рэчамі.

Зала рэстарана «Папараць-кветка» — велізарная. Зразумела, стварыць у ёй беларускі каларыт, карыстаючыся прыёмамі, якія былі дарэчы, скажам, пры распрацоўцы інтэр'ера кафэ «Мядуха», не выпадала. Трэба было шукаць іншы падыход. Відаць, было б добра, калі б аўтары зыходзілі з самой пазытыўнай назвы рэстарана і ў вырашэнні яго інтэр'ера ўжылі казачныя, фантастычныя элементы беларускага фальклору.

Але, на жаль, гэтага не адбылося. Дарэмна шукаць у аздабленні гэтага рэстарана хаця б знак беларускай легенды, альбо квітнечнага папаратніка. Зала не

яны маглі б ісці, ствараючы сапраўды арыгінальнае, крыху фантастычнае асяроддзе.

Святочнае адчуванне ў «Папараць-кветцы» стварае толькі лясіца — у ёй ёсць сучасны, дынамічны рытм, графічна выразны кантраст металу, дрэва і бетону. Усё гэтыя дэталі неаблага самі па сабе, усё ж некай не дапасоўваюцца да агульнага стылю рэстарана, прырачаць яго песеннай назве.

Дарэчы пра дэталі. Калі мы падыдем да кафэ «Мядуха» і ўбачым парадную — золатам па чорным — амаль «міністэрскую» шылду, якая вісіць якраз ля дзвярэй, зробленых з цяжкіх дубовых плашак і аздабленых казанымі ручкамі, заваламі, то зразумеем, што дэталі — зусім не дробязі.

Цяпер пра інтэр'ер рэстарана «Нарач», які, на мой погляд, вызначаецца падкрэсленай элегантнасцю, сучаснасцю. Але гэта зусім не перашкаджае яму несці даволі выразныя нацыянальныя рысы. Ствараецца гэта пры дапамозе дэкаратыўнага акцэнта — ажурнай перагародкі паміж залай і гаспадарчымі памяшканнямі. Перагародка сімптанавана з трох чаканячых пласцін: «Рыбакі», «Рыбы» і «Русалка». Менавіта яны, чаканячы ўстаўкі, чотка і выразна гавораць пра нацыянальную прыналежнасць інтэр'ера. Ува-

акрамя таго, сама з'яўляецца адмысловым творам прыкладнага мастацтва. У такім інтэр'еры не месца рэчам выпадковым, празмерна стылізаваным. Усё тут павінна быць «сапраўдным», альбо максімальна падобным на «сапраўднае». Зразумела, так можна аформіць толькі невялікія, утульныя памяшканні, накіштат «Мядухі», альбо «Паўлінкі».

Вялікія памяшканні патрабуюць іншага падыходу, у якім галоўнае — згульнае рашэнне, яго дакладная распрацоўка.

У такіх залах дэталі не заўсёды будуць трапляць у поле зроку наведвальніка і, значыцца, не заўсёды будуць падкрэсліваць вобраз інтэр'ера. Таму, відаць, у вялікіх памяшканнях большэтагодна вылучыць нешта адно, але бездакорна дакладнае. У «Нарач» аўтарам гэта ўдалося, у «Папараць-кветцы» яны нават не паспрабавалі гэтага зрабіць.

З цягам часу ў Мінску з'явіцца, відаць, яшчэ шмат рэстаранаў, кафэ, магазінаў і іншых устаноў грамадскага карыстання, якія будуць аформлены ў нацыянальным беларускім стылі. Таму, мне здаецца, вопыт сённяшніх распрацовак не павінен быць забыты, ён дае шмат матэрыялу для роздуму.

А. АСІНОЎСкі.

раскашчыся на абрыў, ціха загаварыў Пятровіч. — Пад ранак лепш. На золаку. З вечара людзі ўсюды, калі што — памогуць. А як пад ранак паспаць, хто паможа?..

Цяжка валюхаючы ў кірзавых ботах, ён адшпоўся на тры крокі ад абрыва і сеў. З расстаўленых каленяў звесіў свае пакручастыя, быццам карані, рукі; пакутлівы позірк яго хутка абмінуў раку і звякла спыніўся на тым яе беразе з лодкамі.

— Яно можна і пад ранак, — згадзіўся Юра. — Але і ноччу б не шкодзіла. Можна я падскочу, таксама чаго папашукаю ў рове?

— Ноччу б, ведама, лепш... А то як пазнаюць? Раней дык вунь хутар быў. А цяпер няма. І гэты мост новы... Незнаёмы.

— Вось іменна. — Маленькае хаця б вогнішча. Абы тэле — будзе відаць.

— Павінна відаць. Дык я збегаю, пакуль не сцягнула — крыкнуў Юра з абрыву, і Каламіец унізе, які начапляў прынаду, незадаволенна павярнуў галаву.

— Ды кінь ты з гэтымі вогнішчамі! Пакуль не сцягнула, давай лепш пазакідаем! А то агонь — патрэба такая! Вунь кухарка ёсць!

— Ладна, я зараз... — інуў Юра і спрытна паляз па камянях да прычымелага ў раўку алейніку.

Стары моўчкі прыціх на абрыве, і яго аброслы шызаю шчытасцю твар набыў выраз даўняй звычайнай задумлівасці. Ён доўга напружана маўчаў, машынальна перабіраў пальцамі зашмалцаваныя берагі кіцелі з чырвоным кантам на краі; слязлівыя вочы яго праз пагусцелыя прыцемкі ўпарта глядзелі ў зарэчча. Каламіец унізе размахваў канцом вуды і спырна закінуў яе ў мялястую гладзь вады. Вліснуўшы капронавай ніткай, груззіла з ціхім пляскам нырнула ў раку.

— Ты во што, дзед! — рэзкім голасам сказаў ён пад абрывам. — Кінь дурня строць! Камедзію іграць! Ніхто ўжо адтуль не прыйдзе. Паяў?

Пятровіч на абрыве лёгенька схаміянуўся, нібы ад сцюжы, пальцы яго на грудзях знерухомелі, і ўся яго худал, кашчавая пад кіцелям постаць, жаласна сцялася. Але позірк яго паранейшаму быў скіраваны да зарэчнага берагу, на гэтым, здавалася, ён не заўважаў нічога і быццам бы нават і не чуў няласкавых слоў Каламіяца. Каламіец тым часам звычайнай рукою закінуў у ваду яшчэ дзве або тры донкі, уватнуў у бераг кароткія, з малосенькімі званамі вудзіліны.

— Яны ўсе цябе, дурня, за нос водзяць, патакаюць. А ты і вершы. Прыйдуць! Хто прыйдзе, калі ўжо вайна вунь калі скончылася! Падумаў сваёй башкой!

На рацэ прыкметна цямнела, шэрая постаць Каламіяца невыразна варушылася ля самай вады. Болей ён нічога не сказаў старому і ўсё корлаўся з прынадай і вудамі, а Пятровіч, нейкі час пасядзеўшы моўчкі, загаварыў з застарэлым болем у голасе:

— Дык гэта малодшы, Толік... Вацамі хварэў. Як змеркнеца, нічога не бачыць. Старшы, той бачыць добра. А калі са старшым што?..

— Што са старшым, тое ж і з младшым! — груба абарваў яго Каламіец. — Вайна, яна ні з кім не лічылася. Ды яшчэ ў блакаду.

— Ну, — проста пагадаўся стары. — Акурат блакада была. Толік з вацамі тыдзень дома пабыў, аж прыбегла Аляся. Кажы: абклалі з усіх бакоў, сілы мала. Ну і пайшлі. Малодшаму шаснаццаць было. Астацца прасіў — ні ў якую. Як немцы ўбярэдзі, сказалі агонь раскласці... — Ось галава! — здзіўся Каламіец і нават прыўстаў ад сваіх донак. — Сказалі раскласці! Калі гэта было?!

— Ды на Пятроўку. Акурат на Пятроўку, ага... — На Пятроўку! А колькі таму гадоў мінула, ты кумекаеш?

— Гадоў? — Стары, падобна было, з нейкай натугой здзіўся і, здаецца, упершыню за вечар адарваў свой пакутлівы позірк ад ледзьве прыкметнай у прыцемках лясной лініі берагу.

— Ага. Гадоў? Гэта ж дваццаць пяць год мінула, галава яловай! — Грымаса глыбокага болю зморшчыла старэчы твар Пятровіча. Вусны яго зусім падціцлі крыўдліва скрывіліся, вочы хунька зацепалі, і погляд разам патух. Відаць, толькі цяпер да азмочанай яго сядомасці пачаў марудна даходзіць увесь страшны сэнс яго шматгадовай памылкі.

— Дык гэта... Дык гэта як жа?.. Напаяўшы ўвесь у яімсь намаганні, ён мабыць, хацеў і не мог выказаць нейкую важную сваю думку, і ад гэтага непасільнага напружання позірк яго стаў нерухомы, страціў усякі сэнс і зышоў з таго берагу. Стары ўважліва абіяў, азмрачэў яшчэ болей, увесь заціўся ў сабе. Напэўна, унутры ў ім было нешта такое, што надоўга скавала яго нерухомасцю і немаготай.

— Я табе кажу, кінь гэтыя забаўкі, — корпаючыся ля вуды, пераконваў унізе Каламіец. — Рабят не дажджыцца. Амба абодвум. Ужо дзе-небудзь і костачкі згнілі. Ось так!

Стары маўчаў, як аглух. Заняты сваёю справай, змоўк і Каламіец. Змрок блізкае ночы хутка паглынаў бераг, хмызняк; з прырэчных равоў вапаяўлі шызыя космы туману, лёгкія дымча-

стыя струмені яго пацігнуліся па ціхім плёсе. Хутка цямнеючы, рака губляла свой дзённы бляск, змрочны той бераг шырока перакуліўся ў ле глыбіню і заліў рачную паверхню гладкай блішчатай цемрай. Землечарпалка перастала грукатаць, зрабілася зусім глуха і ціха, і ў гэтай цішыні тоненька і нясмела, як з невядомкае далёкай далечы, дзыннуў маленькі звяночак донкі. Захлябаўшы па камянях падэшвамі гумовых ботаў, Каламіец кіннуўся да крайняй на беразе вуды і гарошка заматляў рукамі — пачаў даставаць з вады лёску. Ён не бачыў, як Пятровіч на абрыве трудна падняўся, хіснуўся і згоблена, моўчкі пабрыў кудысь — прэч з гэтага берагу.

Напэўна, у цемры стары недзе размінуўся з Юркам, каторы неўзабаве паяўся на абрыве, кінуў пад ногі траскотнае бярэма хворасту — вялікае бярэма побач з маленькай вязанкай Пятровіча.

— А дзе дзед? — Глядзі, якога ўзяў! — пачуўшы сябра, бадэра загаварыў пад абрывам Каламіец. — Колбік што грэба! Паўкіла пацягне.

— А дзе Пятровіч? — адчуўшы нядобрае, паўтарыў сваё пытанне Юра.

— Пятровіч? А хто яго... Пайшоў, мабыць. Я скаваў яму...

— Як? — Юра аслупянеў на абрыве. — Што ты сказаў? — Усё сказаў. А то водзяць за нос. Патакаюць...

— Што ты нарабіў? Ты ж прыкончыў яго. — Ды ўжо ж — прыкончыў. Жывы будзе!

— От жа калун! От жа тумак! Я ж табе казаў! Яго ж тут бераглі ўсё! Ашчаджалі. А ты?.. — Што там ашчаджаць... Хай праўду ведае.

— Такая праўда яго даканае. Яго ж сыноў абодвух забілі ў блакаду. А перад тым ён іх сам вунь туды на лодцы адвёз. І чакае.

— Чаго ўжо чакае? — А што ж, лепш не чакае? Як жа яму тады жыць? Эх ты!

— Ну ладна, ладна... — Ды не ладна! Пайшоў ты, ведаеш куды? Дзе мой рукзак?

Пад завалочаным цемрай абрывам пачуўся ціхі стук камянеў пад нагамі, рэзкі лязг ланцуга па гулкай абшыўцы лодкі і некалькі крокаў, якія хутка заціхлі ўначы. Над берагам запанавала цішыня. Ледзьве паблжваючы аспіднай паверхняй, цякла ў вечнасць рака, і наступона ў розных мясцінах, на нябачных у змроку ле берагах, блізка і далёка загараліся настры рыбакоў. Сярод іх у той вечар не загарэўся толькі адзін — на абрыве насупраць ляснога перавозу, дзе да ранку было незвычайна пустыня і глуха. Не загарэўся ён і ў наступную ноч.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ЁСЦЬ ЧАМУ ПАВУЧЫЦА

«ДРУЖБА НАРОДОВ», ГОД 1973

У апошнія гады я шмат езджу па краіне. Бмў і на поўдні, і на поўначы. І ўсюды — у Сярэдне-Азіяцкіх рэспубліках, у Прыбалтыцы, на Украіне, у Расійскай Федэрацыі — увачавідкі пераконнаешся, якія арганічны творчыя ўзаемазвязі мастакоў усіх нашых братніх рэспублік!

Вось і ў Рызе нядаўна адбылася арыгінальная выстаўка твораў скульптуры мастакоў Латвіі, Эстоніі, Літвы, Ленінграда, Масквы.

Узровень паказаных работ — вельмі высокі — пераконваў, што наша савецкая скульптура мае немалыя здабыткі, што яна не стаіць на месцы. Няма ў экспазіцыі было работ, якія сведчылі пра пошукі скульптарамі новага як у змесце, так і ў форме.

Удзельнік рашэнні паказалі мастакі Масквы і Ленінграда. Наведвальнікі выстаўкі падоўгу спыніліся ля работ скульптараў К. Белашовай «Мая дарагая», Ю. Чарнова «Браты Знаменскія», А. Белашова «Сава».

Разнастайныя эксперыментальныя рашэнні прапанавалі мастакі Прыбалтыкі. Высокая культура формы, глыбокае разуменне дэкаратыўных уласцівасцей матэрыялаў у работах А. Тулбіса «Дым», Э. Вейса «Мастак», О. Скараініса «Памяць».

Праўда, некаторыя пошукі ў галіне формы памянёных прыбалтыйскіх скульптараў аздадваюць глядачоў. Не заўсёды ясны змест той ці іншай задумы мастака.

Але на выстаўцы, зразумела ж,

пераважалі чужоўныя рэалістычныя скульптуры з глыбокім вобразным зместам, з адмысловым пластычным рашэннем.

Даўно наспеў час і нам, у нашай рэспубліцы, наладжваць такія выстаўкі. Творчае супрацоўніцтва некалькіх рэспублік заўсёды карыснае, прыносіць плён і мастакам, і — у першую чаргу — глядачу. Так, напрыклад, мы маглі б наладзіць выстаўкі беларускай і ўкраінскай графікі, беларускай і прыбалтыйскага жывапісу — ды хіба мала мастакоў выставак такога плана можна наладзіць! Мабыць, варта, каб Саюз мастакоў БССР планавалі такія выстаўкі

Я. КРАСОЎСКИ, мастак.

У МАЙСТРОЎ «ЛЯСНОЙ СКУЛЬПТУРЫ»

Л. ЧАРНЯЎСКИ. Падсвечнік «Вясталка».

Фігуркі з каранёў, кары, разнастайных абломкаў дрэва набылі ў Мінску вялікую папулярнасць. Выстаўка «Прырода і фантазія», адкрытая ў памяшканні станцыі юных натуралістаў, — ужо другая сёлета экспазіцыя работ «лясных скульптараў».

Сказаць пра яе «цікава» — значыць не сказаць амаль нічога. Большасць з нас і не падазраюць, як можа загаварыць, здавалася б, зусім непрыдатны казалак дрэва ў руках умельца. Зрэшты, пройдзем па зале...

Розныя аўтары, розныя работы. Вось Сяргей Дубравін — маштабнасць, размах, упэўненасць. Яго кампазіцыі шматпланавыя, шырока размяшчаныя ў прасторы. Фелікс Алееў выдатна адчувае лінію. Яна ў яго — гнуткая, вытанчаная — нібы

ціха, пераліваецца, несучы ў сабе тое багацце экспрэсіі, якое робіць твор сапраўды мастацкім. Гэтыя ж вытанчаныя формы і ў работах Георгія Барашкі. Работы Залмана Яса вызначаюцца мініяцюнасцю, адправаванасцю дэталю, Мікалая Брафеева — складанасцю задумы...

Некалькі ў банку ад агульнага напрамку выстаўкі сталі работы Стэфані Станюты — што, зрэшты, зусім не робіць іх менш прывабнымі. Гэта — біжутэрыя. Кулоны, бусы з семкаў, зерняў, костачак, навалкаў кары, выкананыя з фантазіяй (у матэрыяла на кулоне, напрыклад, крылы — ракушкі) і з вялікім густам. Нават не верыцца, што ўсё гэта — з лесу...

Матывы твораў удзельнікаў выстаўкі таксама розныя. Але больш за ўсё, бадай, казачных, фантастычных. Увогуле, гэта і не дзіўна: незвычайныя формы навалкаў дрэва, выбраныя аўтарамі апрацоўкі, натхняюць на незвычайнае. Вось і бантам мы «Нарачанскага чорта» (Л. Чарныўскі), «Персанажу з 1001 ночы» (Н. Буланаў), «Гнома» (А. Яўсева)... Адны з твораў — амаль зусім незакранутыя інструментам карані ці галінкі («Жар-птушка», «Бугай» Г. Барашкі, «Ча-ча-ча» Н. Буланава).

Хто ж аўтары выстаўкі? — Прафесійных мастакоў сярэд нас амаль няма, — расказвае старшыня секцыі прыроды і творчасці пры Мінскім гарадскім аддзяленні таварыства аховы прыро-

ды Л. Чарныўскі. — Так чамусьці атрымалася, што большасць удзельнікаў — інжынеры. Узрост самы разнастайны. Ёсць пенсіянеры, ёсць і студэнты. Усіх аб'ядноўвае любоў да прыроды і мастацтва.

— А ці даўно існуе ваша секцыя?

— Год. Пануль што ў ёй калі сарака членаў, але секцыя расце. Пасля першай выстаўкі — за тую экспазіцыю мы, дарэчы, атрымалі вышэйшую ўзнагароду на ВДНГ у Маскве — да нас прыйшлі А. Яўсева, Т. Кепецева, З. Ліс, В. Сушынская, А. Манараў, Л. Угрыновіч... Наша мэта — шырокая прапаганда мастацтва «лясной скульптуры».

— І што вы робіце для гэтага?

— Акрамя выставак рэгулярна праводзім кансультацыі. Ужо ёсць дамоўленасць з Домам піянераў аб стварэнні там студыі «лясной скульптуры». Некалькі лекцый прачытаем і ў Мінскай дзіцячай мастацкай школе.

— Вашы «выставачныя» планы?

— Наперадзе — абласная выстаўка, якая пачнецца ўжо ў канцы гэтага месяца. Потым, у снежні, — рэспубліканская. Ну, і нарэшце — зноў Масква...

М. КАЛОМЕНСКИ.

Ф. АЛЕЕВ. Заўтра першы палёт.

У сям'і тоўстых літаратурна-мастацкіх і грамадска-палітычных перыядычных выданняў часопіс «Дружба народоў» займае асобнае месца. Галоўная яго задача — садзейнічаць умацаванню і развіццю ўзаемазвязей і ўзаемадзейння літаратурнага народаў Савецкага Саюза, знаёміць чытача з нашай шматнацыянальнай савецкай літаратурай.

У 1973 годзе часопіс пазнаёміць сваіх чытачоў з творамі, якія глыбока раскрыюць багацце шматнацыянальнай савецкай літаратуры, створаць навіну разнастайных мастацкіх пошукаў.

Сучасная руская проза ў часопісе падаецца раманам Сяргея Барадзіна «Маланкавы Базет» — трэцім кніжнай з'яўленні «Зоркі над Самарандам». Аб жыцці сучаснай вясні, ле сацыяльных пераўтварэннях, зруках у свядомасці людзей расказаў раман маладога азербайджанскага празаіка Сабіра Ахмедова «Мера зямлі». У наларытны свет горнага аўла, дзе востра сутыкаюцца старое і новае, перанясе апавесць Меджыда Гаджыева «Раскляне» — першы ў часопісе твор ляскай літаратуры.

Багаты паэтычны аддзел часопіса: паэмы і вершы Яраслава Смелікова, Міхаіла Луконіна, Леаніда Мартынава, Мансіма Танка, Петруса Броўкі, Мустан Карыма, Давіда Кугульцінава, Майсінда Куліева, Барыса Слушанава, Эдуардаса Межэлайціса, Іны Кашэкавай, Рымы Казакавай, Андрэя Вазнясенскага, Яўгена Еўтушэвіча і інш.

У аддзеле публіцыстыкі і нарысы працягнуцца абмеркаванне найбольш актуальных і вострых пытанняў грамадска-палітычнага жыцця, праблем знамянічых і культурнага будаўніцтва ў святле рашэнняў XXIV з'езда КПСС.

Вялікую ўвагу рэдакцыя ўдзельніц выкрывае выдумак буржуазных «спецыялістаў» па «вывучэнні» жыцця народаў СССР.

У пастаяльнай рубрыцы «Адвага» друкуецца мемуары выдатных палкаводцаў, вэтэранаў рэвалюцыі, удзельнікаў грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, а таксама данументальныя апавесці і нарысы аб подзвігах савецкіх патрыятаў. У прыватнасці, будуць апублікаваны мемуары былога начальніка Цэнтральнага штаба партызанскага руху П. К. Панамарэні.

Аддзел культуры і мастацтва ў сваіх матэрыялах асветляе пытанні развіцця шматнацыянальнага савецкага кіно і тэатра, радыё і тэлебачання, выяўленчага мастацтва і народнай мастацкай творчасці, праблем гарадскога будаўніцтва, архітэктуры, эстэтыкі.

Пастаяннае месца на старонках крытычнага раздзела зоймуць спрэчкі аб новых кнігах і новых з'явах у літаратуры.

Часопіс працягне выданне бібліятэкі «Дружба народоў». У 1973 г. выйдуць чарговыя 15 тамоў, у тым ліку раман Петруса Броўкі «Калі зліваюцца рэкі».

САМО ІМЯ КУПАЛЫ нам, беларусам, здаецца музыкой. То сціпанай і чароўнай, сатканай з гукаў і фарбаў роднай зямлі, то бунтарскай і неўтаймаванай, нібы покліч вечавага зьона, то ўрачыстай і ўладарнай, як велічы народныя гімн «Слаўся» з фіналу оперы Міхаіла Глінкі «Іван Сусанін». І ў квецню, і ўзалець мы бярэм з палцы купалаўскую кніжку, каб разумаў і сэрцам далучыцца да вялікага таіства, і вярнуць з яго далавогай душэўнай спакой і раўнавагу.

Ці трэба казаць у сувязі з гэтым, якую цікавасць уяўляе кожнай кніжцы, кожнае даследаванне, прысвечанае Янку Купалу. Мы разгортваем іх з назвай адшукаць для сабе дасюль невядомыя, поачытаць новае хваляючае слова пра народна-эпічнае. З гэтай назвай бярэм мы ў рукі і манаграфію Алеся Есакоў «Янка Купала і Беларускі тэатр». Значнасьць тэмы ўсім вядомая. Янка Купала прыняў актыўны ўдзел у закладцы падмурку Беларускай драматычнай драмы. Яго ім'я сьняны носіць славыці Беларускі андэмані тэатр, а «Паўлінка» і пачынаюцца гастролі і адкрываюцца новыя тэатральныя сезоны.

Надзеі знайсці новыя факты і думкі, працягаць нешта дасюль невядомыя ў пэўнай меры спраўджваюцца. І ў першую чаргу таму, што Алеся Есакоў вывучаў творчасць Купалы не па адных гатовых літаратурных крыніцах. Ён імкнецца не толькі аналізаваць друкаваныя радкі, але і вывучае асроддзе, якое акружала Купалу, даследуе гістарычныя працэсы, што матывавалі з'яўленне канкрэтных твораў, шукае працяпы вобразы і вытокі шматколернага моўнага багацця купалаўскай драматычнасці.

Даследчык разумее сілу факта. Робячы заключэнні і абгульненні, ён то ідзе ад факта, то падмапоўвае развагі фактамі. Гэта чытаць адчувае з самага пачатку кнігі. Ведучы гаворку пра ўсепародную вядомасць пісьменніка, даючы абгульненныя высновы, Алеся Есакоў, каб паказаць, як здабылася вядомасць, тут жа пераходзіць на апісанне канкрэтных падзей. Двадцатая гады. Выхаванцы мінскага дзіцячага дома на канцэрце мастацкай самадзейнасці шчыра чытаюць вершы Янкі Купалы. Паэт уважліва слухае выканаўцаў, падтрымлівае іх сваёй усмешкай. Ён, ужо ў той час вядомы і прызнаны, не пашкадаваў часу і ахвотна прыйшоў да дзіцяў, пагутарыў з імі, адказаў на пытанні. Вось гэта — надзвычай дзейны публіцыстычны прыём, якім з поспехам карыстаюцца літаратуразнаўцы і мастацтвазнаўцы. Праекцыя на канкрэты факт высвечвае ў дэталі усю з'яву і нібы матэрыялізуе думку, якую развівае аўтар, надаючы ёй рэальны абрысы.

Слушна раскрывае Алеся Есакоў творчую лабараторыю Янкі Купалы пад час работы над «Паўлінкай». У заўвагах да п'есы адзначаецца, што напачатку срод не дзеючых асоб Адольфа Выкоўскага не было. Яго месца займаў Станіслаў Пустарэвіч. І, вядома, побач з лініяй Паўлінка — Янін намячалася разгарнуць лінія Паўлінка — Станіслаў. Акрамя таго, адзначае даследчык, аналізуючы першы чарнавы варыянт «Паўлінкі», у п'есу меркавалася ўвесці вобразы дваццацігадовай сястры Паўлінкі Кастусі і дваццацітрохгадовага суседа Крыніцкі Мікіты Кутаса. Гэта сведчыць, што Купала задумаў было «Паўлінку» выключна як бытавую камедыю.

Але віхурны час уладарна патрабаваў свайго (п'еса і апісана ў 1912 годзе), і п'есу, у пазнейшыя часы ўжо гучалі ва ўсю моц рэвалюцыйна-дэмакратычна.

Алеся Есакоў «Янка Купала і Беларускі тэатр». Выдавецтва «Мастацкая літаратура», Мінск, 1972.

ныя, бунтарскія матывы, не мог у драматургіі абмежавацца тэмай нахання, аздобленай камічнымі бытавымі сітуацыямі. Пачаліся настойлівыя пошукі, прычым пошукі ў задзежным напрамку: ян, не адмаўляючыся ад першапачатковай задумкі, узмацніў сацыяльны матывы твора. Гэта Купала цалкам удалося. І зусім справядліва Алеся Есакоў, палемізуючы з асобнымі рэжысёрамі, якія адвольна трактавалі п'есу і спрабавалі ставіць на яе аснове лёгкія вадзілі, так вызначае сутнасць купалаўскага твора: «Паўлінка» не проста лёгкая камедыя, а разнапланаваная камедыя, дзе ёсць лірычнае і сатырычнае, драматызм і намізі, якія характарызуюць сацыяльны час, эпоху, асроддзе і класавыя ўзаемаадносіны людзей, дзе ёсць і высокая мараль нахання і адносіны да яе» (стар. 136).

Ударную сілу сацыяльна завостранай камедыі зразумелі і працоўныя беларусы, сярод якіх нарастаў актыўны пратэст супраць царызму, прыгнёту, сталыпінскай рэформы, і іх ворагі. Беларускія буржуазныя нацыяналісты імкнуліся зганіць, прынізіць п'есу. Пры гэтым, як падкрэслівае Алеся Есакоў, некаторыя з іх карысталіся езуціцкімі сродкамі. Так, Ф. Аляхновіч перавярнуў «Паўлінку» на свой капыл,

Янкі Купалы», звязвае вузел літаратуразнаўча-мастацтвазнаўчых праблем далёка не марскім спосабам, а мялка імажы, даволі спрошчана. Ці трэба было ў кнізе, тэма якой канкрэтна вызначана загаловакам — «Янка Купала і Беларускі тэатр», даваць агляд данастрычнай пазіі Янкі Купалы, цытаваць вершы «Мужык», «Песня вольнага чалавека», «А хто там ідзе?» пералічваць назвы дзесцінаў твораў і пераказваць іх змест? Відаць, не. Тым больш, што ў гэтых адкрыццях пры гэтым Алеся Есакоў не робіць. Магчыма, ён ніраваўся прычыпам, што паўтарэнне маці вучэння. Але ж гэта хутчэй датычыць школьнага, а не вучоных даследчыкаў.

Пасля беглага агляду творчасці паэта даследчык прапанауе чытачу падраздзел «Драматычныя пазмы — подступы да новага жанру». Здавалася б, нарэшце адбыўся пераход да канкрэтнай гаворкі па тэме даследавання. Але зноў мы бачым пераказ зместу твораў, зноў губляецца нітка расказаў, і Алеся Есакоў, паспеўшы ўсё ж сказаць, што Янка Купала прыйшоў у драматургію праз драматычныя пазмы, пачынае доўгую гаворку пра... апавядальныя пазмы. Ну, навошта? Навошта пераймаць звычкі

тагачаснага рэчаіснасць у адмоўным плане» (стар. 31); «У мастацкіх адносінах гэта не толькі бытавыя дэталі, яны ствараюць карціну ўсхваляванасці і трывогі, але адны з іх выглядаюць як вобраз самога жыцця, другія ж адгрываюць ролю сацыяльнага фону» (стар. 32); «Дынамічнасць дэялога залежыць ад моўнай інтанацыі таго ці іншага персанажа» (стар. 36); «Падобныя п'есы пра няўдалае нахання напісаны М. Ірапіўніцкім і М. Старыцін, якія будавалі свае драмы на Украінскай народнай творчасці» (стар. 48); «...функцыя гадоўнага героя прымае на слэбе Паўлінка і прадаўжальнік ідэй Якіма» і г. д. і да т. п.

Часам Алеся Есакоў робіць такія наўныя вывады, што ад здзіўлення ажно рукі разводзіш. Маркуйце самі: «...развіццё беларускай камедыі, як і наогул нацыянальнай драматургіі ў Беларусі, залежала ад народнай паэтыкі, таму што, адлюстроўваючы народнае жыццё, яно іначай і не магло быць» (стар. 60). Нібы запазычана з чэхаўскага «Ліста да вучонага суседа». Даследчыку часта не хапае дакладных і ясных слоў, каб выказаць сваю думку. Адзначышы, напрыклад, на стар. 84, што асобныя крытыкі (М. Ярош, У. Ніфёд, А. Саннікаў) лічаць прымірэнства асноўным матывам вобраза Марылі з «Раскіданага гнязда», Алеся Есакоў задае рытарычнае пытанне: «Але ці так гэта?». Ну, думаеш, зараз пачынаецца навуковая спрэчка. Чытаеш адну старонку, другую, трэцюю... Няма спрэчкі! Быццам недзе далёка-далёка мільгаюць іскрыні думкі, але вылавіць іх з шматкога шматслоўя проста немагчыма...

У заключным падраздзеле «Янка Купала і беларуская драматургія (назіранні, пошукі і вопыт пастаноўкі праблемы)» аўтар манаграфіі меў намер паказаць, як творчы вопыт Янкі Купалы ўплывае на развіццё ўсёй беларускай драматургіі. Аналіз, скажам прама, не ўдаўся. Яскрава даведзена толькі тая абставіна, што гэта праблемнае пытанне ў нас амаль не распрацавана. Капітальнай распрацоўкі не зрабіў і Алеся Есакоў, абмежаваўшыся пры разглядзе ўплыву купалаўскіх твораў на развіццё сучаснай драматургіі фрагментарнымі штрыхамі, прыватнымі заўвагамі.

СТВАРАЕЦЦА ўражанне, што кніга «Янка Купала і Беларускі тэатр» напісана двума аўтарамі. Адзін з навагай і пашанай уплываў у вянок Янку Купалу ласкавыя кветкі, а другі настойліва і ўпарта торкаў паміж кветкамі ўдубельныя черні.

Барыс СТРАЛЬЦОУ.

І УСЁ Ж ВЯНОК — ЦЯРНОВЫ...

напісаўшы п'еску «Заручыны Паўлінкі», у якой мірыць Якіма Сароку са Сцяпанам Крыніцкім, шляхціца Быкоўскага перааробляў у звычайнага жуліка, згладжвае ўсе класавыя супярэчнасці. Даследчык прыводзіць цікавы дакумент пазнейшага часу — перыяду Вялікай Айчыннай вайны, які сведчае, што і немцы разам са сваімі паслугачамі зразумелі палітычную, сацыяльную і накіраванасць камедыі і забаранілі ставіць яе на сцэне.

З цікавасцю чытаюцца ўспаміны першай выканаўцы ролі Паўлінкі П. Мядзёлкі і каментарыі да іх аўтара манаграфіі. Чытачы ў сціслай форме перадаюць атмасферу, што пачавала ў Пецярбургскім зямляцтве беларускіх студэнтаў пад час пастаноўкі «Паўлінкі», паказваецца, якую запікаўленую дапамогу аказваў акцёрам сам Янка Купала. Новыя факты прыводзіць даследчык і аб рабоце рэжысёра М. Панава, які ставіў купалаўскую п'есу «Тутэйшыя» ў ВДТ-1. Пераканаўчыя і шчырыя старонкі кнігі, зробленыя па ўспамінах старэйшых беларускіх актрыс Л. Ржэцкай і І. Ждановіч. Увогуле фактычны матэрыял, што датычыць гісторыі пастаноўкі п'есы «Паўлінка», «Прымакі», «Раскіданае гняздо», «Тутэйшыя», — і апрабаваны, і новы, уведзены аўтарам, — з'яўляецца, па малым выключэннем, у даволі паслядоўны ланцужок. Асабліва яскрава гэта адчуваецца ў раздзеле «Да сцэнічнай гісторыі твораў Янкі Купалы».

Пра іншыя ж раздзелы і аспекты тэмы манаграфіі гэтага, на жаль, сказаць нельга. Алеся Есакоў паставіў сваёй задачай паказаць, што Янка Купала прыйшоў у драматургію як паэт, у першую чаргу — праз свае драматычныя пазмы. Што ж, такі аспект даследавання цікавы і надзвычай цяжкі. Патрэбны шматгадова аналагічная работа і спалучэнне багатага вопыту гісторыка літаратуры і тэатра, літаратуразнаўцы і мастацтвазнаўцы, каб прасачыць адзіныя вытокі купалаўскай пазіі і драматургіі, шляхі іх развіцця і ўзаемадзейня, ідэйна-мастацкую маналітнасць.

Даследчык жа, як вынікае з раздзела «Драматычныя элементы ў пазіі Купалы» і часткова з раздзела «Драматургія

заўзятыя вадзіваў, якія, падахоўчышыся працягаць лекцыю аб Грэнландыі, абвязкова пачнуць з апісання прыродных дзівосаў Аўстраліі ці Берага Славовай Косці?

Чытаючы раздзелы кнігі, раз-праз спатыкаешся аб грувастані моўныя канструкцыі, у якіх словы суткаюцца нібы айсбергі, а думка робіць незвычайныя згізгі. Вось адзін з такіх узораў: «Драматычная паэма «Адвечная песня» ўяўляецца нам тэмам двухпланавым (?), у ёй рэалізм увесь час дапаўняецца народнай сімволікай. З алегарычнымі фігурамі мы сустракаемся ў экспазіцыйна-завязцы, у даволі маляўнічых праявах развіцця дзеяння — сталага жыцця селяніна і нарэшце ў эпілогу ці, правільней кажучы, у разгорнутай разважцы. Такія рысы з'яўляюцца не выпадковымі, яны сведчаць аб своеасабліваці стылю драматычных пазэм Купалы, які ў некаторай ступені выявіўся і ў яго драматургіі, што з'яўляецца, як мы ўбачым далей, аднакай яго творчага метаду мастацка рэвалюцыйна-дэмакратычнага кірунку, які з цягам часу становіцца на пазіцыі сацыялістычнага рэалізму» (стар. 24). Прачытаеш такое — і нібы гару з плеч зваліш. А пачнеш дакапвацца сэнсу — і даўу дашся. Аназваецца, Янку Купалу, каб стаць у шэрагі мастакоў рэвалюцыйна-дэмакратычнага кірунку, які ў наступным прынялі метал сацыялістычнага рэалізму, дастаткова было рэалізм «увесць час» дапаўняць народнай сімволікай. Во які!

Варта прывесці яшчэ некалькі сказаў, каб пераканацца, што працягаваны ўрываек не выключэнне. Чытаем: «Матэрыял, набыты пісьменнікам, арганічна ўладваўся ў драматычную форму, дзе сцэнічныя элементы спалучаліся з паэтычнымі і, дзякуючы крытычнаму рэалізму і рэвалюцыйнаму рамантызму, рабілі твор узніслым, абгульненым» (стар. 18). «Разам з тым робіцца наміні на часовыя няўдачы, звязаныя з гадзямі, якія ўспядаў народ «у першую рускую рэвалюцыю» (стар. 26); «У цэнтры увагі аўтара асноўны герой — Сам, яго лёс развіваецца ў дзейным імкненні» (стар. 29); «Русалкі да Сама адносіцца нацыярожна, але спачувальна. Толькі дапамагчы яму не могуць, таму што самі фантычна ахвяры тагачаснага грамадства» (стар. 30); «Праз вобразы русалак, відаў і Чознага паказваецца

ЗА ПРАВА ПЕРША-АДКРЫЦЦА

Я маю вочы. Цэлая планета ўрываецца праз вейкі-капакі. І непакоіцца вачам паэта — То сонца ў іх, то горніа дамжыш.

Гэта радкі з новага зборніка Мар'яна Дуксы «Крокі». Яны напісаны ў характэрнай для паэта манеры — тут і ўмоўна-планетарны машаб, і імкненне да канкрэтнасці лірычнага перажывання. Паэт шукае сувязь паміж чалавекам і светам, ён хоча мець свой погляд на жыццёвыя з'явы, зразумець іх прыроду. Наколькі плённы гэты пошук? Мне здаецца, у лепшых вершах М. Дуксы ёсць сваё адчуванне паэтычнага ў жыцці, малады аўтар дасягае нават пэўнага філасафічнага абгрунтавання думкі. Вось прыклад:

Не ясна, што там за гарой...
Таксама вечар наступае?
Рукоवासць пэдазіца
Што называецца зарой?
Усё ткі, што там за гарой?
Ці проста донак свет
Хочь дзед услед жыцця і
Глядзіць з-пад яблыні
У сінняе пчаліны роі.
Над лугам ластаўкі і кані,
Свяціць апошняя
Усё засталося за гарой...
(«Не ясна, што там за гарой»...).

Мар'ян Дукса часта піша аб роднай зямлі, яе жыццядзейным характэве. Простая і шчырач паэтава споведзь: «Каб мог я ранішою прычасціцца святлом найчыстым ад тваіх бязор, каб бачыць сосны, бліжкі да болю, што безыменны абнялі капец...» («Беларусі»).

Чытаючы зборнік, можна склаці пэўнае ўяўленне аб мясцінах, дзе пабываў паэт, людзях, з якімі ён сябраваў. Вершы носяць ясны адбітак сучаснасці, вясковага жыцця з яго простым і мудрым раскладам працоўных будняў. Прыемна, што малады аўтар, выбіраючы сродкі паэтычнай выразнасці, у большасці выпадкаў пазбягае гульні ў знешнюю вобразнасць, уяўную глыбакадуннасць, а любіць ласціннае слова, трапнае азначэнне.

Мар'ян Дукса. «Крокі». Вершы. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1972.

А ДЗЕ Ж СВАЁ?

У выдавецкай анатацыі да новага зборніка апавяданняў В. Хліманова «Арыядзіна нітка» недвухсэнсоўна гаворыцца, што «аўтар імкнецца па-свойму раскрыць складаны свет чалавечых пачуццяў і трывог». Намеры самыя што ні ёсць добрыя.

І вось першае апавяданне зборніка з даволі няпэўнай назвай «Сітуацыя». Тэма старая, як і само жыццё: ўзаемаадносіны двух маладых людзей. Іх пачуцці, калі верыць аўтару, самыя светлыя і чыстыя. Герой апавядання — малады хлопчэц, шафёр Пашка Купрэічык — у тым узросце, калі нейкі нечакана прыходзіць каханне, калі трэба цвяроза, па-чалавечы вызначыць свае адносіны да дзючынны.

Пры ўважлівым падыходзе да тэмы, пры стараннай рас-

працоўцы характэраў герояў ад пісьменніка можна было б чакаць цікавай гісторыі пра нашага маладога сучасніка, бо, зрэшты, гадоўнае — не што сказаць, а як сказаць. На жаль, у В. Хліманова ўсё зводзіцца да жадання выказацца найбольш арыгінальна, «асучасніць» твор. Вольнаму — воля, як кажучы, і пайшлі, пабеглі па паперы словы. Перад чытачом ужо не Пашка, а нейкі суперхлопчэц. У яго што ні слова, то нешта паказнае, за кожным жэстам імкненне здзівіць сваёй «непаўторнасцю», «арыгінальнасцю».

«Пашка памяркоўны, не курчыць. Нічога сабе хлопчэц, не жанаты... А тут жаніцца сама час, дзеўку прыгледзеў, спраўную, у цэле, якраз ростам, не велімі задумлівава, і, мабыць, не крутліва, не гарадская. Як ні павярні, дзеўка што трэба — касірна з канечнага прыпынку «Бесядзь».

В. Хліманов. «Арыядзіна нітка». Апавяданні. На рускай мовы. Выдавецтва «Мастацкая літаратура», 1972.

Дуб трыста год нямую
Нясе, як першы гаспадар...
Каровы ваіна, быццам
Нягамі б'юць у тратуар.
І бог ні кроплі не сварыўся
(Няіначай час ужо такі),
Што ля насцёла яшчэ
Дзе плачуць весела смяі,
Дзе, учуўшы жарт салёна-
востры,
Раскажаш што-небудзь і сам,
Дзе маладзенькія медсёстры
Туманіць розум дзецюкам...
(«Мястэчка Соля»)

ды!». А ў канцы верша канста-
туе: «І з двух адно: ці ў неба,
ці каменем уніз». Вывад, пра-
ма скажам, не арыгінальны. І
такіх вершаў у кнізе даволі,
каб зрабіць аўтару перасяро-
гу: правам першаадкрывца
трэба ўмець карыстацца. Трэба
ва ўбачаным адрозніваць іс-
тотнае ад нязначнага, па-ма-
стацку асэнсоўваць навакольны
свет, выхоўваць і ўдасканаль-
ваць густ, каб не трапляліся
радкі, нахталт:

...І шчодрасць пацалункаў,
Што роўныя агню,
І дробныя рахункі,
І дробную хлусню.
Тваіх вачэй напеўнасць,
Маіх вачэй мароз...
Пакуль яшчэ няпаўнасць,
Зусім яшчэ хаос...

І прарасце, як кветка,
Тваё імя ў душы...
(«Страчаемся дакладна»).

Усё гэта мы ўжо недзе чулі: і
«шчодрасць пацалункаў», і «на-
пеўнасць вачэй», і сугучнасць
«напеўнасці» з «няпаўнасцю» і
інш. Але гэта яшчэ не ўся бя-
да. Справа не толькі ў тым,
што няма самастойнасці. Не-
пакоіць іншае: няўжо аўтар не
адчувае сам, наколькі баналь-
на, безаблічна, шэра выказвае
ён сваё пачуццё... Дарэчы, кні-
га атрымалася б намнога змя-
стоўней, калі б паэт не зада-
вальняўся прыватнымі назі-
раннямі і настроймі, а ставіў
перад сабою большыя задачы,
імкнуўся да выразнага адзі-
ства светапогляду і пачуццяў.
Калі чытаеш лепшыя вершы
М. Дуксы ў кнізе «Крокі», то
спадзяешся, што паэт на пра-
вільным, на сваім шляху. Але
як расчароўваешся, калі ба-
чыш, як часта збочвае ён з гэ-
тага шляху, аддаючыся ба-
лальшчыне, нахталт:

Ружовы захад печарэе;
Выходзіць сэрца з берагоў.
Ах, беспадобная дзяўчына!
І я зямлюся на міг,
Каб таяць, таяць, як
Ільдіна ільдіна
На тваіх вуснах трапяткіх.
(«І спачываюць ветравы»).

У заключэнне хочацца ска-
заць, што М. Дуксу не даво-
дзіцца наракаць на выданен-
ную неаператыўнасць — і пер-
шая, і другая яго кніжкі вый-
шлі ў свет, як кажуць, неза-
познена. Крытыка прыхільна
сустрэла яго дэбют, аднак, ня-
мала гаварылася і пра слабас-
ці. Другая — «Крокі» — пера-
конвае нас у пэўных творчых
магчымасцях аўтара. Думаець,
нягледзячы на асобныя не-
дахопы, яна будзе прыхільна
сустрэта чытачамі.

Вера ВЯРБА.

Вокладкі новых кніг, якія
выйшлі ў выдавецтве «Мастац-
кая літаратура»: Х. Мальцінскі
«Вясёлыя вароты» (мастак
А. Філімонаў); П. Місько «На-
васёлы, або праўдзівая, часам
вясёлая, часам страшнага
кніга пра незвычайны месяц
ў жыцці Жэні Мурашкі» (малява-
лі Наташа і яе тата Пятро
Драчоў); А. Корзун «Таня»
(мастак Ю. Зайцаў).

ЖЫВОЕ СЛОВА ЗНАУЦЫ

МНЕ ЗДА-
ЕЦЦА,
нелю-
га быць поў-
най пасрэднас-
цю, калі вы вы-
хоўваецеся на
набарэжных Па-
рыжах, насуп-
раць Луўра і
Цюільры, ля палаца Мазарыні
і слаўнай ракі Сены, якая цячэ
паміж вялікімі і малымі вежа-
мі, шпіцамі званіцаў, — словы
гэтыя належаць Анатолю Фран-
су.

Так, вядома, чалавека фар-
міруе асяроддзе, не толькі
людзі, не толькі кнігі, на яго
густы, звычкі, патрабаванні
аказваюць уплыў і гарады, якія
ён пабачыў, і дом, у якім ён
жыве, і вуліца, па якой ходзіць,
і рэчы, якімі карыстаецца.
Прыкмеціць, усвядоміць пры-
гажосць ва ўсім гэтым можа не
кожны і не адразу. А ўспры-
мальнасць да прыгажосці, як
вядома, лягчэй фарміраваць у
самых маладых. Не выпадкова
аўтары папулярных выданняў
звяртаюцца часцей за ўсё да
іх. Вучням старэйшага і сярэ-
няга школьнага ўзросту адре-
суе сваю кнігу «Свет рэчаў» і
мастацтвазнаўца І. Ялатамца-
ва.

Як сказана ў анатацыі, аў-
тар збіраецца пазнаёміць ма-
ладых чытачоў з асноўнымі ві-
дамі прыкладнага мастацтва,
прывіць ім добры густ. І. Яла-
тамцава выбірае самы вузкі і
будзённы прадмет для гавор-
кі — кватэру. Форма апавядан-
ня выпрабаваная, але верная —
падарожжа. І. Ялатамцава за-
прашае ў падарожжа сваіх сябро-
ў — падлеткаў, давяраючы ім.
Яна хоча падзяліцца тым, што
ведае і што, магчыма, не па-
спелі яшчэ пазнаць чытачы.

І. Ялатамцава вядзе размову
аб непарыўнай сувязі мэтазгод-
насці і прыгажосці бытавых рэ-
чаў, аб іх гарманічнасці і кар-
ыснасці. Расказвае аб зако-
нах, па якіх ствараюцца рэчы.
Ну, вось, здаецца, самыя проты-
ны: ручка дзвярэй або ручка
кубка. Аказваецца, ручка дзвя-
рэй павінна быць не менш шы-
рынні далоні, таму што цяжкія
дзверы дума па пальцамі не ад-
чыніш, затое кубак можна тры-
маць і двама пальцамі. А вось
гэта ваза з пазычнай назвай
«Месяцовая» таму вытанчана-
прыгожая, што мастак надаў
ёй магчымы блакітны колер і
так апрацаваў шкло, што ня-
роўная, «пеністая» фактура ва-
зы нагадвае паверхню Месяца.
Аўтар гаворыць і аб псіхало-
гіі ўспрыняцця пэўнага ансам-
ля ў кватэры. І. Ялатамцава не

І. Ялатамцава. «Свет рэчаў».
На рускай мове. Мінск, «Народ-
ная асвета», 1971.

забывае, што «галоўная асоба
ў кватэры — чалавек, а мода
арыентуецца на свабоду фан-
тазіі», «дапамагае чалавеку су-
часнымі сродкамі выявіць ін-
дывідуальнасць».

І. Ялатамцава не абыходзіць
вострыя вуглы спрэчак пра тое,
што такое густ? Абавязковай
умовай выхавання добрага гу-
сту яна лічыць сістэматычныя
знанні з сапраўднымі творамі
мастацтва. Як арыенцір, дае не-
вялікі экскурс у мінулае: ста-
раручны Грэцыя, сярэднявеч-
ковы горад, часы Рэнесансу і
ракаю, знаёміць з некаторымі
сучаснымі майстрамі — пры-
кладнікамі: мастакамі па інтэр-
еру, беларускімі мастакамі па
шкле, разбіраючы, ялячнікамі,
майстрамі інкрустацыі.

Кніга І. Ялатамцавай для
школьнікаў. З яе яны пазна-
юць не толькі, што такое пры-
кладнае мастацтва, дызайн,
матэрыяльная культура, што за
паняцці фактура, тэкстура, дэ-
кор, але атрымаюць нялішнія
веды аб рухомай і нерухомай
майстэцы, аб тым, каму і з
якой прычыны выдаюць патэн-
ты і шмат аб чым іншым.

Кніга напісана лёгка, зай-
мальна «падарожжа» ў ган-
чарныя майстэрні антычнай
Грэцыі, італьянскіх скульпта-
раў часоў Адраджэння, шкло-
выдзімальшчыкаў Венецыі
трапна перамяжоўваюцца роз-
думам аб сучасных здабытках
прыкладнага мастацтва, аб яго
месцы ў жыцці і побыце ча-
ловека нашага часу.

Але не па ўсёй кнізе ўдалося
ўтрымаць «залатую сярэдзі-
ну» змястоўнай і жывой гавор-
кі. Не вельмі ўдалося гэта, на-
прыклад, у размовы пра густы,
дзе аўтар з многімі клінічкімі
сцвярджае даволі вядомыя іс-
ціны, або ў апошніх нарысах,
дзе добразвучная гаворка
дзе-нідзе збіваецца на суха-
ватае вытворчае паведамленне.

Прачытаўшы гэту кнігу, шмат
хто з падлеткаў зверне ўвагу
на звычайныя рэчы, будзе ім-
кнуцца спасцігнуць сабрэз іх
гармоніі. Нехта зацікавіцца і
больш сіладанымі формамі
прыгожжа. А прыступкай, пер-
шым крокам да ўяўлення аб
прыгажосці для многіх стане
вось гэта кніжка, дасведчаная
і жывое слова знаўцы.

А. СЯМЕНАВА.

Дзіву даецца, ды і толькі,
Пашкавай, «філасофіі». Рых-
тык гандляр, які выглядае
свой тавар. Дзе тут гавар-
ыць святлыя, шчымыя
словы, рэж з-за пляча, лезь
напрасткі. Што Пашка і ро-
біць.

Вось ён злёгка водзячы
плячыма, прасоўваецца да
акенца... На яго паглядае ры-
жаваты, пры гальштукі і ў
капелюшы, інтэлігентны (тут
і далей падкрэслена мною —
А. М.). Сур'ёзны, глядзіць з
нагардай...

Пашка прысланаецца да
набеленай сцяны, гуляе ключом
на мудрагелістым лан-
цужку, яму весела.
— Мне білет да дзірачкі,
зразумела? У мяне свой
драндулет.

Як жа разгортваецца дзе-
ліне ў далейшым? У нас з
дзюччай сядзеў яшчэ адзін
хлопец. Шчодрар, раўнявая
фантазія нашага героя дае
яму «вычарпальную» харак-
тарыстыку: «малакасас з ву-
сінамі». Не, такога сця-
рпец Пашка не можа, і вась
ужо ён адразу на другой хут-
касці кранаецца з месца, по-
тым пераходзіць на чацвёр-
тую. З пятай, няіначай, хут-
касцю блукаюць і думкі ў га-
лаве героя: «Прыцісну дзе-
небудзь гада, толькі сустрэ-

немся... Хто забіў Нюрку
першым, вядома, гэтага да-
бра халапа, але морду наб'ю.
Яшчэ раз застану — наб'ю!»

Нявыхаванасць, грубасць?
Проста чытач-дзівак не можа
зразумець шчодрасці Пашка-
вай душы. Ён і чалавек
стрэчнага падвезці можа, і
наспавядацца перад ім. Льец-
ца са старонак апавядання
філасофія маладога мейсціна-
на, льецца тыражом у 15 ты-
сяч экзэмпляраў: «І потым
у мяне, — ён паказаў назад,
— нявеста тут ёсць. Ну, не
акторка, а нічога дзеўка.
Прыстойная. Я вась толькі
на хату збіру, і бывай гар-
жалгае, прывітанне — кал-
гас!»

І калі на скрыжаванне вы-
ехала «Волга». Пашка не
прапусціў яе, парушыў пра-
вілы руху. «Ну-ну, — крык-
нуў Пашка, — Бачыў? Яшчэ
мне, уласнік!». Проста так
усё адбываецца, адно толькі
незразумела, дзеяда чаго ўсё
гэта напісана. Невядома, і
адкуль у аўтара такія сімпта-
ты да Пашкі. Нюрка, дык
тая, відаць, лепей у людзях
разбіраецца, яна і размаў-
ляць з ім не хоча.

Вядома, куды б лягчэй бы-
ло, калі б апавяданне «Сіту-
ацыя» ў зборніку было адзі-
навым (праўда, навошта

адкрываць ім кнігу). Але
чым далей чытаеш збор-
нік, тым больш пера-
конваешся ў тым, што дзіў-
ныя аўтарскія густы робяць
яму блугую паслугу, непатра-
бавальнасць, наверхоўнасць
спалучаецца ў апавяданнях з
элементарнай абыякавасцю
да твора.

Апавяданне «Два дні ці-
шыні» не дае «жывых ура-
жанняў ад жыцця вёскі, ад
сустрэч з людзьмі», якія
абяцае тая ж анатацыя.
В. Хліманаў надзвычай про-
сталай іна абыходзіцца з фа-
ктычным матэрыялам. Ён на-
ват не спрабуе зазірнуць ва
ўнутраны свет сваіх герояў.
Паездка героя апавядання
Цярэція ў родную вёску, да
бацькоў, вельмі нагадвае эпі-
зоды з апавесці А. Кудраўца
«Раданіца», з той толькі роз-
ніцай, што ў апошняга маста-
цкая проза, а тут — яе пра-
фанацыя.

Аўтар далей факта не ідзе.
Просталайнасць месцамі
пераходзіць у непатрэбнае
шматслоўе, якое з'яўляецца
там, дзе В. Хліманаву, няма
пра што расказаць, даклад-
ней, дзе ён не можа знайсці
свайго ў абмалеўцы персана-
жу. Са старонкі на старонку
твора блукаюць размовы пра
тое, ці будзе вайна, пра тое,

што ў апошнія гады прырода
збяднела, і, вядома, Цярэці-
яў, калі пайшлі насіць, ужо
не можа паказаць свайго ра-
нейшага спрыту. Ён вымушаны
вярнуцца ў горад, у тую
новую стыхію, якая стала
для яго блізкай. Усё гэта ні-
бы і правільна, лагічна, але
на тое і мастацкі твор, каб у
ім была не простая канстата-
цыя фактаў з жыцця, а дава-
лася аўтарскай ацэнка ім.
Няма аніякай матывіроўкі і
учынкаў героя.

Бяда В. Хліманова і ў
тым, што амаль у кожным
апавяданні ён імкнецца гавар-
ыць прыгожа. Гэтая ружо-
васць, непатрэбная «раман-
тычнасць» ствараюць малю-
нкі, якія нічога не маюць агу-
льнага з паўсядзённым жыц-
цём. У аўтара ў зборніку ня-
ма свайго пункту гледжання
на з'явы, ён як бы знаходзіць
на ў нерэальным свеце, і ге-
роі твораў не могуць знайсці
свайго прыпынку. Адчуван-
не такое, што ўсе яны ў жыц-
ці няўдалкі. І гэтая жыццё-
вая неакрэсленасць кладзе
пэўны адбітак на ўчынкі
(апавяданні «Над зоркамі»,
«Вясновы дзень»).

Спешна напісана апавядан-
не «Вясновы дзень». І хоць
паводле задумы аўтара гера-
іня апавядання Наташа па-
вінна выступаць носьбітам
чысціні і дзюччай сціпласці,
ўнутранай прыгажосці, на
самой справе са старонак яна
паўстае бездапаможнай і бес-
характарнай. Да яе праніка-
ешся недаверам, непатрэб-
ным шкадаваннем.

Нельга дараваць аўтару і
тое, што ён карыстаецца збі-
тымі прыёмам. Не толькі
апавяданне «Вясновы дзень»,
але і «Кубак сырадою», а
таксама адна з «Ліпчанскіх
навел» пачынаюцца апісан-
нем навальніцы. Эпітэты
амаль што падобныя.

Добрыя намеры В. Хліма-
нава раскрыць ўнутраны свет
нашага сучасніка, як бачым,
засталіся неажаждзенымі.
Больш таго, увесь зборнік
«Арыядніна нітка» стварае
уражанне непаваргі аўтара
да чытача. Праўда, на агуль-
ным фоне крыху лепш вы-
глядаюць апавяданні «Кубак
сырадою» і «Поезд адыхо-
дзіць а палове трэцяй». Ад-
нак і яны не ратуюць кнігі.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

АМАТАРАУ музыкі на вакальна-сімфанічным вечары ў філармоніі 7 кастрычніка зацікавіў рэпертуар першага аддзялення. Сама мажлівасць выканання беларускай народнай песні такім, на жаль, яшчэ рэдкім для нас спалучэннем голасу і сімфанічнага аркестра, — ужо арыгінальная з'ява ў нашым музычным жыцці. Такі ансамбль лічыцца больш прыдатным для «акадэмічных» твораў. А тут раптам — сімфанічны аркестр і... «Чаму ж мне не пець...».

Таму, можа, здавалася, нечага не хапае ў гучанні першай песні. Вобраз бяседнай маладзіцы атрымліваўся невыразны: у аркестроўцы слаба выяўля-

фальклорны дух, выконвае спявачка вясельную «У страце кукавала зязюля», потым — «Ой, палы мой, палыночка», узбагачаныя магчымасцямі голасу і аркестра, прыязна сустрагтыя прысутнымі на вечары. Нават «акадэмік» народнай песні, народны артыст СССР Г. Цітовіч без умоўна прымае гэту новую і своеасаблівую з'яву ў музычным жыцці:

— Добра, добра... Такай цікавай з'ява патрабуе, вядома, вывучэння, але з першага разу можна сказаць: добра! Захавана рытміка; добрая і аркестроўка, зробленая Э. Фарберавым; цудоўнае выкананне...

Генадзь Іванавіч гаворыць далей, што гэта —

Святланы Данілюк. Яе мецца-сапрапа стала ў канцэрце 7 кастрычніка «ўсяго адным з інструментаў аркестра», — як ацаніла сваю ролю сама Святлана Піліпаўна.

«Гэта мой самы выдатны і прыгожы інструмент», — жартуе Юрый Яфімаў, галоўны дырыжор сімфанічнага аркестра. Яго добры настрой пасля цяжкай шматгадзіннай працы на рэпетыцыях можна было смеда прыняць як прадказанне поспеху.

І вось сведчанні гэтага поспеху, уражання з канцэрта.

Радавы С. Гацко, родам з Омска:

— Вельмі спадабалася «А ў полі вярба».

ПЕСНЯ НАБЫВАЕ НОВЫЯ КРЫЛЫ

НА КАНЦЭРЦЕ СВЯТЛАНЫ ДАНИЛЮК

ліся настроі, матывы самага разгару застоля.

...А можа само з'яўленне вясновай набеты «шакірачала» залу, настроеную на акадэмічны лад?

Нібы ўлічыўшы рэакцыю слухачоў, народная артыстка рэспублікі Святлана Данілюк адразу ж паказвае сваю гераіню з другога боку. Гучыць лірычны спеў. Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР пад кіраўніцтвам Ю. Яфімава нібы малое пейзажны фон.

А ў полі вярба, пад вярбай вада...

Здаецца, вось-вось мы пачнем голас чыялі ў самотнай цішыні...

Зала не магла не паверыць вакальна-сімфанічнай мініяцюры, натуральная туга шла ад сэрца спявачкі — і алладымента вынеслі прысуд «за» адразу ж пасля другой песні. Цяпер хацелася падтрымаць настрой, створаны гэтым цікавым спалучэннем спева і музыкі, туць тыя ж напевы, што абудзілі сэрца, узнявіць створаныя вобразы, перажываць іх.

Такое хваляванне прыйшло з невідомай для большасці з нас песняй. «Любіліся, кахаліся, як галубкі ў страце, а цяпер рассталіся, як ягады ў лесе», — даводзіла жывое слова сваёй душы да спачувальнага слухача шчыра, але нешчаслівая дзеўчына, і яно ўспрымалася маладымі як свежы боль, старэйшымі — як былое, але незабыўнае. Святлана Данілюк па-артыстычнаму гарача прыліўшы разам з кампазітарам саму ідэю стасавання «да часу і да месца» беларускай народнай песні ідзе далей, на працягу канцэрта агортвае нас цэлымі ладзямі («Качілася чорна галка...») нават зухаваты галоп панскага князя накол сялянскай дзеўчыны.

Строга аберагаючы

лішчэ адзін крок у асэнсаванні, у новай якасці, фальклорнага багацця; удалы творчы пошук кампазітара-дэбютанта; заслужаны поспех самой спявачкі...

Адным словам «па да ба е ц а» — так ацэньваюць канцэрт і прафесіяналы, і аматары спеваў, і слухачы-патэнтны. Мабыць, гэтае слова часцей за ўсё і чулася ў той вечар у фас філарманічнай залы.

Жанры народнай песні разнастайныя, і таму, натуральна, з трывогаю сочаць знаўцы і «скарбовыя» фальклору за далейшым лёсам невычэрпнай спадчыны вясельна-жонкай спробы карыстацца з гэтай крыніцы зацікаўлена прымаецца ўсім, хто шануе духоўныя набыткі працаўніка. Высокая патрабавальнасць да кожнай апрацоўкі і выканання народных песень сведчыць аб пазаве і клопаце грамадскасці да такой важнай справы, як папулярызацыя і распрацоўка лусна-паэтычнай і песеннай спадчыны.

Звычайным стала гаварыць і пісаць пра глыбіню і багацце адценняў у народных спевах, але паспрабуем нават тую песню, што ўсёмі няблага гучыць у вуснах пасрэдняга аматара, выканаць такім дасканалым калектывам, як да прыкладу, вялікі сімфанічны аркестр...

І тым не менш мы маем магчымасць пацуць тыя адценні, што ўвабрала ў сябе беларуская народная песня, складзеная з тысячы галасоў, настрой, трактовак за доўгія гады яе бытавання. Іх яшчэ нямнога, на-майстэрску праспяваных Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР, але яны запамінаюцца, бо гучалі яны голасам скрыпак, габоя, вяланчэлі, якія дапаўнялі, адцянялі, аздаблялі голас народнай артысткі БССР

Яго таварыш з Новасібірска:

— Гэта, і яшчэ перадапошняя... («У страце кукавала зязюля»).

Калі гаварыць увагуле пра вечар, то нельга не зазначыць дасканаласць выканання класічных рэчаў, асабліва «Як дух Пауры» Ліста і «Элегія» Масне. Але найбольш гаворкі было пра беларускія песні. Іх ацэнка дае права гаварыць пра поспех кампазітарскай работы Эдуарда Фарберава. Сімфанічны мініяцюры удаліся яму дастаткова, каб рыхтаваць разгорнуты цыкл «Беларускія песні» на аснове яшчэ некранутых музыкаў запісаў, добра вядомых гэтаму маладому кампазітару і вопытнаму аркестроўшчыку.

Сцяпан Міско, кандыдат мастацтвазнаўства:

— Багатая аркестроўка, удала падобраныя песні. Фарбераў здольны, яму трэба смялей браць незацяганыя песні ўсіх жанраў, падбіраць цыклы: вясельныя, жніўныя або па настроі гучання — з розных жанраў. І, вядома, трэба ацаніць талент Святланы Данілюк, вакалісткі і сааўтара. А калі гаварыць пра ўвесь канцэрт, — як заўсёды дае пачала Тамара Міжасарава, буйнейшая наша лірычная-канцэртмайстар.

Творчае супрацоўніцтва названых вышэй майстроў (яно дало канцэрту выдатна выкананы народнай артысткай раманс Э. Левінай у аркестроўцы Э. Фарберава, поўны пацуды «Святы востраў») асабліва праявілася ў сумеснай працы над народнымі песнямі. Іх праграма, выкананне даюць усе надставы меркаваць, што беларускія народныя песні, апрацаваныя для голасу з сімфанічным аркестрам, могуць быць добрай школай фармавання густу творчай моладзі, крыніцай характава для аматараў музыкі, эстэтычнымі ўрокамі ў сістэме камуністычнага выхавання.

Уладзімір ІСКРЫК.

ПАЛЫМЯНАМУ РЭВАЛЮЦЫЯНЕРУ ПРЫСВЯЧАЕЦА

Чарговая «серада» ў Саюзе кампазітараў БССР была прысвечана 90-годдзю з дня нараджэння Георгія Дзімітравы. Прысутнічалі не толькі музыканты, а і студэнты кансерваторыі і рэспубліканскай школы ЦК ЛКСМБ.

Кандыдат мастацтвазнаўства Б. Смольскі расказаў пра жыццёвы і рэвалюцыйны шлях палымянага лётчыка, былога генеральнага сакратара Камітэра Георгія Дзімітравы. Выдатны сын балгарскага народа пакінуў наштоўныя працы ў галіне марксісцка-ленінскай эстэтыкі.

Канцэртнае аддзяленне вечара адкрыў квартэт Саюза кампазітараў БССР у складзе Ю. Гершовіча, П. Валадарскага, В. Баткінай і М. Шчарбанова, які выканаў чатыры мініяцюры Марыны Галемінава.

Заслужаная артыстка БССР І. Шыкунова вельмі удала выканала два рамансы: «Хачу я быць вясной» Веселіна Стаянава і «Табэ мой друг» Г. Златава-Чэркіна.

Потым з «Элегіяй» для вяланчэлі і фартэпіяна Сашо Папова выступіў саліст аркестра Беларускага тэлебачання і радыё Л. Рубанчык. Яго змяніў саліст Беларускага тэатра оперы і балета А. Бокаў, які праспяваў лірычны раманс Хрыстава Тодарава «Цікі вечар» і песню Ю. Семянкі, прысвечаную балгара-савецкай дружбе «Пунсовыя маці».

Вялікае уражанне на слухачоў звабіла выступленне заслужанага артыста рэспублікі Л. Гарэліка, які з сапраўдным майстэрствам выканаў складаны творы балгарскіх кампазітараў для сярнякі і фартэпіяна: «Сеўдану» Г. Златава-Чэркіна, «Гумарэску» Панча Уладзігерава і «Хора» з сюіты Хаджыева.

Парадавала слухачоў добрым голасам і музыкальнасцю саліста Беларускага тэлебачання і радыё Г. Валювзіна. У ле выкананні прагучалі на балгарскай мове «Балада пра Георгія Дзімітравы» Любаміра Піпкава і раманс Івана Марынава «На лве і ў сне».

Поспеху салістаў садзейнічала заслужаная артыстка БССР Т. Мінісарова, якая амапаніравала ўсім спевакам і музыкантам.

Вечар закончыўся выкананнем у механічным запісе фіналу Другой сімфоніі Любаміра Піпкава.

Слухачы цёпла ўспрынялі праграму першай «серады» сезона 1972/73 гг.

КАНЦЭРТЫ, ЯКІЯ ЗАЎСЁДЫ З НАМІ...

РЫХТУЮЧЫСЯ да

юбілею СССР, фірма «Мелодыя» падрыхтавала серыю грампласцінак «Мастацтва народаў СССР». Гэта своеасаблівае анталогія адлюстроўвае яркую самабытнасць і росквіт музыкаў мастацтва народаў саюзных і аўтаномных рэспублік нашай краіны. Усяго выдзедзена 15 грампласцінак, прысвечаных саюзным рэспублікам, 20 грампласцінак будуць змяшчаць справядзачу аб развіцці музычнай культуры аўтаномных рэспублік.

Ужо выйшла пласцінка «Спявае Беларусь», выкананая ў монафанічным варыянце гучання. На грампласцінцы запісана чатыры народныя песні, танец «Лявоніха» і два націцаць арыгінальных песень кампазітараў І. Лучанка, М. Пітрэнкі, І. Кузняцова, М. Шуміліна, Ю. Семянкі і Ул. Алоўнікава. Семнаццаць выканавуцаў знаёмыя нас з яркай праграмай канцэрта.

Пасля песні І. Лучанка «Ён нарадзіўся вясной» Дзяржаўны народны хор БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР Г. Цітовіча выканаюць народныя песні «Рэчанька» і «Як пагнала бабуленька кураўнятак пасці» і песні сучасных аўтараў-прафесіяналаў.

Зачаровае народная песня на словы М. Багдаювіча «Зорка Венеры» ў выкананні салістаў Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР Г. Ламакінай і М. Шуманскага.

А з якім даўносным размахам спявае славуці Чырванасцяжны імя А. Аляксандрава ансамбль песні і танца Савецкай Арміі песню Д. Смольскага «Абеліска!» Саліст ансамбля Н. Грэсь спявае яе шырока, без рыторыкі, усхвалявана і шчыра.

Тонка «прачытаны» тры песні Ул. Алоўнікава. Задуманная лірыка «Лясной песні» ў выкананні мужчынскага квартэта Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР набывае арыгіналь-

ныя фарбы. Слухачы гэты твор, здаецца, што ён напісаны з разлікам на гэты квартэт. З магчымым дыханнем хору Беларускага радыё, які спявае песню «Аб Брэсцкай крэпасці» энергічна, свежа і натхнёна, лясцэць расказ пра нявольную волю і мужнасць савецкага народа. І-як працяг патрыятычнага маналогу гучыць «Песня аб Мінеску» ў выкананні А. Сухіна.

Сярод іншых нумароў праграмы дыска запамінаюцца выступленні ансамбля «Песняры» (Ю. Семянкі), цымбалістаў В. Бурковіча, І. Навіцкага і блыніста В. Карэлючыча («Лявоніха»).

Беларускі музычны сучасны серыі «Мастацтва народаў СССР» прынес вялікую радэсць у кожны дом, дзе любяць і цэняць музыку. Праўда, хочэцца папракнуць безыменных аўтараў — складальнікаў беларускіх старонак анталогіі. Праграмы ўзбекскай, эстонскай, армянскай, літоўскай і іншых такіх жа грампласцінак-канцэртаў выглядаюць больш разнастайнымі. Літоўцы і эстонцы, складаючы свае праграмы, уключалі ў іх узоры сімфанічнай і кантатна-аратарыяльнай творчасці кампазітараў. А ў праграмах узбекскай, бураскай, армянскай і чувашскай пласцінак шырока паддзены ўзоры опера-балетнага мастацтва. Такое складанне праграм значна пашырае маштабы знаёмства з музыкай братніх народаў.

Зыхадам усяго цыкла музычнай анталогіі ўзбагачацца фанатскі аматары. Апрача таго, шырока творча грамадскасць, уключаючы прафесіяналы і самадзейных кампазітараў і музыкантаў — выканаўцаў, атрымаюць каштоўныя ўзоры народнага меласу, яго пераламлення ў творчасці кампазітараў розных стыляў і кірункаў у савецкай музыцы.

Ул. ЯФРЭМАУ.

Калі вы цікавіцеся беларускай літаратурай
Калі вы цікавіцеся беларускім тэатральным
мастацтвам, музыкай, кіно
Калі вы цікавіцеся беларускім выяўленчым
мастацтвам, архітэктурай
Калі вы працуеце ва ўстанове культуры —

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНЁВІК
«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»!

**СЕМІНАР
ТВОРЧАЙ МОЛАДЗІ
БРЭСТЧЫНЫ**

Брэсцкі абком камсамола правёў семінар маладых паэтаў, празаікаў, мастакоў і кампазітараў вобласці. Перад удзельнікамі семінара выступіў сакратар абкома ЛКСМБ В. Германчук. Дацэнт кафедры беларускай літаратуры педагагічнага інстытута імя А. Пушкіна А. Майсейчык расказаў пра задачы маладых паэтаў і празаікаў у святле рашэнняў XXIV з'езда КПСС. Кіраўнік секцыі жывапісу Саюза мастакоў БССР І. Стасевіч выступіў з характарыстыкай творчасці маладых беларускіх мастакоў. Педагог Брэсцкага музычнага вучылішча Р. Цвірко-Гадзінская выступіла з цікавай лекцыяй «Аб ролі музыкі ў ідэйным выхаванні моладзі».

Удзельнікі семінара сустрэліся з моладдзю горада над Бугам. Маладыя аўтары прачыталі свае творы. На практычных занятках у секцыях аналізавалася творчасць маладых. Секцыі ўзначальвалі беларускі паэт А. Вяцінскі, старшыня літаб'яднання пры газеце «Заря» У. Калеснік, старшыня абласнога аддзялення Саюза мастакоў БССР П. Данеля, кіраўнік народнага ансамбля электрамеханічнага завода «Брэстаўчанка» С. Любчук, літкансультант «Зары» М. Рудкоўскі і іншыя.

І. ГЛУШКО,
удзельнік семінара.

**ПАМЯЦЬ
АБ ЗЕМЛЯКУ**

Паэт-рэвалюцыянер Адам Гурыновіч нарадзіўся ў былым фальварку Кавальні на Мядзельшчыне. Памяць аб сваім земляку святла захоўваюць жыхары Слабадскога сельсавета. У мясцовай бібліятэцы аформлены цікавыя стэнд, прысвечаны жыццю і творчасці пісьмніка. Партрэт яго намалюваў старшыня выканкома сельсавета Д. Жыхар.

Ілюстрацыі з мінуўшчыны беларускага селяніна, а таксама вытрымкі з твораў А. Гурыновіча падарала загадчыца бібліятэкі Л. Навіцкая. Сумесна з вучнямі нядаўна праведзены тэматычны вечар.

М. ЧАРНЯСКИ.

**СЯБРУ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

Нядаўна ў Ленінградзе на могілках імя 9-га Студзеня адбылося адкрыццё надмагільнага помніка пісьменніку-перакладчыку, шчыраму сябру Беларусі Паўлу Казарэўскаму. Аўтар помніка народны мастак Беларусі З. Азгур.

На адкрыцці прысутнічалі Ус. Раждзевенскі, М. Браўн, М. Камісарова, П. Жур і іншыя ленінградскія пісьменнікі.

ВЫПРАЎЛЕННЕ ПАМЫЛКІ

У мінулым нумары газеты ў артыкуле Ю. Бібілы «Так пачыналася...» па віне рэдакцыі дапушчана памылка. Янка Купала прыслаў ліст аўтару артыкула не ў час вайны, як гаворыцца ў тэкście, а перад вайной — 10 красавіка 1941 года. Дапушчаны недагляд і ў подпісе пад думкамі. Трэба чытаць: «...другі злева — М. Уланчык... шостага справа — аўтар успамінаў Ю. Бібіла...»

ДЕКАДА КНІГІ ГДР
ПАЎТЫСЯЧЫ НАЗВАЎ...

Літаратура Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі... У нас добра ведаюць Вілі Брэдаля і Бертольда Брэхта, Штэфана Гейма і Іаганеса Бехера, Арыольда Цвейга і Анну Зэгере. На беларускай мове выдадзены зборнік сучаснай паэзіі ГДР, запіскі вядомага антыфашыста Гуга Барса «Мы сталі камуністамі», аповесць лужыцка-сербскага празаіка Юрыя Брэзана «Крыста» і іншыя кнігі.

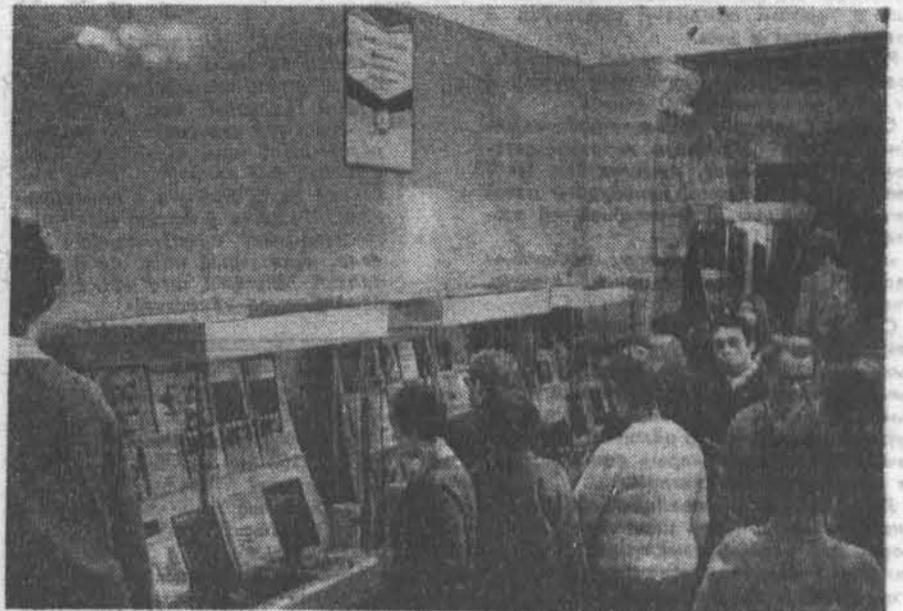
Пра гэта гаварыў у сваім выступленні на ўрачыстым адкрыцці декады кнігі ГДР у Мінску старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў Беларускай ССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Р. Канавалаў.

На адкрыцці декады выступілі генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт і беларускі пісьменнік А. Зарыцкі.

Сябры з ГДР прыслалі для кнігарні «Дружба» больш паўтысячы назваў кніг. Сярод іх — пяцітомнікі Шылера і Гейна, дзесяцітомнік Лесінга, творы сучасных паэтаў і празаікаў ГДР.

У той жа дзень у Мінскай абласной бібліятэцы імя Пушкіна адкрылася выстаўка кніг ГДР. На адкрыцці выстаўкі прыбылі генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт, консул Э. Кори, віцэ-консул П. Левандоўскі.

У сваім выступленні консул

На выстаўцы кніг ГДР, якая адкрыта ў памяшканні Таварыства Дружбы і культурных сувязей з замежнымі краінамі.

Э. Кори сказаў, што пісьменнікі ГДР зарадзілі рыхтуюцца да святкавання 50-годдзя ўтварэння СССР. Вывучэнне савецкай літаратуры было велізарнае размах — творы больш за 300 аўтараў, выдадзены

ных у ГДР, прадстаўляюць 23 нацыянальныя літаратуры Саветаў Саюза.

Выстаўкі кніг ГДР праводзяцца ў Брэсце, Гродна, Магілёве і іншых гарадах Беларусі.

Гельмут БАЙЭРЛЬ

**ЛІСТ
ДА В'ЕТНАМСКІХ
СЯБРОЎ**

Вы — у В'етнаме:
змагаецеся і
паміраеце...

Але мы таксама з В'етнамам...
Кажыце — дадзім усё
неабходнае,

і ўсё роўна гэтага будзе мала,
бо над намі неба без бомбаў,
бо пад намі зямля без пастак
і вакол без атруты паветра,
нас вязуць цяжкія і машыны,
абслугоўваюць аўтаматы,
абуджае нас весняная раніца —
вішні ў квецені белай,
у зялёнай аздобе палі:
ураджай
паспявае
для сейбітаў.

Вы змагаецеся
і паміраеце,
кажыце — зробім усё
неабходнае,
каб В'етнам
не палілі пажары,
каб блакітнае неба было
без бомбаў,
каб быў адпачынак спакойны,
раніца — сонечная

і мірнаю праца,
каб цвілі вішні
і зяленелі палі, а ўраджай
паспяваў для сейбітаў.

Фолькер БРАЎН

**ДА ГРАМАДЗЯН
ГДР**

Не дазваляйце пятрэць
будынкам:
іх падмурак рассыплецца.
Вуліцам

не дазваляйце валяцца
ў брудзе.
У рыштаваннях новабудоўляў
нараджаецца час наш —
не абмініце,
сілу рук сваіх не марнуйце...
Не дазваляйце і шматку неба
бледнай немачу
плыць на захад:
апярэжце вясклавым поясам,
месяцам запаліце
неба —

агучанае кірмашамі
і дэманстрацыямі,
звонам электраліній
і спавітымі галасамі
дзіцячых калясак...
Вы, муляр і тэхнолаг,
ператварайце неба,
каб ніводны шматок
не паплыў на захад
слабым і голым.
Хай неба плыве на захад
чыстае, як дыханне лёгкіх
і кроў аорты.

Хай яно памагае
праганяць забабоны,
і будзіць сонных,
а ім —
знайсці сябе
і свабоду.

Гельмут ПРАЙСПЕР

**РОЗДУМ
ПРА БУДУЧЫНЮ**

Калі закаханыя некалі
будуць гуляць бестурботна
там, дзе цяпер граніца;

і пойдучь да гарызонту
над ціхай ракой, якая
болей не раздзяляе;

і злучаць школьныя сцэжкі,
калі нечакана спаткаюць
надпіс на скрыжаванні;

калі на ім прачытаюць,
што мы тут са зброяй ляжалі,
адстойвалі мір —

тады яны, пэўна,
пазнаюць, што мы адстаялі
каханне, сады і свабоду —
мільёнам!

З нямецкай перакладаў
Мінола НАВІЦКІ.

СЯРГЕЙ СЯРГЕЕВІЧ БІЧ сядзеў за сталом у сваім рабочым кабінце і, як калісьці казаў Кузьма Чорны, пяром разварушваў радкі рукапісу. Непатрэбнае выкрэславаў, у многіх мясцінах збоку рабіў дадаткі і так уцягнуўся ў работу, што нічога навакольнага не прыкмячаў, жыў трыццаць пятым раздзелам рамана «На далоні—шар зямлі».

Дайшоў да апошняй старонкі, закрэсліў і яе. Устаючы з-за стала, заўважыў выпадкова, што пальцы левай рукі, якія трымалі аркуш, дробна трымцелі. Письменнік насцярожыўся.

— Вось яна, творчасць! — паківаў галавой Сяргей Сяргеевіч. — Усю энергію забрала, узвінціла нервы да апошняга градуса...

Ён адкінуўся на спінку крэсла, заплюшчыў вочы.

«Чатыры гады напружанай працы, — гаманіў бязгучна. — Чатыры гады выключана з уласнага жыцця. Гэты час я быў з героямі рамана — і радаваўся і плакаў разам з імі».

Разгарачаная галава паволі астывала, спакая ўлагаліся душэўныя бурны, і ён некалькі разоў адчуў стому.

Сяргей Сяргеевіч аглядаў рабочы кабінет, асветлены роўным матавым святлом двух гаршэраў, прыслушаўся. Ні ў пакоі зяця, ні ў пакоі жонкі, ні ў пакоі дачкі-школьніцы, ні ў гасцінай — ні шораху, ні гуку.

«Усе разышліся. Аднаго пакінулі, — падумаў ён. — І пахваліцца няма каму, што закончыў рамана».

Сяргей Сяргеевіч устаў, пстрыкнуў выключальнікам. Спініўся перад вялікім люстэркам. На яго ўстаўся мужчына сярэдняга росту з выразным круглым брушчам, у зялёнай балгарскай куртку. Таар гладкі, з цёмнымі ад ценю вачынямі. Круглыя карыя вочы сяціліся фасфарычным святлом.

Лоб высокі, з залысынамі, якія бралі ўжо ў клешчы чубок каштанавай шваляры, каб дзесяці замінуца на самай макушцы і, напэўна, пасля наступнага рамана заблішчэць раскошнай лысай.

«Старэм, Сяргей Сяргеевіч, — правёў далонню па барадзе і глянуў на вялікі партрэт Льва Талстога ў дубовай рамцы.

— Баця, магу далажыць, — сказаў Сяргей Сяргеевіч класіку, — што работу над раманам скончыў і цяпер сабраўся на павятра».

Працуючы над раманам, выходзіў усе гэтыя месяцы гуляць вельмі позна, каб ні з кім са знаёмых не сустрэцца, не размагнівацца, каб аставацца адзін на адзін са сваімі героямі.

Свіння іншая справа. Яшчэ не позна, і можна пагуляць.

Прайшоўшы сюд-туд некалькі разоў, павярнуў у парк Чалюскінцаў. Што называецца, разгуляўся, і ў яго нечакана з'явілася патрэба пагаварыць з кім-небудзь, скажам, падзяліцца думкамі пра далейшы лёс рамана.

Безумоўна, першым чынам ён заняўся яго ў «Полымя». Там у дзве рукі скопляў і, не закрэсліўшы ніводнай коскі, надрукоўваў. Потым трэба будзе пайсці ў выдавецтва «Беларусь». Адоўгу ж нядрэнна прасунуць рамана ў «Дружбу народа», пасля ў «Советскіх пісателі». Трэба не спазніцца і ў «Роман-газету». Тэатр Янкі Купелы зусім недалёка, і там ёсць хлопцы, якія зробіць п'есу. Дзяржаўнае скарыстаць тэлебачанне. Даць такі фільм, каб пазайздросціла Польскае тэлебачанне. Дзесяць серыяў і пантэміму... Ніхто з нашых яшчэ не карыстаўся гэтым відам дэжурнага апошняга дзён-камінашні святла і ценю. А опера? Ну, гэта пасля ўсяго...

Абышоў два разы парк і нікога са знаёмых не спаткаў.

«Нашы пісьменнікі, як сычы, дома сядзяць і строчаць, — хаў братоў па пяру. — А што б сустрэцца з сябрам, пагаварыць, паходзіць».

Добра нагуляўшыся, павярнуў дамоў і каля свайго пад'езду ўбачыў таксі.

«Нехта наш прыехаў з гуляня», — паспеў падумаць, як дзверцы ляснулі і таксі паймчалася па вуліцы.

Сяргей Сяргеевіч убачыў на тратуа-

ры ладную фігуру свайго суседа Сяргея Трахімавіча Гурыновіча.

— Адуль, цёзка?

— А-а... — азірнуўся Сяргей Трахімавіч і паціснуў Бічову руку. — З калгаса. З калгаса еду. На радзіме быў. Набраўся, брат, жыццёвага матэрыялу вольна, — чыркнуў пальцам недзе вышэй вачэй.

— Гэта здорава.

— А як у цябе справы, Сяргей Сяргеевіч? Усё ціснеш рамана?

— Свіння скончыў. Учыгунеў, але скончыў. Як табе знаходка: учыгунеў?

— То дазваляй парадавацца з табой, —

Антон АЛЕШКА

СУСЕДЗІ

Беларускі пісьменнік Антон Аleshка за гады сваёй творчай працы выдаў некалькі кніг прозы. Сярод іх творы пра лётчыкаў: аповесці «Іх першыя вітае сонца», роман «Над намі мільён вышын», «Дарога без слядоў». Часта выступаў ён у друку і з апавяданнямі. Нядаўна ў архіве нябожчыка знойдзена гумарыстычная навела, якая раней нідзе не друкавалася. Мяркуем, што яна зацікавіць чытачоў «Трасянікі».

паціснуў руку Сяргея Сяргеевіча і, узыходзячы на ганак, сказаў: — Я ж трынаццаць раздзелаў рамана чытаў. Канечне, ты ўсяго не дасі, але мог бы даць яшчэ некалькі раздзелаў пачытаць.

— Магу зараз жа даць увесь. Апошні раздзел заўтра пераб'ю на машынку.

— З задавальненнем прачытаю, — Сяргей Трахімавіч прыпыніўся на пляцоўцы Сяргея Сяргеевіча. — Буду першым чытанам і першым крытыкам.

— Зойдзем да мяне.

— Позна...

— То пачакай хвілінку.

Праз мінуту Сяргей Сяргеевіч вынес ладную папку.

— Хоць і многа, але хутка прачытаю, — Сяргей Трахімавіч падкруціў вусы і, узяўшы падпаку рамана, падаўся на пяты паверх.

І стрымаў слова. На пяты дзень, ідучы ў Саюз пісьменнікаў, узяў рукапіс і як толькі сышоў на тэрацою пляцоўку, са сваёй кватэрай выйшаў Сяргей Сяргеевіч. Пазіталіся. Сяргей Трахімавіч аддаў рукапіс і доўга трос руку калегі.

— Дзякуй, цёзка. Дзякуй! Парадаваў...

Сяргей Сяргеевіч пакінуў рукапіс дома, і яны да тралейбуснага прыпынку ішлі разам. Ведаючы, што Сяргей Сяргеевіч прыязе толькі тых, хто хваліць яго творы, Сяргей Трахімавіч не захацеў быць яго ворагам.

— Даўно не чытаў такой манументальнай прозы. Ты сам, напэўна, не ўяляеш, якую велічную карціну намальваў. У ёй так і праглядаецца рука мастака, якога смела можна паставіць паруч з Талстым. Канечне, Львом. А героі? Асабліва Марына. Гэта беларуская Анна Карэніна. Пра другіх герояў не буду гаварыць. Яны не менш каларытныя.

Зайшоўшы ў тралейбус, Сяргей Сяргеевіч спыніўся ў куточку на задняй пляцоўцы і, слухаючы пахвальбу, ад задавальнення ледзь прыкметна пацпеваў плечукамі. Сябры гаварылі ўсю дарогу. На ганку Саюза пісьменнікаў Сяргей Трахімавіч скончыў разбор рамана.

— Жадаю новых творчых поспехаў!

Пасля сходу Сяргей Трахімавіч дамоў вярнуўся позна.

— Званіў Біч, — сказала жонка.

— Даўно?

— Некалькі разоў цябе пытаў.

І як на тое зазваніў тэлефон.

— На дроце — слухаю!

— Гэта я — твой цёзка, — сказаў Сяргей Сяргеевіч. — Хачу ўдакладніць некаторыя палажэнні. Аўтару вельмі важна па-

чуць шчырае слова суседа, таварыша. Я зразумеў, што табе рамана ў цэлым спадабаўся...

— Канечне...

— А скажы, як ацэньваеш дваццаць першы раздзел?

— Дваццаць першы!

— Раніца. Сяўба. Празрыстае павятра, радля... І на гэтым фоне з меху сыплюцца залацістыя зярняты. Памятаеш?

— Успомніў. Як жа! Гэта шэдэўр! Мантэнь!

— Дзякуй, сусед.

Сяргей Сяргеевіч паклаў трубку.

Не паспеў Сяргей Трахімавіч павярнуцца, як тэлефон зазваніў зноў.

— Ало!

— Гэта зноў я... Скажы, брат, як табе спадабаўся дваццаць другі раздзел? Гэта... памятаеш... у ачэрнім тумане за аўсамі спяваюць перапёлкі: «Піць-падом! Піць-падом!»

— Цудоўна! Я прачытаў гэты раздзел і ў сорок пяць гадоў зноў перажыў словычкі маленства. Суцэльная лірыка!

Сяргей Трахімавіч позна забавіўся за рабочым сталом і, калі змарыў сон, лёг спаць. Праз нейкую гадзіну пабудзіў рэзкі званок.

— Браце, гэта я, — гукнуў Сяргей Сяргеевіч. — Хачу спытаць, як ты ўспрыняў сцэну раздзелу?

— А-а... сонным голасам працягнуў Сяргей Трахімавіч. — Ты хочаш спытаць...

— Рукі бацькі... Рукі на хамуце... вузлаватыя, спрацаваныя. Але!

— Ну, гэта на ўзроўні пэндзля Рэмбранта.

— А калі даць гэта на пантэміму? Во будзе сінал!

Сяргей Сяргеевіч паклаў трубку, а Сяргей Трахімавіч лёг, заплюшчыў вочы, але заснуць не мог. Качаўся з боку на бок і толькі нешта пад раніцу крышчу задрамаў. Зноў зазваніў тэлефон.

— Ало!

— Добрай раніцы! Гэта я — сусед, — бадэра гаманіў Сяргей Сяргеевіч, — скажы, калі ласка, што яшчэ трэба дадаць у трыццаты раздзел, каб ён зазвінеў, як новая манета?

— У трыццаты!

— Але, гэта жыво. Камбайн плыве, як карабель, у жоўтым моры пшаніцы. Успомніў?

— Там ёсць сонца?

— Ёсць.

— Шырэй апішы ўзыход сонца. Тады ўвесь раздзел зазвіне як мае быць.

«Глядзі, халера, — падумаў Сяргей Трахімавіч, — як кляпоціцца аб кожнай мастацкай дэталі. Далёка збіраецца пайсці».

Да абеду Сяргей Сяргеевіч званіў яшчэ тры разы. Выказаў сваё меркаванне, раіўся, хваліваўся.

У час абеду, калі Сяргей Трахімавіч падчапіў відэльцам пахучую адбіўную, весела зазваніў тэлефон.

— Гэта я, — звонка пачаў Сяргей Сяргеевіч. — Як ты ацэньваеш прыход Міхалы на вачорні? У канцы трыццаць чацвёртага раздзела. Здорава?

— Гэта самае слабае месца ў рамана. На тым канцы провада пачуўся гук, падобны на цікі кашаль у кулак, потым наогул стала ціха.

— Ало! — гукнуў Сяргей Трахімавіч. — Ты чую?

У трубы пачуўся ўздых, пасля ледзь чутны голас.

— Кажаш, слабае месца?

— Шчыра табе кажу. Перарабі яго... Зноў цішыня.

— Ало! Чую?

— То можа, скажаш, што мая знаходка слабая: учыгунеў? — акрэпшым голасам спытаў Сяргей Сяргеевіч. — Як?

— Сапраўды знаходка, — усміхнуўся Сяргей Трахімавіч. — І знайшоў ты гэты ў Купрына... Так. Ало!

Аднак адказу не было.

Сяргей Сяргеевіч не званіў Сяргееву Трахімавічу ні пад вечар, ні вечарам, ні на другі дзень.

Мінула паўгода — не звоніць.

Люты, 1967 г.

Лёгім шпрыхам

Сяброўскія шаржы
З. ПАУЛОУСКАГА

Аркадзь МАУЗОН.

Анатоль АНІКЕЯЧЫК.

Аўдоля КОРЧ

У ПАЛЁЦЕ

Расціла на рэчцы лотаць,
Хіліцца лаза,
Каб умеў я спрытна летаць,
Так, як страказа...
Станіслаў Шушкевіч.

Расціла на рэчцы лотаць.
Дзівіцца казёл.
Каб умеў я спрытна летаць,
Так, як страказёл!
Паляцеў бы у прасторы,
Разгарэўшы тлушч,
Я б зароў у два матары,
Як маёвы хрушч.
Я б жыўцом — да атмасферы,
Як аэраплан,
Прашыў бы любяя дзверы
З ходу — на таран.
Свінні, куры і вароны,
Вочы высалупі!
Як урэжуся з разгону
У дубовы слуп...

Павел ШЫБУТ

З ПАДСЛУХАНАГА

— У вашым апавяданні многа вады, — заўважвае рэдактар пачынаючаму аўтару.
— Нипраўда! Гэта — пот!
□
— Непрыгожы дом ты намальваў, сыноч!
— Ці ж я вінаваты, што дом стары.
□
— Чаго ты, Міхасік, цыбулю ў цукар макаеш?
— Дык яна ж горкая!
□
— Перад 8 Сакавіка ў тваім дзённіку было ажно тры пяцёркі, а зараз прыняў двойку? — пытае маці ў сына.
— Падарункі ж дораць толькі на святах.
Занісаў П. Шыбут.

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, укладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР Мінскі.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела вышэйшага мастацтва архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО [намеснік галоўнага рэдактара], Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ [адказны сакратар], Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.